

מדינת ישראל

בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, ד' באדר א' תשס"ח
10/02/2008

תיק מס': 5489-64-1

בפני כב' הדיינים:
הרב אברהם שרמן, דיין/יו"ר
הרב חגי איזירר, דיין
הרב אברהם שינפלד, דיין

המערערים: פלוגי, פלוגית ופלוגים

מיני-רציו:

* בתי-דין – בית-דין רבני – גיור

פסילת גיורים שנעשו בבי"ד מגייר אשר יודע כי אין קבלת מצוות אצל המתגייר. (טיעונים שנטענו כנגד ביה"ד המגייר בהרכב אבה"ד הרב חיים דרוקמן והרב יוסף אביאור).

ביה"ד הרבני באשדוד דחה את בקשתם של המערערים פלוגית ופלוגית לקבל מעשה בית דין ותעודת גרושין בעקבות מסירת הגט של המערער למערערת. ביה"ד ביסס את פס"ד על כך, שמעמדה של האשה הוא, שאינה יהודיה, והגט שנכתב ונמסר היה ללא צורך. בנימוקיו לקביעתו, שהמערערת פלוגית אינה יהודיה הוא מציין, שבשנים מהמרכיבים המרכזיים בהליך הגיור שעברה המערערת נמצאו לקויים חמורים מבחינת ההלכה; א. בית הדין המגייר בהרכב אבה"ד הרב חיים דרוקמן והרב יוסף אביאור הוא בי"ד פסול והם דיינים פסולים ובהעדר בי"ד אין חלות גיור כלל; ב. המערערת לא קבלה קיום מצות, ובפועל לא שמרה מצות התורה, וכך מסרה לביה"ד ואין כל תוקף לגיור אפילו בדיעבד. בעקבות כך, הורה ביה"ד האזורי, לרשום את המערערת ואת ילדיה ברשימת מעוכבי הנשואין. על כך ערעור זה.

ביה"ד הרבני הגדול דחה את הערעור מהטעמים הבאים:

ערעורה של ב"כ המערערים על פסק הדין נשוא הערעור התייחס להוראה לרשום את המערערת ואת ילדיה ברשימת מעוכבי הנשואין. הודגש שאין בפסק הדין קביעה לביטול גיורה של המערערת וקביעת מעמדה כיהודיה, וכן אין בפסה"ד המבטל את מעמד שלושת ילדיה כיהודים. ומכאן שלא בטול גיור עסקינן אלא בהפניה לרשום במעוכבי נשואין עד שיתברר מעמדם ותוקף גיורם מחדש ע"י בי"ד מוסמך, וזאת לאור הפגמים החמורים שנתגלו בהליך הגיור שעברה המערערת ופורטו בהרחבה בפסק הדין ובשאר הנמוקים הנוספים ששלח הגר"א עטיה להשלמת טעונו, שמערערים באופן חמור את תוקף הגיור שנעשה ע"י ביה"ד המיוחד לגיור בראשות הרב חיים דרוקמן.

ביה"ד בחן את הנימוקים שהעלה הרב עטייה ופסק כי אכן בהלכה שנפסקה ע"י כל הפוסקים, כאשר אין קבלת מצוות אצל המתגייר הגיור אינו חל אפילו בדיעבד והמתגייר נשאר נכרי. המגייר "בקלות דעת" זו כפי שטען הרב עטייה כלפי הגיורים של הרב דרוקמן והרב אביאור, הופך אותם לדיינים פסולים. הנובע מכך שהם ביה"ד פסול ומאחר ואין ביה"ד, אין כל תוקף להליך גיור שנעשה על ידם.

בנוסף, שקובעים על נכרי שלא קבל לשמור את מצוות תורת ה', ולא שמר בפועל את מצוות ה' כשמירת שבת, טהרת המשפחה, ואכילת כשרות, שהוא יהודי שנכנס לכלל ישראל בזה הם עוברים על האסור החמור מדאורייתא של לפני עור לא תתן מכשול. ובגינה של עבירה זו יש לפסול דיינים ובתי דין אלו. ביה"ד מוסיף, כי בית דין מגייר שעובר בגיור על לפני עור אין לראותו כשוגג.

מהות מעשה הגיור הנעשה ע"י ביה"ד מוגדר כמצוה משום שמכוחו הנכרי מתדבק בה' ובמצותיו ומתחבר לכלל ישראל עם ה'. וכאשר ברור שאין מטרת המתגייר להתדבק לקב"ה ולקבל ע"ע לשמור מצותיו דאז לדעת כל הפוסקים אין במעשה הגיור כל חלות להפיכתו לישראל. ביה"ד מאבחן בין גיור קטין (כדוגמת ילדי נוכריות המאומצים ע"י יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות) כולה במסגרת רוחנית שמהותה כניסה לעבודת ה' וקיום מצותיו וביה"ד פועל במסגרת וכחלק ממצוות אהבת ה'. לבין פעולת הגיור שתעשה לחרשת אלמת שלא תהיה לה כל תוצאה רוחנית לכניסה תחת כנפי השכינה ושמירת מצוות אינה שייכת כלל לפעולת הגיור של ביה"ד ואין לקרא לזה כלל גיור, אלא רק נתינת שם חצוני של יהודי בלי כל מהות של יהדות.

חיווק למסקנה בדבר הפסול שבגיורים דעסקינן, מוצא ביה"ד בפרשות זיוף תעודות מעשה ביה"ד לגיור שנעשה ע"י אבה"ד הרב דרוקמן וסגנו הרב אביאור המהווה עילה לפסלותם של הרב דרוקמן והרב אביאור מלהיות דיינים בבית דין מגייר. ביה"ד מוסיף, כי מעשה זיוף תעודות הגיור מהווים גם אסורי דאורייתא של גנבת דעת ליחיד ולצבור ולמדינה גניבת ממון לפני עור וחלול ה'.

ביה"ד קובע כי פסילת הדיין כתוצאה ממעשה הזיוף והמרמה חלה משעת מעשה העבירה.

לסיום, ביה"ד הרבני הגדול, דוחה את עמדת הרב ש. דיכובסקי והרב ע. בר שלום לפיה, בית דין רבני אינו מוסמך לבטל גיור שנערך ע"י ביה"ד מיוחד ומוסיף, כי בעניני גיור בימינו במעשה ביה"ד ואישור גיור לא נאמר הכלל של "בית דין בתר בית דין לא דייקי"

לאור כל האמור קובע ביה"ד שיש להטיל ספק ביהדותם וכשירותם להנשא של המערער פלוגית ושלושת ילדיה, ולכן יש לרשום את המערערים 2-5 ברשימת מעוכבי נישואין, וזאת עד לבדיקת יהדותם וכשירותם לנישואין ע"י ביה"ד האזורי. עם זאת, יש לבטל את החלטת ביה"ד האזורי כלפי רישומו של המערער פלוגי ברשימת מעוכבי הנישואין. שכן, לא נמצא כל נימוק הלכתי שיצדיק רישומו במעוכבי נישואין.

פסק דין

א. פסק הדין והערעור

הופיעו בפנינו המערערים וב"כ בערעור על פסק דינו של כבוד הגר"א עטיא, דין ביה"ד הרבני באשדוד מיום ד' באדר תשס"ז (22.2.07) בו דחה את בקשתם של המערערים פלוגית ופלוגית לקבל מעשה בית דין ותעודת גרושין בעקבות מסירת הגט של המערער למערערת. פסיקתו זו ביסס כבוד הרב על כך שמעמדה של האשה הוא, שאינה יהודיה, והגט שנכתב ונמסר היה ללא צורך. בנימוקיו לקביעתו,

שהמערערת פלוגית אינה יהודיה הוא מציין, שבשנים מהמרכיבים המרכזיים בהליך הגיור שעברה המערערת נמצאו לקויים חמורים מבחינת ההלכה.

א. בית הדין המגייר בהרכב אבה"ד הרב חיים דרוקמן והרב יוסף אביאור הוא ביי"ד פסול והם דיינים פסולים, כך שאין להם דין בית דין ומאחר ומבואר להדיא ביבמות מו, ב', גר צריך שלושה משפט כתיב ביה ובשו"ע יו"ד סימן רס"ח סעיף ג' "כל עניני הגר ... צריך שיהיו בשלושה כשרים לדון" ... ושם בשו"ד ס"ק ח' – דכתיב גבי גר משפט אחד יהיה לכם ואין משפט בפחות מג' כשרים".

לקוי זה בהליך הגיור כשלעצמו מהווה סיבה לקביעה שאין כל חלות למעשה הגיור והמערערת נשארה בנכריותה. אפילו אם היתה קבלת מצות, דבר שלא היה אצל המערערת.

ב. המערערת לא קבלה קיום מצות, ובפועל לא שמרה מצות התורה, וכך מסרה לביה"ד כי לא שומרת שבת ולא שמרה טהרת המשפחה ובלא קבלת ושמירת מצות אין כל תוקף לגיור אפילו בדיעבד.

כבוד הגר"א עטיא ביסס פסיקתו זו בנמוקים מקיפים ומפורטים, בהם מובאים דבריהם ופסקיהם של כל גדולי הפוסקים לדורותיהם שקבעו דעתם לגבי תוקפו של גיור שנעשה ע"י בית דין, שדיינים שבהרכב או כל הבי"ד נמצאו בהם פסולים הפוסלים אותם מלהיות דיינים, וכן לגבי תוקפו של גיור שלא היה אצל המתגייר קבלת מצוות ושמירת מצוות.

ב"כ המערערים, בכתבי הערעור ובדברים שנשמעו בפנינו, ערערה על הנאמר בפסק הדין נשוא הערעור, ש"על הנהלת בתי הדין לרשום את המבקשת פלוגית ... וכן את ילדיה ... ברשימת מעוכבי נשואין וזאת בהחלטיות ... ביה"ד לא בדק את כשרותו של הבעל, ולכן גם לרושמו ברשימת מעוכבי נשואין עד לבירור מעמדו וכשרותו".

וכן על הנאמר בפסה"ד "מאחר וכך הרי שמעמדה של האשה כאינה יהודיה והגט שנכתב ונמסר היה ללא צורך".

וכן על הנאמר בפסה"ד, "המורם מהאמור שהצדדים לא היו צריכים גט כי אין כאן נשואין כהלכה והאשה דינה כאינה יהודיה והגט היה מיותר".

ב"כ המערערים עתרה בפנינו לקבל את ערעורם של העותרים ולפסוק כי גיורה של פלוגית עומד על כנו וכי אין כל ספק ביהדותם של יתר העותרים היינו הילדים ת' (13) נ' (8.5) ו-מ' 6.5).

בנמוקי הערעור טוענת ב"כ המערערים שהאשה גוירה כדת וכדין והיא יהודיה לכל דבר, ביחס לקביעת ביה"ד האזורי שגיורה נעשה ע"י ביי"ד פסול היא טוענת שהאשה גוירה כדת וכדין בידי ביי"ד מוסמך מטעם הרבנות הראשית לישראל ובידי האשה תעודת המרה שחתומים עליה שלושה דיינים בראשותו של הרב חיים דרוקמן.

ביחס לקביעתו הנוספת של ביה"ד האזורי שהאשה לא קבלה עליה שמירת מצוות ובפועל לא שמרה מצות התורה, טוענת ב"כ המערערת כדלהלן: "שהאשה פלוגית שומרת מצות כפי יכולתה היא מדליקה נרות שבת וחוגגת חגי ישראל. האשה צמה ביום כפור, שומרת שלא לאכול חמץ בפסח ויושבת בסוכה בחג הסוכות".

טענה נוספת העלתה ב"כ המערערים על פסה"ד נשוא הערעור ועל החלטתו לרשום את האשה וילדיה ברשימת מעוכבי נשואין דבר שלדעתה נעשה בחוסר סמכות מאחר ואין סמכות לבי"ד אחד לבטל גיור של בי"ד אחר.

בתוספת לטענות הערעור טוענת ב"כ המערערים בשם הקטינים ילדי המערערת פלונית המערערים מס' 3,4,5 שטעה ביה"ד האזורי בזה שהורה לרשום גם את הקטינים מעוכבי נשואין שכן אין האשה האם נאמנת לפסול את בניה וכן שע"פ דבריה אין אפשרות לפגוע בחזקת יהדות שיש לאשה והילדים שמוחזקים כיהודים כבר 15 שנה.

בסיומו של כתב הערעור קובעת ב"כ המערערים שהתנהלותו של ביה"ד האזורי בכל הנוגע ליחוסם של המערערת פלונית והילדים שפשפש ביחוסם לקבוע שאינם יהודים, שבזה ביה"ד נכשל באיסור חמור של "וגר לא תונו ולא תלחצנו". התורה הזהירה על אונאת הגר 36 פעמים.

ב. ביטול גיור משום פסול ביה"ד המגייר

לאחר שמיעת הערעור והמערערים פלונית ופלוני ועיון בכל החומר שהוגש בפנינו, תחילה עלינו לדון ולעיין בנמוקיו של כבוד הגר"א עטיה שליט"א שמכוחם הגיע למסקנתו שלא להצריך גט פטורין, שהם:

א. הליך הגיור של המערערת פלונית נעשה ע"י ביה"ד המיוחד לגיור בראשות הרב חיים דרוקמן שהוא בי"ד פסול והעדר בי"ד אין חלות גיור כלל.

ב. שהמערערת פלונית לא קבלה עליה שמירת מצוות ובפועל לא שמרה על מצוות מרכזיות כשמירת שבת ושמירת טהרת המשפחה, ובהעדר שמירת מצוות אין חלות גיור והיא נשארה בגיורתה.

נתחיל בנמוק א'.

כבוד הגר"א עטיה טוען שביה"ד לגיור של אבה"ד הרב דרוקמן הם בי"ד פסול, משום שמזלזלים בהלכה שנפסקה ע"י כל הפוסקים שכאשר אין קבלת מצוות אצל המתגייר הגיור אינו חל אפילו בדיעבד והמתגייר נשאר נכרי, ונוהגים "בקלות דעת", שמכניסים גויים גמורים לכלל ישראל ומכשילים את הרבים בחטא גדול, ויש לראותם כמגלים פנים בתורה שלא כהלכה. לטענתו לא רק במקרה הנדון שבפניו קיים הדבר אלא הביא שם מקרים נוספים של גיורים שנעשו ע"י ביה"ד של הרב דרוקמן. התנהלות זו הפכה להיות "שיטה", על כן יש לראותם קלי דעת שאינם נכנעים לפסק דין תורה והשו"ע, ובודים מלבם דברי הבל ומטהרים את השרץ בק"נ טעמים ומדמים בלבם שיש בכחם לעקור דבר מן התורה, ולכן יש לראותם מזידיים ו"אפיקורסים". דברים אלו הופכים אותם לדיינים פסולים. הנובע מכך שהם בי"ד פסול ומאחר ואין בי"ד, אין כל תוקף להליך גיור שנעשה על ידם. כדפסק בשו"ע יו"ד סימן רס"ח סעיף ג' "בכל ענייני הגר ... צריך שיהיו בשלושה כשרים לדון דמשפט כתיב ביה ודיין פסול איננו במשפט. בתוספת לנמוקים מביא חזוק לדבריו אלו מדברי שו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תר"ח (להגאב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א) שמתאימים לנדונינו, שכתב בזה"ל: "רבו היום גרים שאומדנא דמוכח דאף שמקבלים מצות ברור הדבר שלא ישמרו המצוות וכל כוונתם בגרות הוא לשם נשואין ולא לשמור דת וכה"ג הגרות, הוא לשם נשואין ולא לשמור דת וכה"ג לא מועילה הגרות כלל וזהו דעת כל גדולי הפוסקים עיין בשו"ת בית יצחק (יו"ד סימן

ק'), דבר אברהם (ח"ג סימן כ"ו), צור יעקב (כ"ז), ערוגת הבושם (יו"ד רכ"ג), וכן פסק בשו"ת אגרות משה (יו"ד סי' קנ"ז) שגם בדיעבד לא מועיל ועיין באחיעזר ח"ג (סימן כ"ח), ובית דין המקבלים גרים כאלו מכשילים וגדול עוונם מנשוא ... ונראה שדברי האחרונים שהעלו שאם יש אומדנא שאין מתכוונים לקיים המצוות לא חל הגירות אף שמלו וטבלו, היינו שמלבד שחסר "בזה קבלת המצוות" (שהוא עיקר גירות) שמעכב לכו"ע, עוד חסר בזה **בדין בית דין הנצרך לקבלת הגר, דכיון שמורים שלא כדין חסר בשם בית דין**, ובגירות בעיני בית דין דמשפט כתיב ביה, ונ"מ שאם קיבל המצוות בפני בי"ד אבל לא בדקו אחריו לידע שהחלטתו לקיים מצוות תהא תמידית לעולם ולא יחזור לסורו, שהדבר תלוי דאם הבית דין יודעים שלא יעמדו בקבלת מצוות, ולאחר מכן יחזרו לסורם וא"כ על פי דין תורה אין מקבלים לכך אף שקיבלום לא חל דלא חשיבו כבית דין שהמשפט מעוות... ומדברינו נראה שאפילו הגירות שלפנינו כדין, שמתכוונים באמת לש"ש הלוא בבית דין שמגיירים פוסקים תמיד שלא כדין והם בזה רשעים ולכן גירותם לא חל גם באופן המועיל שאין בהם שם בית דין כלל". ושם הביא בסימן תרי"א וכתב בזה"ל: "ונראה שלא נאמר הך ענין של שליחותיהו אלא כשהם בית דין הגון שאז עשאו כשלוחין של קמאי אבל בית דין לגרות שמקבלים לגרים אותם דאומדנא דמוכח שלבסוף לא ישמרו במצוות אינם ראויים לדיינים ולהעשות שלוחין דקמאי ואין להם תורת בית דין שיוכלו לקבל גרים והגירות אצלם פסולה, עיין היטב באור שמח פי' י"ד באסורי ביאה (הלכה י"ג) דברים נפלאים כעין דברינו. ומיהו דעת הרשב"א ביבמות מו: שאין דנין מדין שליחות אלא דילפינן מדורותיכם דלא צריך מומחין עכ"פ בזה"ז ואם יודעים ענין גירות אולי בדיעבד מועיל ומיהו גם לשיטה זו לכאורה בית דין שמגיירים גרים שלא כדין בזדון אולי פסולים לדיינים לגרות כרשעים שעוברים על דין תורה".

הגאב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א הוסיף לדון בשאלה זו בח"ד לתשובות והנהגות סי' ר"ל. בענין גר צדק שנתגייר בבית דין שמגיירים שלא כדין. המקרה שדן בו בחתן שבא לבית כנסת של כבוד הגראב"ד שליט"א, מגודל זקן ופיאות והעידו עליו על חסידותו וכשנשאל ע"י הגאב"ד היאך התגייר סיפר לרב שנתגייר כאן בארץ בבי"ד שמפורסם עליו שמגיירים שם שלא כדין בלי קבלת מצוות, ופסק לו הרב שלמרות שקבל מצוות באופן מלא והמשיך להתנהג כך לאחר הגיור, בכ"ז כיון שבית הדין הזה שמגיירים בו שלא כדין אף שאצלו הוא כדין אבל מ"מ חוששני שלא מועיל וכמו שיבואר. וכתב שם הרב בזה"ל: "וטעם הדבר הוא שגירות צריך בית דין שמשפט כתיב בו ואלו הדיינים הם רשעים ר"ל מהרסין ומחריבים קדושת עם ישראל ומביאים עלינו חרון אף ה' ח"ו. והיאך היו הם הדיינים שיורו במשפט והם רשעים ופסולים. ובפרט שלכמה פוסקים, גירות מועיל בזה"ז רק מכח שליחותיהו דקמאי, עבדין וקמאי בודאי לא עבדי רשעים כאלו לשלוחם לגירות. וע"כ נמענתי לקרוא אותו אצלינו בשבת לתורה כיון שמעיקר הדין הוא עדין נכרי ולדברי הגר יש עוד כמה וכמה במצב כמוהו".

ושם הוסיף שאולי בשעת הדחק ובדיעבד, עד שנוכל לטובלו בפני דיינים כשרים, ונמק זאת בזה"ל, "גם יש לומר שאולי רשעים אלו שקיבלוהו סברי דמצוה קעבדי וכה"ג לא פסלינן להו אף שעוברים עבירה וכמבואר בפ"ג דסנהדרין וסיכם שם תשובתו, בזה"ל: "וצריך לזוהר מאד בגרים שבארץ ישראל שמצוי הרבה שנתגיירו כדין והם שומרי מצוות כראוי אלא שנתגיירו על ידי בתי דין כאלו שמגיירים בסיטונות ופסולין הן, וצריך תמיד לברר היכן נתגיירו".

הרב עטיא שליט"א מביא בנמוקי פסה"ד את דברי שו"ת מגדל צופים, להרה"ג אקסלרוד שליט"א, אב"ד בחיפה, ח"ג סי' ל"ט, שדן בשאלת כשרותו של בי"ד שמגייר בנגוד לפסיקת כל הפוסקים, שכאשר אין קבלת מצוות אצל המתגייר ואין

סהדי שהצהרתו שמקבל לקיים ולשמור את מצות התורה היא מהפה ולחוץ והיא הצהרת שוא, וטען שכיון שבתי הדין סוברים שעושים מצוה במעשיהם והם מפרשים את השו"ע והפוסקים יותר טוב מכל גדולי ופוסקי הדור והוסיף ששמא אותם דייני הבית דין סוברים שיש בכוחם לעקור דבר מן התורה בקום ועשה במקום שהשעה צריכה לכך וכן הם נשענים בטעותם על שראו רבנים אחרים מהדור הקודם שנהגו הפקרות זו ולכן חושבים שהם לא פחות טובים מאבותיהם".

למסקנה הוא כותב בזה"ל: "שנוטה לדון את בי"ד הנ"ל כשוגגים ולכן אין עליהם דין בי"ד פסול ומי שנתגייר אצלם ונתכוין לקבל על עצמו מצוות באמת יש לו דין גר. וכל זה אני כותב אם יסכימו עמי גדולי הוראה"...

מצינו בדברי הגר"מ שטרנבוך הנ"ל דבשעת הדחק בנסיבות שנשאל עליהם, העלה ג"כ לומר שבי"ד כזה יש לראותו שוגגים שחושבים שמצוה הם עושים. אולם מסקנתו ודאי שאין להכשיר בתי דין אלו.

הרב עטיא שליט"א מביא בנמוקי פסה"ד את דברי שו"ת מגדל צופים ח"ג סי' ל"ט להגר"ג אקסלרוד שליט"א שקבע שם שאין לפסול בתי דין אלו למרות שמתנהגים ופוסקים בידיעה ובזדון בנגוד לפסיקת כל פוסקי וגדולי הדורות, וזאת משום שהם סוברים שמצוה הם עושים, ולכן אינם נפסלים כדיינים, ובסס דבריו אלו על דברי השו"ע חו"מ סי' ז' סעיף ט' שכתב "כל הפסולים (להעיד) מחמת קורבה או מחמת עבירה פסולים לדון. ועיין לקמן סימן ל"ג יל"ד פרטי הפסולים לענין עדות וה"ה לענין דיינים", ובהלכות עדות סי' ל"ד סעיף ד' כתב, "קוברי המת ביום טוב ראשון כשרים אפילו נדו אותם ושנו בדבר כשרים מפני שהם סבורים שמצוה הם עושים, ושלא נדו אותם אלא לכפרה, והוסיף שם הרמ"א, "וה"ה בשאר דבר איסור שנוכל לומר שעברו מכח טעות".

גם הגר"מ שטרנבוך שליט"א שהעלה בשעת הדחק אולי אין לפסול דייני בי"ד מגייר שמגיירים בנגוד לדעת כל הפוסקים, משום שסוברים דמצוה קעבדי. נסמך על הלכות הנ"ל שמקורם בפ"ג דסנהדרין דף כ"ו בסוגיא דהני קבוראי דקברי ביו"ט דסברי דבשביל מצוה שרי ולכן לא נפסלו לעדות.

וני"ל דאין הלכות אלו נוגעות לנדון שבפנינו. אין לדמות פסילת בי"ד מחמת עבירה שהדיין וביה"ד מורים ופוסקים בנגוד לפסיקת כל גדולי הפוסקים, לפסילת הדיין מחמת העבירות שבגינם נפסל אדם לעדות ולהיות דיין.

העבירה שדיין מורה בזדון בנגוד להלכה, היא עבירה במהות עבודתו. חובת הדיין לפסוק ע"פ ההלכה בלבד ועל כן אפילו שהוא עובר העבירה זו מתוך מחשבה שהוא עושה מצוה, אין זה מבטל את משקל העבירה שפוסלת את מהות היותו דיין. לא שמענו שכוונות ומחשבות של מצוה מתירות לדיין לפסוק בזדון בנגוד להלכה ולדעת תורה, אלא אם כן כאשר ניתן כח מיוחד ביד חכמים לעקור דבר מן התורה, על פי כללי ההלכה שמגדירים את הנסיבות שבהם חכמים הפעילו את כוחם לבטל מצוה או לעבור עבירה, כהוראות שעה.

כאשר דיין לוקח שוחד, הוא נפסל מלהיות דיין לא משום שהוא עבר עבירה של לקיחת שוחד שהפכה אותו לרשע וזה שפסל אותו, אלא שהוא נפסל משום שלקיחת השוחד פוגעת במהות תפקיד הדיין לדון ולשפוט משפט צדק, על כן כאשר דיין לוקח שמשום שלמצוה הוא מכוון, גם אז הוא נפסל מלהיות דיין שכן לקיחת השוחד פגע במהות היותו דיין לשפוט צדק.

ג. בטול גיור כשבית הדין המגייר עובר על אסור דאורייתא של לפני עוור

בפס"ד נשוא הערעור מביא הגר"א עטיה את דברי השו"ת מגדל צופים להגר"ג אקסלרוד שם, שיש עבירה נוספת שעוברים הדיינים והיא בזה שקובעים על נכרי שלא קבל לשמור את מצוות תורת ה', ולא שמר בפועל את מצות ה' כשמירת שבת, טהרת המשפחה, ואכילת כשרות, שהוא יהודי שנכנס לכלל ישראל בזה הם עוברים על האסור החמור של לפני עור לא תתן מכשול. ובגינה של עבירה זו יש לפסול דיינים ובתי דין אלו.

מצינו מגדולי הפוסקים שבדורות האחרונים הקובעים שדיינים אלו עוברים על לפני"ע.

בספר מנחת שלמה ס"י ל"ה סעיף ג', להגרש"ז אורבך זצ"ל מגדולי פוסקי דורינו, כתב בזה"ל

"בהך ענינא דלפני עור הנני רושם את אשר אמרתי מכבר להיושבים על מדין, בנוגע לחלק גדול מהגירות שנעשה לצערינו הגדול בזמנינו, דאף אם היינו אומרים דברים שבלב אינם דברים וכיון שבפיהם הם מקבלים עליהם עול מצות אין מתחשבים עם מחשבת פגול שבלבו ונעשה על כורחו גר גמור, מ"מ לאותו סוג גרים אשר קבלתם עול מצות קרובה להחשב דברים שבלבו ובלב כל אחד שלבם בל עמם והננו כמעט בטוחים שאינם נחשבים כלל לקיים ולשמור מצות ה' בכגון דא נלע"ד שכל המסייעים לגרות כזו אם הם טועים לחשוב שהם גרים גמורים אפי"ה גם לשיטתם המגיירים אותם עוברים בלאו של לפני עור שהרי כל דבר הנעשה נגד רצון ה' קרוי מכשול וכידוע שאסור להושיט אבר מן החי אפי' לבן נח והוא מפני שעבירה קרויה מכשול. ונוהג לאו זה בין בישראל ובין בנכרי, וגם דבר זה סברא היא דאין לחלק כלל בין מקרב יין לנזיר או הנזיר ליין ונמצא דמה שגר כזה חלל שבת ואכל נבלה לפני שהתגייר לא היה בכך שום עבירה ולא נעשה כלל שום מכשול ואילו עכשיו כשהוא ממשיך ללכת בדרך זו גם להבא הרי כל מעשיו נהפכים לפוקה ומכשול וכיון שכל זה נעשה רק מפני הגרות נמצא שכל המגיירים והמסייעים לכך הו"ל כגדול המחטיאו ועוברים בלאו של לפני עוור" ע"כ דבריו.

המסקנא מהם, בי"ד, שמעשה גיורו אינו מביא את המתגייר לאחר גיורו לשמירת מצות בפועל ושמירת אורחות חיים של תורת ה', יש לראות בגיור מעשה אסור של לפני עור לא תתן מכשול. לאחר שעיינתי בדבריו אלו מצאתי דקדם ופסק כך הראי"ה קוק זצ"ל בספרו דעת כהן ה'ל' מילה וגירות סימן קנד. מחמת חשיבות הדברים אצטט את כל דבריו בנדון, וז"ל:

"... ולא עוד אלא שהמקבלים אותם הרי הם עוברים על לפני עור ממני"פ, דאם נאמר שאין גירותם גירות גם בדיעבד הרי הם מכשילים את הרבים במה שמחזיקים נכרים בחזקת ישראל וכמה תקלות וחורבות נפקי מזה בדיני קדושין וגיטין ויבמין שנחזיק את בנו ממנה כבן ואם תהיה לו אח"כ אשה ישראלית וימות בלא בנים אחרים נתיר אותם לעלמא בלא חליצה גם כשיהיו לו אחים מן האב שלא כדן וכיו"ב טובא. ואם באמת הם גרים ובדיעבד מתחייבים בכה"ת כולה הרי הם מכשילין אותם בזה שמחייבין אותם בעונשין של אסורי תורה שעוברים עליהם, וקודם שבאו לידי מדה זו הלא לא נתחייבו בהם ואין נענשין עליהם, וכדאמרינן ביבמות מז ע"א

כשמודיעין אותו ענשן של מצות אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי עתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה ענוש סקילה ועכשוו אכלת חלב אתה ענוש כרת, חללת שבת אתה ענוש סקילה, והרי אנו מצווים על לפני עור אפילו בגוים וכדאמרינן בע"ז ו ע"ב מנין של יושיט אבר מה"ח לבן נח ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול וק"ו בני"ד שמכשיל אותו בהיות אח"כ נכנס במדה ידועה בכלל ישראל לחיובא והוא נענש על ידו על כך מה שהוא עובר מדברי תורה", ע"כ.

ראוי לציין שסיבה זו היתה בין שאר דברי הראי"ה קוק זצ"ל להצטרף ולחזק את רבני ק"ק דארגנטינה שקבלו בחרם שלא לקבל גרים כלל.

הגריי וינברג זצ"ל בספרו שרידי אש ח"ב סימן צו, רמז גם כן ביחס לגיור גר קטן שיתגדל בבית הורים שאינם מקיימים תורה ומצות והילד ג"כ לא יקיים המצוה שנתחייב ע"ד הגירות וכלשונו שם :

"... וא"כ לא זה בלבד שאין הגרות זכות לו אלא היא חוב גמור ואסור לגרום חוב לאדם אע"פ שאינו יהודי ... ולא עוד אלא שהגירות שהיא חובה לו היא בטלה ומבוטלה ואינו גר כלל ויבוא לידי מכשול שיחשבוהו וגם הוא יחשוב א"ע לישראל ואין לשער ולתאר את ריבוי המכשולים שיצאו מזה", עכ"ל.

קביעתם של פוסקים אלו היא לראות את מעשה הגיור ע"י ביה"ד כאסור במסגרת לאו דלפני עור כאשר התוצאה מהגיור לא הביאה את המתגייר להיות מקיים את מצות התורה אלא אדרבא כחוטא במצות ה' נכשל ומכשיל אחרים וביה"ד שגייר ושינה מעמד הגר מנכרי שאינו מצווה לישראל המצווה, שותף בזה לכל אותם עבירות ואסורים שחטא בהם ובזה הוא עובר על אסור דלפני עור וכפי שביטא זאת הגר"ש אוירבך שם, סברא הוא דאין לחלק כלל בין מקרב היין לנזיר או הנזיר ליי.

יש לציין דהראי"ה קוק זצ"ל רואה במעשה הדיינים בהפיכת הנכרי לישראל עוברים באסור לפני עור לא תתן מכשול משני פנים. א. כלפי קהל ישראל שמכשילים את הרבים במה שקובעים שנכרים אלו שגיירו קבעו אותם כישראל בנגוד לדעת כל הפוסקים, שגם בדיעבד נשארים נכרים, ונגרמות תקלות וחורבות חמורות לישראל בדיני קדושין וגיטין ויבמין. ב. כלפי המתגיירים עצמם שגורו שעל פי שיטתם שבדיעבד הגיור מועיל והמתגייר הופך להיות ישראל המצווה בכל מצות התורה ואותם גרים בפועל עוברים על מצות ה' ואינם מקיימים את מצותיה ובזה הם מכשילים אותם ומחייבים אותם בכל העונשין של אסורי תורה שעובדים.

הגרש"ז אוירבך זצ"ל בדבריו הנ"ל קובע דבריו ביחס לפן השני שהזכיר הראי"ה קוק זצ"ל ורואה את הדיינים הללו חוטאים בלפני עור כלפי הנכרים שגיירו והפכו אותם לישראל עבריינים וחוטאים.

ונראה שעדין יש לעיין ולהרהר בחדושם של הפוסקים הנ"ל לראות בגיור נכרי שלא ישמור לאחר גיורו את המצות כמעשה אסור דלפני עור.

הרמב"ם בפרוש המשנה למס' תרומות פ"ו מ"ג הגדיר בבהירות לשונו את אסור לפני עור, אלו דבריו שם :

"... העיקר אצלנו אין שליח לדבר עבירה והעושה עבירה בעצמו מלקין אותו והמתעה אותו או מכשילו או מצוה עליו או מסייע לדבר עבירה בשום פנים

ממיני הסיוע ואפ"י בדבורו הקל הוא נענש מהשם יתברך כפי שעושה באותו הסיוע או ההכנה אבל אינו חייב משום מלקות מן הנזכרים בתורה אבל הוא עובר על הכתוב שאמר ולפני עור לא תתן מכשול אם הוא סבה לעבור העבירה או עובר על הכתוב שאמר אל תשת ידך עם רשע אם מסייעו לאותו עובר" ...

הרמב"ם בדבריו אלו מגדיר שאסור לפני עור ענינו שלא להיות מסייע וגורם לשני לעבור עבירה כשהסיבה והגורמים יכולים להיות כלשון הרמב"ם, המתעה או המכשיל או המצוה או המסייע לדבר עבירה בשום פנים ממיני הסיוע ואפ"י בדבורו הקל. המשותף בכל דרכי ההשתתפות והסיוע שמציין הרמב"ם שהם באופן פעיל וחיובי שותפים וגורמים בתהליך העבירה עצמה וכפי שדייקו האחרונים (יעויין בשד"ח מערכת וא"ו כלל כו אות א ד"ה נסתפק) שהגדרת אסור לפני עור היא גרימה והשתתפות בכשולן והעבירה של השני ולא רק ביצירת המכשול. עפ"י יש מקום לומר שמעשה הגיור שמשנה את מעמדו האישי של הגר מנכרי ליהודי יש בו יצירת מצב חדש לגר שבעקבותיו אם הגר יעבור ויכשל באסור, אולם עצם יצירת המעמד החדש לנכרי כישראל אין לו כל שותפות באופן פעיל וחיובי בהליך התהוות מעשה עבירה. הדגש שבדברינו על השותפות הפעילה בקום ועשה בעצם העבירה והחטא דבזה קיים האסור דאורייתא דלפני עור לא תתן מכשול ולא ביצירת מצב שלאחריו יתבצע החטא כולו ע"י המתגייר ולהבי"ד אין כל שותפות במעשה העבירה.

בעיה דומה לנדון שבפנינו התעוררה בפני הנצי"ב מוולוז'ין בשו"ת משיב דבר סימן לב, האם מותר לזווג איש ואשה אשר ידועים המה לעוברי עבירה ויעברו על אסור נדה אם יש בזה משום אסור דלפני עור.

למותר לציין דזו אחת מהבעיות הקשות שעומדות בפני רבנים מסדרי קדושין בימינו לאותם מאחינו התועים שאינם שומרי מצות אם מותר לסדר להם חופה וקדושין כאשר ודאי לנו שלאחר מכן לא ישמרו על טהרת המשפחה. מהותה של הבעיה היא שודאי שאין המזווג איש ואשה עוברי עבירה או המסדר להם חופה"ק שותף בשעת מעשה העבירה ופעולתו מוגדרת כיצירת מצב שבעקבותיו לאחר מכן תיעשה העבירה ע"י בני הזוג בלבד, ואמנם הנצי"ב שם בתשובתו נשען על עקרון זה שכאשר אין שותפות בשעת מעשה העבירה אלא לפני אסור דאורייתא דלפני עור לא קיים אלא שנשאר עדין האסור דמסייע ביד עוברי עבירה, והכללים בו שונים מאשר באסור דאורייתא דלפני עור. והאריך שם בתשובתו לפרטם. יש לציין שהבחנה זו בין שותפות לעבירה בשעת מעשה לשותפות לפני מעשה העבירה נתקבלה על פוסקים נוספים, וכן כתב בשו"ת בנין ציון סימן טו, בשו"ת כתב סופר חלק יו"ד סי' פג הובאו דבריו ודברי המשיב דבר בשדי חמד מערכה וא"ו כלל כו אות ג, יעויין שם ד"ה גם מצאתי.

ע"פ דברים אלו נראה לכאורה שאין במעשה הגיור של ביה"ד איסור דאורייתא דלפני עור לא תתן מכשול, כפי שכתבו הראי"ה קוק זצ"ל והגרש"ז אורבך זצ"ל.

העליתי דברים אלו בפני מרן הגרש"ז אורבך זצ"ל והשיבני שאמנם הוא שומע את השגתי-הערתני על דבריו שנאמרו לפני שנים, אולם ברור לו שבשעה שאמר וכתב את קביעתו שאותם דיינים היושבים על מדין עובדים באסור לפני"ע כלפי המתגיירים, הדבר נתלבן ונתברר על כל צדדיו, ולכן אין בהערות אלו לשנות את דעתו והוא נשאר בקביעתו זו.

לאחר שמיעת דבריו חזרתי ועיינתי בענין ובדבריו שכתב במנחת שלמה הנ"ל, והגעתי למסקנה שאין לדמות השאלות שעסקו בהם הנצי"ב, במשיב דבר ובשו"ת בנין ציון ובשו"ת כתב סופר הנ"ל, בהם אין השתתפות באופן פעיל וחיובו בתהליך התהוות מעשה העבירה גופה, אלא ביצירת מצב שלאחריו העבירה תעשה, ויש לראות בזה לפני דלפני עור כלשון הכתב סופר שם, וכן אין למזווג איש ואשה שידועים שיעברו על אסור נידה (במה שדן הנצי"ב) שותפות בעצם מעשה העבירה אלא רק בזה שיוצר מצב שהעבירה נעשית אח"כ ע"י אותם שזיוג אותם או סדר חופ"ק, ולכן אין בזה אסור דאורייתא דלפני עור ונשאר האסור של מסייע ביד עוברי עבירה. לעומת זאת, בנדון שבפנינו שאותם דיינים הקובעים מעמדו של נכרי שהוא ישראל בידיעה והתעלמות מכך שאותו נכרי במעשיו בעתיד ישל באסורי תורה חמורים באכילת מאכלות אסורים, אסורי נדה ועריות וחילול שבת וכו' ובטול מצות התורה, עצם מעשה הגיור יוצר את עצם העבירות ואסורים, שיחטא בהם המתגייר וכפי שכתב הגרש"ז אורבך זצ"ל בזה"ל:

"ונמצא דמה שגר כזה חלל שבת ואכל נבלה לפני שהתגייר, לא היה בכך שום עבירה ולא נעשה כלל שום מכשול ואילו עכשיו כשהוא ממשיך ללכת בדרך זה גם להבא הרי כל מעשיו נהפכים לפוקה ומכשול וכיון שכל זה נעשה מפני הגרות, נמצא שכל המגיירים והמסייעים לכך הו"ל כגדול המחטיאו ועוברים בלאו לפ"ע".

על כן אע"פ שהעבירות והאסורים יתבצעו אח"כ ע"י אותו מתגייר, יצירתו של ישראל חוטא ועבריין שהיא פרי פעולתם של דיינים מגיירים אלה מהוה השתתפות מלאה בכל מעשי העבירה והחטא שחוטא אותו מתגייר.

וכן כתב מפורש הרה"ר הראי"ה קוק זצ"ל כנ"ל בזה"ל:

"... ואם באמת הם גרים בדיעבד מתחייבים בכה"ת כולה הרי הם מכשילין אותם בזה שמחייבין אותם בעונשין על אסורי תורה שעוברים אליהם וקודם שבאו לידי מדה זו הלא לא נתחייבו בהם ואין נענשין עליהם ... וק"ו בני"ד שמכשול אותו בהיותו אח"כ נכנס במידה ידועה בכלל ישראל לחיוביו והוא נענש על ידו על כך מה שהוא עובר מדברי תורה".

מסקנת הדברים, שלשיטתם של אותם בתי דין הליך הגיור שעשו קובע שנכרים אלו הפכו לישראל, למרות שבפועל לא קיימו את הצהרתם, כך שמכוח קביעתם ופסיקתם הופכי להיות מתגיירים אלו ישראל עברינים וחוטאים, ובזה הם נעשים שותפים לכל העבירות והחטאים ועוברים בזה אסור חמור של לפני עור, וכפי שכתב הגרש"ז אורבך זצ"ל "ודבר זה סברא היא שאין לחלק בין מקרב יין לנזר או הנזיר ליין". ובמעשה הגיור שעשו אותם דיינים יש לראותו כאסור ומעשה עבירה של אסור דאורייתא דלפני עור לא תתן מכשול כלפי הגיורים שגיירו.

בשו"ת בית יצחק (להגרי"י שמעלקיש) ח"ב יו"ד סי' ק' סעיף י"א הזהיר ג"כ את אותם דיינים שמגיירים כאלו שהם מוחזקין שאח"כ לא ישמרו את מצות התורה ויעברו על מצות התורה והם יהיו בועלי נדה ואוכלי טריפות ומחללי שבת ונמצא שהוא מכשילם בעבירות ואסורים. אולם לא במה שנוגע למתגיירים עצמם. וכן כתב שם:

"ולפי מה שביארנו יש להזהר מאד שלא לגייר אותם שמוחזקים שאח"כ יעברו דנהי ד"ל דליה מכשול לידי מי שמגיירו, דממנ"פ אם מקבל עליו

לקיים כל המצות חזקה שלא יעבור, ואם בדעתו גם עתה שלא לקיים אך לעבור על קצתן ל"ה גר כלל ולא יענש אם יעבור. ועוד מ"מ עדיף ליה ליכנס לכלל ישראל אף שיענש דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וזכות גדול לפניו אף שעבר על קצת עבירות, וישראל אין ערבים בעדו דלא נתערבו בעד גרים כמ"ש תוס' בקדושין ע'. מ"מ הרי מכשיל לאחרים שחושבין שהוא ישראל ומשיאין לו בתו והוא באמת אינו גר ודיני כנכרי".

בשו"ת בית יצחק ח"א אהע"ז סי' כ"ט סעיף ט' שם, דן בגר קטן שהביאוהו לגיור אביו ישראל רשע מחלל שבת ואוכל טריפות ואמו נכריה אם זכות הוא לו למרות שחזקה שאצל הורים אלו הוא לא יגדל וישמור מצות ה' בכ"ז הפנה לדבריו הנ"ל בח' יו"ד שיש בזה זכות להגר שאף שנענש מ"מ יש לו חלק לעולם הבא משום שנכנס לכלל ישראל.

בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' כ"ח שדן בין השאר בענין גיור קטן הביא דברי הבית יצחק הנ"ל לגבי הענין יש זכות לקטן בעצם הכנסו לכלל ישראל גם בלי שישמור מצות התורה.

הבית יצחק בדבריו ח' יו"ד שעוסק בגיור גדולים לא מזכיר במפורש שהוא מזהיר את אותם דיינים שיעברו על אסור לפני עור אלא מתבטא בלשון מכשול לגבי מי שמגיירו והוסיף שם וכתב ש"מ"מ עדיף ליה להכנס לכלל ישראל אף שיענש דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וזכות גדול לפניו אף שיעבור על קצת עבירות". דברים אלו אינם שייכים לגדרי אסור של לפני עור, שכן אסור לפני עור במי שמכשיל באסורים ועבירות הוא אסור בין האדם למקום בזה שהוא מביא ושותף למעשה עבירה שיש בזה פגיעה בדבר וברצון ה' ולגבי אסור זה אין זה משנה אם התוצאה כלפי המתגייר היא, שיש לו זכות בזה שנכנס לכלל ישראל אין זה מצמצם את האסור של לפני עור שענינו פגיעה במישור שבין אדם למקום, כאשר אותו ב"ד קובע שהוא עבר מנכריותו וקובע את היותו ישראל במעבר זה ב"ד יצר ישראל עברין שעובר וחטא לדבר ה' ומצותיו.

יש מקום לקבל את דברי הבית יצחק לענין הזכות להכנס לכלל ישראל שנאמרו בח' אה"ע, ביחס לגר קטן ששם כל תוקף הגיור שנעשה ע"י ב"ד מכח שהם פועלים בגיור לזכותו. ובנסיבות של גיור קטן הביא האחיעזר הנ"ל את סברת הבית יצחק וכן מצינו שמרן מו"ר הגר"ש אלישיב שליט"א בקובץ תשובות חלק ב' סי' נ"ז (מובא בפסקי דין רבניים ח"א עמוד 375) שהעלה ג"כ את סברת הבית יצחק הנ"ל ביחס לגר קטן וכתב בזה"ל:

"... אבל אם בדיעבד כבר גיירו אותו, אין לנו הכרעת דעתם ואנו אין בידינו להכריע שהגירות לא חלה גם בדיעבד שאפשר שזה גופא הוי זכות לו שנתחייב בתורה ובמצות ונדבק בזרעו של אברהם אבינו ועל כל פנים לא יצא מידי ספק גר".

ושם בסוף פסק הדין צרף הרב ספק זה וקבע,

"כשיגדל הילד וירצה להיות יהודי הוא יצטרך עוד פעם טבילה והטפת דם ברית וקבלת תורה ומצות כדין כל גר הואיל ועתה הוא רק ספק גר".

מסקנת דברי הבית יצחק, שדיינים אלו בקובעם שאותו נכרי שלא קבל באמת מצות ולא שמר מצות ה' לאחר הליך הגיור הם מכשילים את אחרים שחושבים שהוא

הרי דהתשב"ץ מוצא בדברי הגמ' ביבמות שהויי מצוה לא משהינן וכן בדברי הגמ' בכתובות על גיור קטן שביה"ד מטבילין אותו על דעת ביה"ד דזה מפני המצוה לגייר שנתחייבו לקבל את הקטן.

ועל כך תמה התשב"ץ על איזה מצוה בספר המצות יש לסמוך את המצוה לגייר וכן תמה התשב"ץ למה לא מנו את המצוה לקבלת גרים ע"י ביה"ד כמצוה נפרדת ולדעתנו מצוה זו ראוי למנותה מיוחדת.

מקום נוסף בו מתייחסים חז"ל לגיור כמעשה מצוה מצינו בענין טבילת גרים דהגר אינו מברך לפני הטבילה עובר לעשייתם כפי שקובעת הגמ' בפסחים ז ע"ב אלא רק לאחר שעולה מטבילתו מברך אקב"ו על הטבילה, וכפי שמבאר הטעם ברמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ז ובכ"מ שם דלפני שטבל עדין לא נתקבל ולא נצטוה לפיכך מברך רק לאחר הטבילה.

וכתב על זה הראב"ד בספרו בעלי הנפש סוף שער הטבילה וז"ל ... ונ"ל דדוקא בגר גדול אבל בגר קטן שביה"ד מטבילין אותו אי נמי בעבד קטן שרבו מטבילו בשלשה, שביט דין והאדון מברכין עליהם קודם הטבילה כדין כל שאר המצות ... הרי דהראב"ד קובע דטבילת גר קטן ביה"ד מברכין על טבילתו ואומרים אקב"ו על הטבילה ועל קביעה הלכתית זו שואל שם הראב"ד בהמשך דבריו וז"ל "... ואם תאמר והיכן צווננו" ... ע"פ הראב"ד נראה ברור שהבין דנוסח הברכה בטבילת גר קטן אשר קדשנו במצותיו וצווננו מלמד דחז"ל רואים במעשה הגיור כמעשה מצוה ועל זה תמה הראב"ד ושואל והיכן צווננו. (ראוי לציין שחדושו זה של הראב"ד ביחס לברכת ביה"ד בטבילת גר קטן לא הובאה להלכה כלל ולא מצאתי שום פוסק שיביא או יתייחס לחדושו של הראב"ד, אדרבא בתורי אחר פוסקים הדנים בענין גיור קטן וגיור בכלל מצאתי בשו"ת שרידי אש ח"ב סי' קח שכתב שהברכה של הגר על הטבילה היא רק על הטובל ולא על אחרים, וכאמור מדברי הראב"ד בבעלי הנפש מצינו מפורש שבגר קטן ביה"ד או בעבד האדון הם שמברכין על הטבילה).

ובכלל יש לתמוה שלא מצינו בדברי המפרשים והפוסקים שיביאו או יתייחסו לדברי הראב"ד שהובאו ולכל דבריו המופלאים שכתב בענין הגיור שיובאו בהמשך דבריו.

מכל האמור חוזרת ונצבת בפנינו תמיהתו של התשב"ץ ואיני יודע על איזה מצוה נסמוך אותה.

ר"י אלברצלוני באזהרות שלו, בעשה של אהבת הגר, רואה את מצות אהבת הגר כמצוה שכוללת בתוכה את המצוה לגייר. דבריו צ"ע, דמצות אהבת הגר ענינה לאחר היות הגר דמצוה לאהבו ואילו קבלת הגר מתייחסת לנכרי המבקש להתגייר והוא עדין נכרי ואינו גר. כך נתקשה ר"י פרלא בביאורו לרס"ג מ"ע יט ד"ה ומעתה, בסוף המצוה, והסביר דע"כ צ"ל דאע"ג דעכשיו כשבא לפנינו אכתי לאו גר הוא מ"מ כיון דבקבלה זו מתגייר קרינן ביה ואהבתם את הגר.

ע"כ להמתיק ולהבין שיטת הר"י אלברצלוני, עלינו לבחון את מהות מצות אהבת הגר וכן לראות את הקשר שבינה לבין הגיור, וזאת ע"פ שתי גישות במפרשים למהות מצות אהבת הגר, שהוסיף האל אהבה וייחד לו מצוה נוספת אע"פ שנכנס בגרותו לעם ישראל ובישראל כבר נאמר ואהבת לרעך כמוך ובה נכלל גם הגר.

שיטת הרמב"ם שמעמדו הרוחני המיוחד קבע את המצוה הנוספת לאהבתו. ושיטת החנוך שרואה במעמדו החברתי המיוחד בו נתון הגר בתוך ישראל קבע את המצוה הנוספת לאהבתו.

הרמב"ם בספר המצות מצות עשה ר"ז כתב וז"ל:

"...הוא שצונו לאהוב את הגרים והוא אמרו ית' ואהבתם את הגר ואע"פ שהוא נכנס בזה עם ישראל באמרו ואהבת לרעך כמוך שזה הגר גר צדק אבל מפני שנכנס בתורתנו הוסיף האל אהבה וייחד לו מצוה נוספת ... כן גם אנו חייבין באהבתו משום ואהבת לרעך ומשום ואהבתם את הגר וגר מבואר אין ספק בו ... וברוב המדרשות בארו שהאל צונו על הגר כמו שצונו על עצמו אמר ואהבת את ה' אלוקיך ואמר ואהבת את הגר". ע"כ.

הרמב"ם קובע ברורות את מהות המצוה והמיחד אותה ממצות ואהבת לרעך הכוללת כל אחד מישראל וכלשונו "אבל מפני שנכנס בתורתנו הוסיף האל אהבה וייחד לו מצוה נוספת", היינו שטעמה של מצות אהבת הגר נובע ממעמדו הרוחני המיוחד מפני שנכנס בתורתנו והכניס עצמו תחת כנפי השכינה, וכן הדגיש בהלכות דעות פ"ו ה"ד עיי"ש. הרחבה והעמקה לדבריו אלו כותב הרמב"ם בתשובתו לר' עובדיה הגר תשובה שסט (מהדורת פריימן) וז"ל:

"... דע שחובה שחייבתנו התורה על הגרים גדולה היא, על האב ועל האם נצטוינו בכבוד ומורא ועל הנביאים לשמוע להם ואפשר שיכבד אדם ויירא וישמע ממי שאינו אוהבו ועל הגרים צונו באהבה רבה המסורה ללב ואהבתם את הגר כמו שצונו לאהוב את שמו ואהבת את ה' אלוקיך והקב"ה בכבודו אוהב גר שנאמר ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה..."

הרמב"ם קובע הן בתשובה והן בדבריו בספר המצות וכן בהל' דעות פ"ו ה"ד דאהבת הגר ענינה "אהבה רבה המסורה ללב" כמו שנצטונו על אהבת ה' היינו שכל הפעולות לגר כתוצאה ממנה זו מטרתם גלוי האהבה בלב לגר על שנכנס לתורתנו וזוהי מהות המצוה. ובזה שונה מצות אהבת הגר ממצות ואהבת לרעך כמוך, דמצות אהבת הרע ענינה ומטרתה היחס לרעך והטובה שתנבע לו כתוצאה ממצוה זו וכל הפעולות הנובעות ממצות ואהבת לרעך כמוך שבין השאר הם כל מעשי גמילות חסד כפי שכתב הרמב"ם בהלכות אבלות פ"ד ה"א על כל מצות חסד, "... אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל דברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים עשה אתה אותן לאחיך בתורה ובמצות", מטרתם שחברו יקבל אותם ויהנה מטובתם, משא"כ במצות אהבת הגר מטרתה האהבה הנתונה בלב לגר על מעלתו ומעמדו הרוחני וכל הפעולות כלפיו וכל הפעולות שנעשות לגר ענינם לגלוי אותה אהבה וציון ערכו הרוחני המיוחד ובה דימה הרמב"ם מצות אהבת הגר לאהבת ה' שכל פעולותינו כלפי שמיא מטרתם גלוי על פנימיות האהבה שבלב. וכן פרוש דברי הרמב"ם שהביא דהקב"ה בכבודו אוהב גר שנאמר ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה היינו דעיי' שהקב"ה נותן לגר אף את הלחם והשמלה יש בזה גלוי לאהבת ה' יתברך את הגר וזו מטרה אחרת מאשר מלוי חסרונו של הגר בלחם ובשמלה.

בתמצית נוכל להגדיר את מהות מצות אהבת הגר לעומת מצות אהבת הרע, דמצות אהבת הרע מהותה ומטרתה ברעך המקבל ואילו במצות אהבת הגר מטרתה האוהב הנותן וגלוי אהבתו לגר על מעלתו ומעמדו הרוחני. אין מצוה זו בטוי חומרי אלא בטוי רוחני שבא לידי גלוי עיי' היחס החומרי (עיין בר"י פרלא לרס"ג סוף מ"ע יט ד"ה והנה שדן אם אהבת הגר כלולה באהבת רע או שהיא מצוה חדשה). ע"פ הגדרת

הרמב"ם נוח יותר לקבל את שיטת ר"י אלברצלוגי שתהליך הפיכתו של הנכרי ע"י הגיור לבן ישראל הוא חלק מבטוי האהבה כלפי הנכרי שמתאמץ לקבל ע"ע להכנס בתורתנו שיגירוהו ובזה כניסתו לתורה ומצות תחת כנפי השכינה הופכת מוחלטת כאחד מישראל. ע"כ אפשר לראות בגיור חלק ממצות אהבת הגר.

לעומת זאת לשיטת החנוך במצוה תלא שכתב שם בתוך דבריו וז"ל:

"... והעובר עליה ומצער אותם או מתרשל בהצלתם או בהצלת ממונם או שמקל בכבודם מצד שהם גרים ואין להם עוזר באמת בטל עשה זה ועונשו גדול מאד ... והכתוב רמז טעם הצווי באמרו "כי גרים הייתם בארץ מצרים" הזכיר לנו שכך נכוינו בצער הגדול ההוא שיש לכל איש הרואה את עצמו בתוך אנשים זרים ובארץ נכרי. ובזכרנו גדל דאגת הלב שיש בדבר וכי כבר עבר עלינו והשם בחסדיו הוציאנו משם, יכמרו רחמיו על כל אדם שהוא כן". ע"כ.

הרי דהחנוך רואה שתוספת מצות אהבת הגר נובעת ממצבו החברתי המיוחד בו הוא נתון בתוך ישראל ועל זה צוותה תורה מצות נוספות מיוחדות כלפי הגר. ע"פ שיטה וטעם זה ודאי שאין מקום כלל לראות בגיור שהיא פעולה משפטית הלכתית ותוצאותיה מציאות רוחנית של תורה ומצות כחלק ממצות אהבת הגר שכל ענינה חזוק והשלמה למצות ואהבת לרעך כמוך עקב מצבו ומעמדו החברתי המיוחד של הגר.

דרך אחרת להשיב על שאלת התשב"ץ בזה הרקיע, על איזה מצוה נסמכת מצות קבלת גרים, מצאתי בס"ד בדברי הראב"ד בספרו בעלי הנפש שתחילת דבריו הובאו בראשית דברינו, שהשיב על נוסח ברכת הטבילה בגר קטן ובעבד שביה"ד או האדון מברכים על הטבילה אקב"ו ושאל היכן צונו ותיירץ שם וז"ל:

"... מ'ואת הנפש אשר עשו בחרן' (בראשית יב,ה) והלא אם נתכנסו כל באי עולם אינם יכולים לברוא אפילו יתוש אחד אלא הגרים שגייירו והחזירו תחת כנפי השכינה מעלה עליהם כאילו בראו וכתוב אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד (ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה) ירמי' טו,יט, וכתוב ויאמר נקל היותך לי עבד להקים שבטי יעקב ונצורי ישראל להשיב ונתתיך אור לגוים להיות ישועתי עד קצה הארץ (ישעיה מט,ו), ע"כ.

דברי הראב"ד צריכים ברור. איך יש לראות במעשה אברהם שגייר הגרים והכניסם תחת כנפי השכינה ואלו הם "הנפש אשר עשו בחרן", כמקור מצותי למעשה גיור. ראשית אברהם עצמו לא פעל מכח שנצטוה לעשות את הנפשות דהיינו לגיירם, הרי אברהם נצטוה ע"י הבורא רק על המילה בבניו ובני ביתו, שנית אברהם היה לפני מעמד הר סיני ואיך נלמד על מצוה מלפני מתן תורה. (כך העיר לי הגרמ"מ כשר ז"ל בעל תורה שלמה בפגישה עמו כאשר ציינתי בפניו דברי הראב"ד הנ"ל).

ונראה בבאור דברי הראב"ד שהם זהים לדברי הרמב"ם בספר המצות מ"ע ג מצות אהבת ה' וז"ל:

"... כבר אמרו שמצוה זו כוללת ג"כ שנדרש ונקרא אנשים כולם לעבודתו יתברך ולהאמין בו וזה כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש אנשים לאהב אותו וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת כמה שהגיעה לך מהשגת אמיתתו הנה אתה בלי ספק תדרש ותקרא הכופרים והסכלים

לידיעת האמת אשר ידעת אותה לשון הספרי ואהבת את ה' אהבתו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב "אברהם אוהבי" (ישעיה מא, ח) שהיה ג"כ לגודל השגתו דרש האנשים אל האמונה מחוץ אהבתו כן אתה אהוב אותו עד שתדרוש האנשים אליו".

הרמב"ם רואה בפעולות אברהם בקרוב נפשות לאמונה בה' ועבודתו כדוגמא ודרך לקיום מצות אהבת ה' ולכן היא כוללת בתורה ג"כ שנדרוש ונקרא אנשים כולם לעבודתו יתברך ולהאמין בו.

הרמב"ם אינו מזכיר מפורש שמעשה הגיור ע"י ביה"ד כלול במצות אהבת ה' אך ברור שמעשה הגיור יש בו כל האמור בדברי הרמב"ם ביחס לדוגמא של הנפש אשר עשו בחרן. הראב"ד קובע מפורשות בדבריו דהליך הגיור של ביה"ד זהה למעשה אברהם בנפש אשר עשו בחרן וכפי שכתב מעשהו של אברהם באותם נפשות והם גרים שגיירו אברהם ושרה והחזירום תחת כנפי השכינה מעלה עליהם כאילו בראום...

א"כ ודאי דגם הראב"ד רואה כהרמב"ם דהגיור הוא בטוי וחלק ממצות אהבת ה'. לפי"ז אין להקשות על הראב"ד איך למד מקור למצוה האמור בגיור ממעשה אברהם בנפש שעשו בחרן כאשר אברהם עצמו לא היה מצווה על כך ולא היה כלל מציאות של הכנסה לתורה ומצות שגם אברהם לא היה מצווה בהם. אלא ודאי הכל צורה של קירוב הבריות לעבודתו יתברך והאמונה בו היא גלוי של מצות אהבת ה'. אברהם בזמנו קרא לאנשים להתקרב לאמונה ועבודה כפי שהיתה בזמנו, ולאחר שנתנה תורה ונצטוו ישראל על המצות כל המקרב את הנכרי ומכניסו תחת כנפי השכינה לקיום מצות ה' ותורתו זהו הגלוי השלם של אהבת ה' בזה שקירב הנכרי לעובדו לשמירת כל מצות התורה. עפ"י דברים אלו ובאור שיטת הראב"ד נראה ברור שהראב"ד רואה שיש לסמוך את מעשה הגיור ע"י ביה"ד אל מצות אהבת ה' ולראותו כחלק ממנה.

וכך יש לפרש את דברי הגמ' ביבמות שמעשה הגיור הוא מצוה ושהוי מצוה לא משהינן היינו מצות אהבת ה'.

ובזה מיושבת שאלתו של התשב"ץ על המקור המצותי לגיור. יש לציין דחדושו של הראב"ד לראות את הגיור כחלק ממצות אהבת ה' לא היה נגד עיניהם של מפרשים אחרים ראשונים ואחרונים וכאשר הבאתי את דבריו לכמה מגדולי התורה והבקיאים בזה, כהגרש"י ז"ל עורך האנציקלופדיה התלמודית והגרמ"מ כשר זצ"ל עורך התורת שלמה הם מצאו בו דבר חדוש שלא היה נגד עיניהם, והוסיף לי הגרש"י ז"ל דאף באנציקלופדיה התלמודית ערך גרות לא הובאו דברי הראב"ד ועצם חדושו שגיור הוא חלק ממצות אהבת ה' הובאו רק בשם אחרון הר"י פרלא לספר המצות לרס"ג מצוה יט, שראה בזה חדוש עצמי מדעתו. וכן כתב שם בסוף המצוה ד"ה ובאמת, וז"ל:

"ובאמת תמיהני על התשב"ץ ז"ל בזה שלא ידע על איזה מצוה נסמכת מצות קבלת גרים ולדעתי י"ל בפשיטות דלדעת מוני המצות היא נסמכת על מצות אהבת ה' וכמבואר בספרי (פי' ואתחנן פיסקא לב) ואהבת את ה' אלוקיך אהבהו על כל הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן מלמד שהיה אברהם אבינו מגייר ומכניסן תחת כנפי השכינה עיי"ש, והובא בסה"מ להרמב"ם עשין ג והוסיף עליו וכתב וז"ל ורצה לומר כמו שאברהם

מפני שהיה אוהב כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבו קרא בני אדם להאמין בשם מרוב אהבתו כן אתה אהוב אותו עד שתקרא אליו בני אדם, עכ"ל עיי"ש. וגם התשב"ץ ז"ל בגופי הביאה (בזה"ר עשין ג) עיי"ש והוא תימא על התשב"ץ, ע"כ דבריו.

כאמור חדושו של הר"י פרלא מדעתו כבר נתחדש אצל ראשון בראשונים, הראב"ד, ודבריו מאירים.

לאור האמור דפעולות הגיור היו במסגרת מצות אהבת ה', כל הזכות שראתה הגמ' בכתובות יא ע"א בזה שביה"ד מגייר קטן משום דזכות היא לו וזכין לאדם שלא בפניו צ"ל דכל מהות הזכות היא בזה שהקטן הגר נקשר אל הקב"ה בתורתו ומצותיו וכן כתב התשב"ץ שהביא ופרש את דברי הגמ' בכתובות דבי"ד מגיירין הקטן וז"ל "... ואמרו גר קטן מטבילין אותו על דעת בי"ד והוא מפני המצוה הזו שנחייבו לקבל גרים וא"כ ראויה היא שתובא במנין פרטי ואיני יודע על איזה מצוה נסמך אותה" עכ"ל. לאחר שקבענו דמעשה הגיור הוא חלק ממצות אהבת ה' ומצוה זו נסמך יש לפרש את מעשה ביה"ד בגיור קטן כמעשה של אהבת ה' בקרוב הקטן לתורה ומצות ה', וכל הזכות לגר נמדדת ביצירת היחס הטהור שבינו לבין ה' בתורה ובמצות, כל הזכויות האחרות שנובעות ממעשה הגיור אינם מהות הזכות והמצוה, כגון שע"י הגיור נקשר הגר ונדבק בזרעו של אברהם אבינו היינו שהופך כחלק מעם ישראל.

הגדרת מהות הזכות שיש במעשה הגיור על המתגייר חיונית לאחת מבעיות הגיור המרכזיות הנצבות בפני עם ישראל בימינו והיא בעית "גיור ילדי ברזיל", ושאר קטני נכרים שמאמצים ע"י בני זוג ישראל.

רבים המקרים בהם בני זוג חשוכי בנים מאמצים ילדי נכריות ומבקשים מביה"ד לגיירם כאשר המאמצים עצמם אינם שומרי מצות, כך שכאשר יגדל הקטן ולא יתחנך על ברכי התורה והמצות ונמצא שהגיור עבורו אינו זכות כלל, שהרי לא ישמור על התורה ויפר את מצותיה ומאחר וכל כח בי"ד בגיור הקטן הוא בזה שהם שלוחים לזכותו ואם אין במעשה הגיור זכות, במה כח בי"ד יפה, והגיור אינו תופס.

ברור שלכתחילה אסור לבי"ד לגייר קטן שלאחר הגיור לא יקבל חנוך למצות וכן פסק ביה"ד בירושלים בהרכב הרבנים י. עדס זצ"ל י.ש. אלישיב שליט"א וב. זולטי זצ"ל, בהסתמכו על תשובת הגר"י אלחנן גאב"ד דקובנא שהובאה בשו"ת מטה לוי חלק ב' סימן נה. וכן כתב בשו"ת זרע יצחק סימן ב' להגאון מפוניבז'. דבריהם הובאו בפסק דין בכרך א' לפסקי הדין הרבניים עמודים 375-381.

ואמנם פסק דין זה נאמר לכתחילה, אך בדיעבד שביה"ד מל וטבל קטן ואחר שגדל לא שמר תורה ומצות דזה מגלה שמעשה ביה"ד לא היה זכות לגר אלא חובה האם גרות זו לא חלה כלל או שמא בדיעבד הגיור חל וכלשון פסקו של ביה"ד "דאפשר שזה גופא הוי זכות לו שנחייב בתורה ומצות ונדבק בזרעו של אברהם אבינו ועל כל פנים לא יצא מידי ספק גר".

בספקו זה הרחיב ביה"ד את מהות הזכות שקיימת לגר קטן עם גיור ע"י בי"ד דלא רק הזכות של קיום המצות בפועל ועובדת ה' ובדבקות בו שהיא המצוה שמתקיימת ע"י מעשה הגיור חלק ממצות אהבת ה', אלא שגם אם התוצאה של מעשה הגיור מעמידה את הגר כמחויב בכח למצות התורה וכן כקושר אותו לעם ישראל זרעו של אברהם. לכאורה אם נגדיר את הגיור כחלק ממצות אהבת ה' הרי שהגיור חייב

להביא לדבקות בה' וקים מצותיו בפועל להכנס תחת כנפי השכינה היינו לחיות ע"פ דבר ה' ומצותיו. כ"כ יש להבין את הנקודה הנוספת שציין ביה"ד והיא שע"י הגירות הגר נדבק בזרעו של אברהם אבינו וכי זיקה לאומית כשלעצמה בלי קיום מצות שזרעו של אברהם אבינו מצווה בהם יש לראות בה כחלק ממצות אהבת ה', אתמהה. ודאי שביה"ד המגייר אינו רואה את שליחותו והזכות שהוא עושה למען הגר שהיא בתחום הלאומי בלבד, שכן שליחותו וזכותו היא במסגרת המצוה שהגיר חלק ממנה ומה שמחוץ לאותו תחום אינו בשליחותם ובזכות שלמענה הם מגיירים ומה שבתחום מצות אהבת ה' באופן הטהור במצות שבלב ובמצות שבמעשה הוא בתחום הזכות ושליחות ביה"ד.

ונראה דהגדרה זו מתאימה לאמור בגמ' כתובות יא ע"א דהזכות לגר קטן הוא בזה שעדין כאשר הוא קטן לא טעם טעם חטא והפקרות, וכניסתו למצות תגרום שגם כאשר יגדל יהיה מצב שלא יראה את המצות כחובה אלא כזכות. ומשמע שהמצב שהמצות גורמות בפועל לגר זהו הקנה מדה לזכות, לכן בגדול שטעם טעם חטא והפקרות במצות בפועל הם חובה עבורו, ואין לומר שעצם היותו מחויב הוא זכות לו או עצם היותו קשור לזרע קודש זרעו של אברהם, שכן בפועל אין זה משנה למי שבהפקירא ניחא ליה. ברור שדברי הגמ' בכתובות אינם מתישבים או מתאימים עם פסקו של ביה"ד דהתוצאה של הגיור להיות מחויב במצות או ההדבקות בזרע אברהם אבינו ע"ה יכולה להיות זכות שכן ביחס לזכות מסוג זה אין הבדל בין גר קטן לגר גדול.

הגדרת הזכות שביה"ד פועל מכוחה ולמענה בגיור קטן שכולה שייכת למציאות של עבודת ה' ודבקות במצותיו כחלק ממצות אהבת ה' חשובה לשאלה נוספת שהתעוררה בפני ב"ד, והפעם ביה"ד האזורי בת"א בפני כבוד הדיינים אב"ד ח.ג. צימבליסט. ע. אזולאי וש. דיכובסקי, הנושא ופס"ד מובאים בכרך י מפסקי הדין הרבניים עמודים 193-209. בפני ביה"ד נצבה בקשת חרשת אלמת לגיירה. בין הנקודות שעלו לדיון בביה"ד היתה הערתו של אבה"ד שגירות קטן היא מדאוריתא בהסתמכות על כך שהגירות היא זכות גמורה. ובחרשת אלמת שמעולם לא תהיה חייבת במצות איך נתן לראות כזכות גמורה את גירותה, שכן בין כך תהיה פטורה מכל המצות. ועל זה השיב חבר ביה"ד הגר"ש דיכובסקי שליט"א שהזכות גמורה שיש בגירות אינה חייבת להיות נמדדת ברוחניות בלבד אלא גם בגשמיות, והוכיח דבריו מדברי החת"ס בתשובותיו (ח' יו"ד ס' קנג) וז"ל שם :

"... כתב מורי בהפלאה דהטף במלחמת מדין כיון שהיה להם זכות גדול שלא יהרגו אם הגדילו אין יכולים למחות ע"ש. וא"כ הכא נמי כשאבותיו מתיידיים אם ישאר הוא בגויותו קשה להם להיות עמו באגודה אחת שהרי עושה יין נסך וכשיהיו אבותיו נפרשים ממנו מפרישים אותו מחיותו על כן זכות גדול הוא לו ואין יכול למחות".

מסקנתו מדברי החת"ס דאם אי קבלתו לגירות תגרום בעיות גשמיות לקטן יש בזה זכות גמורה וגירותו מן התורה ולא יוכל למחות לכשיגדל. ומזה הסיק ופסק בנדון בקשתה של החרשת אלמת לגיירה דאין לפקפק בזכות הגמורה שיש למבקשת בגירות, שכן היא בודדה בארץ, עובדת וגרה בין יהודים, בלי ספק "לא מיתדר" לה במצבה הנוכחי, כך גם כתבה העובדת הסוציאלית "מצבה הנוכחי קשה ומסבך את חייה", על כן יש לראות את הגירות כזכות גמורה עבורה אשר תועיל מן התורה, ע"כ דבריו.

לענ"ד לאור הגדרת הזכות שביה"ד פועל מכחה ולמענה בגיור קטן כולה במסגרת קרוב הקטן לקב"ה ועבודתו עבודת המצות וזכיות החורגות ממסגרת זו אינם כלולות כלל במעשה הגירות של ביה"ד. פעולת הגיור שתעשה לחרשת אלמת שלא תהיה לה כל תוצאה רוחנית לכניסה תחת כנפי השכינה ושמירת מצות אינה שייכת כלל לפעולת הגיור של ביה"ד ואין לקרא לזה כלל גיור, אלא רק נתינת שם חצוני של יהודי בלי כל מהות של יהדות. ודברי החת"ס ובעל ההפלאה אינם שייכים כלל לענין החרשת אלמת, שכן החת"ס וההפלאה מדברים במקום שביה"ד מגייר את הקטנים והם נכנסים למסגרת של שמירת מצות וכניסה תחת כנפי השכינה. אמנם הסיבות למצב שנכנסו אליו הקטנים הם לא דוקא סיבות רוחניות אלא הצלת חיים או השתלבות חברתית עם חברה שומרת מצות, אך למעשה מאחר והמצב של שמירת המצות שגורמות להם תוצאות גשמיות הנזכרות הוא התוצאה של מעשה ביה"ד יש לראות במעשה זה זכות גמור והגיור מועיל אף מדאוריתא. משא"כ בגיור החרשת אלמת אף לאחר מעשה הגיור של ביה"ד היא אינה נכנסת למצב של שמירת מצות וקרבה לקב"ה שכן אינה בת חיובי מצות והתוצאה היחידה מהגיור היא תוצאה חברתית, בזה ודאי שאין כאן כל מעשה גיור וכל זכות שבמהות הגיור.

סכום דברינו הוא דהזכות שלמעשה ומכוחה פועל ביה"ד בגיור קטן כולה במסגרת רוחנית שמהותה כניסה לעבודת ה' וקיום מצותיו וביה"ד פועל במסגרת וכחלק ממצות אהבת ה'.

העולה מן האמור שמהות מעשה הגיור הנעשה ע"י ביי"ד מוגדר כמצוה משום שמכוחו הנכרי מתדבק בה' ובמצותיו ומתחבר לכלל ישראל עם ה'. וקובעת הגמ' יבמות מז': שכאשר רואים ביה"ד שמטרה ותכלית זו מתקיימת, שהנכרי קבל ע"ע המצות דאז הופך הדבר לבי"ד כמצוה חיובית שחלה עליהם החובה למולו ומידי דשהוי מצוה לא משהינן. יצוין שהביטוי "שהוי מצוה לא משהינן" נאמר במסגרת הכלל הנאמר במצות שאין מעבירין על המצות (עיין בתרומת הדשן סימן ל"ה לענין ברכת הלבנה) וכן מצינו במצות פדיון בכור שוי"ע יו"ד סי' ש"ה סעיף י"א, "אין הבכור ראוי לפדיון עד שיעברו עליו שלושים יום ואחר שלושים יום יפדנו מיד"י". הגר"א שם אות י"ח מביא את הגמ' ביבמות הנ"ל שנאמרו ביחס לגיור הלשון מיד מ"ט שהוי מצוה וכו' הרי שלשון זו נאמרת ביחס למצות חיוביות א"כ גם בגיור מתי הופכת המצוה לגייר כמצוה חיובית על הבי"ד מרגע שהנכרי קבל בכנות ובעומק לבו להתדבק בה' ומצותיו דהיינו שמהות ותכלית מעשה הגיור מתקיים. וכאשר ברור שאין מטרת המתגייר להתדבק לקב"ה ולקבל ע"ע לשמור מצותיו דאז לדעת כל הפוסקים אין במעשה הגיור כל חלות להפיכתו לישראל משום שמהות ותכלית הגיור לא מתגשם ואין נעשה מעשה הגיור ואפילו בדיעבד אינו הופך אותו לישראל והוא נשאר בגויותו, ואותו ביי"ד העושה את מעשה הגיור קובע שנכרי הופך להיות ישראל ומתיר לו לבוא בקהל ישראל להנשא ובגירות מתיר אותה להנשא ומתיר את ילדיה. ועוד תוצאות ותקלות וחורבות כלשון מרן הראיה קוק זצ"ל, או מכשולות כלשון הבית יצחק והשרידי אש הנ"ל, ובמעשה גיור זה כלפי המתגייר עצמו לשיטתם הם יצרו אדם במציאות ומצב של עבירות חטאים בלתי פוסק. ולכל השיטות אלו הם מהוים סיבה לעבור עבירה כלשון הרמב"ם בהגדרת אסור לפני עור דאוריתא ולכל שיטות אלו ביי"ד זה עובר על אסור לפני עור דאוריתא והם שותפים למציאות שנעשית נגד רצון ה' מצב שהוא ההפך מתכלית ומהות מעשה מצות הגיור.

ה. בית דין מגייר שעובר בגיור על לפני עור אין לראותו כשוגג

דיינים בבית דין לגיור שמתעלמים בזדון מתוצאות חמורות אלו שנובעות מקביעתם המוטעית, לא ניתן לראותם כשוגגים וטועים בדבר מצוה. עבירה זו של אסור לפני"ע שחוטאין בע"כ פוסלת אותם מלהיות דיינים בכלל ובמיוחד כבי"ד מגייר כפי שנתבאר בהרחבה, ולכן כל מעשה הגיור שלהם חסר בי"ד כשר וממילא אין כל תוקף וחלות לגיורם.

לאור דברים אלו, איני יכול לקבל את עמדתו של כבוד הגר"ג אקסלרוד שליט"א שאין לפסול דיינים אלו שבמעשה גיורם הם חוטאים ועוברים על אסור דלפני עור משום שהם סבורים שמצוה הם עושים, כנאמר בהלכה לגבי אותם קוברי המת ביו"ט שאינם נפסלים משום שסבורים שמצוה הם עושים. ואין לדמות הלכה זו לנדונינו שכן בקוברי המת ביו"ט מעשה הקבורה כשלעצמו הוא מעשה מצותי אלא שביו"ט הוא אסור משום היו"ט ולכן עבירה זו אינה פוגעת בכשרותם כעדים או בדיינים.

משא"כ בנדונינו שמעשה הגיור לקביעתם של נכרים אלו כישראל כשאין קבלת מצות הוא בעצמתו רק מעשה עבירה דאורייתא של לאו דלפני עור כפי שנתבאר. יש אותם דיינים שטוענים שבעצם מעשה הגיור שהופך אותם לחלק מעם ישראל יש מעשה מצוותי ונשענים על דברי הבית יצחק הנ"ל שכתב בחלק יו"ד ביחס לגר גדול בלשון "ועוד מ"מ עדיף ליה להיכנס לכלל ישראל אף שיענש. דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב". אלא כי שבארנו לעיל דברי הבית יצחק הקובעים שלמתגייר יש זכות בזה שנכנס לכלל ישראל ובעיקר הענין נוגע לגיור קטינים כפי שכתב הבית יצחק בתשובתו בחלק אה"ע אולם ברור שאין שם מצוה על ביה"ד או על אדם אחר מישראל לפעול ע"מ להכניס נכרים לכלל ישראל וק"ו כאשר הוא נשאר קשור רק מהפן הלאומי ולא נקשר לאלוקי ישראל ולא לתורת ישראל. אדרבא עון חמור הוא לבולל נכרים ברשום פורמלי אזרחי בת"ז או במרשם האוכלוסין ע"י רשום "כיהודי".

רבים מאותם דיינים בבתי הדין המיוחדים רואים במעשה הגיור שלהם מעשה מצותי משום "שבעידן של קיבוץ גלויות בהסתכלות של **אחריות לאומית** בתור מי שחרדים לעתידו של עם ישראל ואופיו הרוחני והגשמי כאחד" (ציטוט מתוך הקדמת העורך הרב יהודה פריס חבר בית דין לגיור מבתי הדין המיוחדים לגיור. לקובץ פסקי דין ומאמרים בעניני גיור ח"א שי"ל ע"י בתי הדין המיוחדים לגיור).

בקובץ תחומין י"ז במאמר תחת הכותרת "עת לעשות" לגיור משפחות מעורבות, כותב הרב שלמה רוזנפלד שם עמוד 223-224:

"מאז הקמתה (של מדינת ישראל)... מגיעים לארץ זוגות מעורבים שהצד היהודי בהן הכיר את הנכרי בחו"ל עקב התבוללות מרצון או מחוסר ידע. בשלב מסוים החליטו לבנות עתידם בישראל לאחר פתיחת מסך הברזל מארצות מזרח אירופה וקבוץ נדחי ישראל מאתיופיה ותפוצות נוספות גבר זרם העולים אשר מהם אחוז לא קטן הם נשואי תערובת או שהם רק צאצאי יהודים בהערכות זהירות מדובר ברבבות מקרים... מצב ענינים זה בנושא גיור דורש התייחסות של **עת לעשות לה**".

בסכום המאמר כותב הרב, שיש חשיבות לעזור ליהודים מתבוללים ובניהם לחזור לחיק היהדות, וכן שיש להרחיב את המערכת הציבורית העוסקת בענין זה ולקרר כמה שיותר את נדחי ישראל החיים אתנו בישראל כדי שנעזור להם להתקרב ליהדות ולא להתבולל כאן בארץ ולהחטיא בכך גם את אחרים.

בקובץ פסקי דין ומאמרים בעניני גיור תחת הכותרת "תוקפו של גיור בדיעבד אם הגר אינו שומר כל המצות" (מופיע בתחומין כרך כ') המאמר הוא עיבוד של פסק דין שכתב חבר בי"ד המיוחד לגיור הרב דוד בס. הרב דוד בס כותב בזה"ל: "ביותר קשה היא נעילת דלת בפני גרים בדורינו לפי שהיא פותחת שערים אל החוץ וגורמת להמרת דת וטמיעה בגוים ואף לעם ישראל עצמו נעשה הגיור צורך לאומי, שכן הפיצול בתוך ישראל מאיים על קיומה". ושם בסוף המאמר עמוד קכ"ט כותב הרב "אדרבא בדור כשלנו כשהגיור הוא צורך הרבים אין להערים על דרכו של הגר מכשולים מעבר להוראות ההלכה".

המשותף לדברי רבנים אלו שהם רואים במעשה הגיור מעשה מצוה משום האחריות הלאומית וצורך הרבים והצורך לדאוג לעתידו של עם ישראל ואופיו הרוחני והגשמי בפרט בארץ ישראל. כלומר שמעשה הגיור נועד לא לצורך הרוחני דתי של המבקש שעובר את הליך הגיור אלא יש בזה השלכה למען מצבם הרוחני של העם היושב בציון, שלא יתרחקו מהיהדות ובאמצעות הליך הגיור הם יתקרבו ליהדות לאמונה בה' לשמירת מצותיו ותורת ישראל. לפי"ז היה מקום לומר נמוק נוסף דאין לדמות טועה בדבר מצוה שנאמר באותם שקברו המת ביו"ט שלא נפסלו לעדות (וכן לדיין) משום שהם טעו וראו בעצם מעשה הקבורה מעשה מצוותי וזה מצמצם את הזדון שבעבורה ולכן הם לא נפסלים. משא"כ בנדונינו שהם רואים במעשה הגיור צורך למצוה אחרת של טובתם הרוחנית של בני הזוג היהודים שע"י גיור בן הזוג הנכרי הם חושבים שהישראל, התנוק שנשבה, יתחבר לעם ישראל ויחזור לשמירת מצות וטועה בדבר מצוה זה אינו מצמצם את הזדון שיש במעשה גיור כשאין קבלת שמירת מצות דאז חוטאים דיני ביה"ד באסור של לפני עור בזדון כפי שנתבאר.

אולם לאחר העיון נראה, דאין לחלק בין סיבת השוגג דסברי למצוה כעביד דטועים עצם מעשה העבירה שהוא עצמו מצוה לדון טועים שעושים את מעשה העבירה שכתוצאה ממנו תתקיים מצוה אחרת. הרמ"א בשו"ע שם בהלכה של קוברי המת ביו"ט הוסיף מכח דברי הריב"ש סי' שיי"א וכתב כלל וה"ה "ובשאר דבר איסור שנוכל לומר שעברו מכח טעות", כלומר כל עבירה שניתן לתלות שנעשה מכח שגגה וטעות בלא להבחין את מהות הטעות אינה פוסלת לעדות, וכן כתב בכסף משנה רמב"ם הלכות עדות פ' י"ב ה' א' שעוסקו בפסולים מחמת עבירה שכתב, "ומשמע נמי דכל היכא דאיכא למיתלי דילמא לא ידעו שהיה אסור לא מפסלי.

למרות האמור אין לראות במטרות הלאומיות או חברתיות שאין מאחריהם כל שינוי מהותי מצוותי של התקרבות לה' לתורתו ומצותיו, כאשר בפועל מזה עשרות שנים רוב רובם של המתגיירים בבתי הדין הנ"ל נשארים כנכרים בהתנהגותם החילונית למעט פעולות של מסורת יהודית שמהוים לגבם פעולות חיצוניות בלי כל מהות דתית מצותית מחייבת. גם הנלוים להם כבני הזוג היהודים נשארים במצבם החילוני בלא שהתקרבו לאורחות חיים יהודיים מלאים של אמונה תורה ומצות, ורואים עצמם שייכים לעם היהודי רק בחלק הלאומי חברתי בלא כל זיקה דתית פנימית לעם ישראל. למרות תוצאות ומציאות קודרת זו, לא נמנעים אותם בתי דין לגיור להנפיק ולבולל בתוך עם ישראל להסוות נכרים במעטרה חיצוני של ישראל כשמהותם הנכרית חילונית נשארה כפי שהיתה. למצב זה אין לראות בהתנהלות זו שוגגים וטועים במצוה, אלא זדון גמור.

1. תאור פרשות זיוף תעודות מעשה בי"ד לגיור שנעשה ע"י אבה"ד הרב דרוקמן וסגנו הרב אביאור

בתוספת לנמוקיו בפסק דינו נשוא הערעור מבקש כבוד הדיין הגר"א עטיה לחזק את קביעתו שביה"ד שגייר את המערערת הוא ביה"ד פסול ומשום כך גיורה בטל. כבוד הרב מצטט מתוך מכתב ששלח כבוד עו"ד הרב שמעון יעקבי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, אל היועץ המשפטי לממשלה, מ. מזוז, בנדון – ראש מערך הגיור הרב חיים דרוקמן [אב בית הדין שגייר את המערערת].

במכתב מתאר כבוד הרב ש. יעקבי מעשה זיוף תעודת גרות שנתנה ע"י בית הדין לגיור בורשא, עליו חתום הרב חיים דרוקמן אב בית דין לגיור ישיבת אור עציון, כאשר בפועל, במועד שנחתמה תעודת הגירות, היה הרב דרוקמן בישראל. בשמוע שערך עו"ד יעקב שפירא, יועץ משפטי במשרד היועץ המשפטי לממשלה, הודה הרב ח. דרוקמן שלא היה בורשא בהליך הגיור של המבקשת ולא ישב במושב תלתא כחדא יתיבנא, כפי שמצוין במעשה בית הדין עליו נמצאת חתימתו, והסביר שהבטיח לאותה מבקשת לגיירה, לכן חתם במעשה. היועץ המשפטי לבתי הדין הרב עו"ד ש. יעקבי מוסיף במכתבו הנ"ל, שלרב יוסף אביאור, שהיה חבר בית הדין לגיור במרכז שפירא, היה חלק פעיל בעשית תעודת הגיור המזוייפת.

כבוד הרב ש. יעקבי מוסיף במכתבו סעיף 8, "שאין זה הפעם הראשונה שהרב דרוקמן נוהג כך. לפני כשלושה חדשים הוגשה בקשה לאישור גיור בבית הדין הרבני בת"א ע"י מבקשת אחרת. הנסיבות היו דומות. נמסר לי כי הרב דרוקמן הוזמן ע"י נשיא ביה"ד הגדול לשימוע, וכי הרב דרוקמן הצהיר שמדובר במקרה חד פעמי והוא התחייב שלא יהיו עוד מקרים כאלו. כעת מתברר שלכל הפחות אין מדובר במקרה חד פעמי".

בסעיף 9 למכתב נאמר, "ואולם עולה חשש – לאור התיק המצוי בידי ובו דווח על עשרות מקרים של תעודות גיור אשר חתומות על ידי הרב דרוקמן כחבר בית דין המגייר כביכול – שמדובר בנוהג קבוע נוהג של שנים שהשתרש בידיו כאילו אין בו פסול, ומפטירין כדאשתקד".

כבוד הרב הגר"א עטיה צרף לנמוקים אלו כתבת תחקיר שפורסה באינטרנט ע"י רשת NEWS.FIRST.CLASS.N.F.C ע"י עתונאי בשם אליעזר לוי תחת הכותרת "הזיוף של הרב דרוקמן", המבוססת על מכתבם של היועץ המשפטי לממשלה מ. מזוז, והיועץ המשפטי של בתי הדין הרב עו"ד ש. יעקבי, שנכתבו אודות הרב חיים דרוקמן ראש מנהל הגיור הממלכתי של בתי הדין המיוחדים לגיור שע"י משרד ראש הממשלה, וכדי בזיון וקצף. ווי לאותה בוש ולחילול ה' הנורא.

מאחר שממכתבו של היועץ המשפטי לבתי הדין עלה שמצוי בידו תיק שעוסק בתפקודו של בית הדין לגיור במרכז שפירא, ובו דווח על עשרות מקרים של זיופי תעודת גיור שנעשו ע"י אב בית הדין הרב ח. דרוקמן ושאר חברי ביה"ד, כולל הרב יוסף אביאור - הדיינים שגיירו את המערערת שבפנינו - פנינו לכבוד הרב ש. יעקבי שיואל להעביר את כל החומר שבתיק הנ"ל לעיונו של בית הדין.

לאחר העיון במסמכים הרבים בתיק, שעוסקים בתפקודו של בית הדין לגיור בראשותו של הרב דרוקמן ושאר חברי ביה"ד ובפרט הרב יוסף אביאור, נתגלתה בפנינו תמונה מזעזעת בחומרתה על התנהלותם של הרב דרוקמן וחברו לביה"ד הרב יוסף אביאור בזיוף, רמיה ומסירת עדויות שקר, בחתימה על מעשה בית דין בתעודות גיור ומתן אשורי יהדות, לגבי קרוב למאתים תעודות גיור שנעשו משנת תשנ"ט 2/99 ועד תשס"ה.

בא' באדר ב' תש"ס 9.3.00 שולח הרב ישראל רוזן, ראש מנהל הגיור באותם ימים, לכבוד הרבנים הראשיים הגר"א שפירא שליט"א (זצ"ל) והגר"מ אליהו שליט"א מכתב תחת הכותרת הנדון: **מעשי ביי"ד המכילים לכאורה זיוף**, ובו נאמר: "הריני נאלץ בכאב לב ובעיני דומעות לשטוח לפניכם מסכת הנראית לי כ"זיוף" ממושך במעשי ביי"ד לגיור. הריני מתחנן ומפציר ממעלתכם להורות לי את אשר עלי לעשות, **הן מבחינה הלכתית** והן ציבורית בהתאם לשאלותי כדלהלן:

א. רב פלוני נוהג לחתום על "מעשה ביי"ד לגיור" שכלל לא ישב בהם והמתגיירים כלל לא ראוהו בתאריך הנקוב. בתעודה נאמר "במותב תלתא יתיבנא ובאה לפנינו המבקש/ת... וקיבל/ה בפנינו עול תורה ומצוות" – ולא היו הדברים מעולם בפני רב פלוני זה.

ב. אכן, היה מישהו אחר במקומו, וטעמו ונימוקו עמו של אותו רב פלוני שהוא יחתום ולא מי שנכח בפועל (כפי שהבהרתי בע"פ).

ג. לפני 5 ימים התחוויר לי הענין בודאות, משום שהגיעו למינהל הגיור (לאישורי ולהנפקת תעודות המרה) 3 "מעשי ביי"ד" מתאריך ל' חשון תש"ס שאותו רב פלוני חתום עליהם, וביום זה הרינו מעידים "עמנו הייתם" בירושלים כל אותו היום, ולא בביה"ד!

ד. החלטנו לבדוק מיידגמית ובמהירות, ואתמול טלפנו למתגיירים שתיקיהם הגיעו לאחרונה למינהל הגיור, ובתוך כשעה גילינו עוד 12 "מעשי ביי"ד" מתאריכים ז' וי"ב באלול תשנ"ט, וכן ד' בתשרי תש"ס – אף הם לא ראו את הרב פלוני שחתם "במותב תלתא... ובא לפנינו".

ה. ידוע לנו, לפי בירור שערכנו בעבר בשל חשד בנידון, כי קבוצת מתגיירים (כ-20) בתאריכים ז' וי"ב באלול תשנ"ט, וכן ד' בתשרי תש"ס – אף הם לא ראו את הרב פלוני בדינם.

ו. לפי עדות הגרים ומלווייהם אכן היו 3 רבנים בביה"ד ובקבלת המצוות, אך לא הרב פלוני.

ז. שוחחתי עם הרב הנ"ל, שטחתי לפניו מסכת טענותי ובקשתי תגובה, ו"נענית" בשתיקה.

ח. סברתי היא כי הרב פלוני איננו בודק בעת חתימתו האם מדובר בתיקים שהוא נכח בהם, ולמיטב ידיעתי רב אלמוני, שעניני ביה"ד לגיור נושקים על פיו והוא מעונין בחתימת הרב פלוני, הוא שמעביר את "מעשי ביי"ד" לחתימה, ומסתמא עליו קא סמיד.

אני מוטרד ביותר מ"גילוי" זה, ואחלה פניכם כי תורוני מה לעשות. אני חש שעלי לפעול מיידית, גם בתוקף תפקידי הרשמי כראש מינהל הגיור, מן ההיבט הציבורי-ממלכתי.

1. מה לעשות עם כל "מעשי ביי"ד הידועים לי כ"זיוף", ואשר טרם נמסרו למתגיירים, האם לדרוש החלפתם בחתימת השמות הנכונים?
2. מה לעשות עם כל "מעשי ביי"ד הידועים לי כ"זיוף", ואשר כבר נמסרו למתגיירים. האם לדרוש החלפתם בחתימת השמות הנכונים? (היבט חמור של חילול ה')
3. מה לעשות בעוד 120-150 "מעשי ביי"ד שאותו רב פלוני חתום עליהם במהלך מחצית השנה האחרונה? האם לברר נוכחותו עם המתגיירים במישרין או בעקיפין? חשוב לציין כי אותו רב פלוני מוכר בציבור, ומתגיירים יגלו בעתיד את ה"זיוף", וכדי בזיון וקצף!
4. האם אותם פלוני ואלמוני, יכולים להמשיך ולשבת בדין גירות?
5. ונפשי בשאלתי, למי עלי לדווח או להגיש תלונה אם בכלל?
6. ושמה, שמא, אני מגזים בכל הענין וגם אם העובדות נכונות – אין כאן 'הכזעקתה'?"

בין השאלות הנוקבות שמעלה הרב ישראל רוזן בפני הרבנים הראשיים, מועלית שאלה הנוגעת לנדונינו ומתבררת בפנינו - בסעיף 4. האם אותם רבנים, פלוני [הרב חיים דרוקמן-(א.ש)] ואלמוני-הרב יוסף אביאור - (א.ש)] יכולים להמשיך ולשבת בדין גיור.

מכתב זה נשלח גם לרב דרוקמן. במכתבים ששלח הרב י. רוזן להרב ח. דרוקמן לקבל תגובתו ותשובתו להאשמות חמורות של זיוף ונתינת חתימתו לעדות שקר. לדבריו הוא לא זכה לכל התייחסות או תגובה לגופם של האשמות.

במכתב ששולח הרב י. רוזן לכבוד הראשלי"צ הגרי"מ אליהו שליט"א בנדון: בית הדין לגיור "אור עציון והעומד בראשו הרב חיים דרוקמן, בו מציין הרב י. רוזן שהראשלי"צ הרה"ר הודיעו שהר' ח. דרוקמן שיהיה חלק מהרכב ביי"ד לגיור אך ורק אם ישתתף בכל הדיון ובשיחה שהיתה לי למחרת אמר לי הר"ח דרוקמן כי "מספיק שיהיה בטבילה ואז יוכל לחתום על מעשה בית דין".

יש להעיר שאם נקבל עדותו של הרב י. רוזן שכך אמר לו הרב ח. דרוקמן, הדברים תמוהים. האם המצאות בשעת טבילה שנמשכת דקות מעטות מאפשרת לחתום על מעשה בית הדין גיור בו מעיד הדיין החותם "ובאה לפנינו המבקש/ת הנ"ל וביקשה להתגייר, בדקנוהו/בדיקה מדוקדקת ונתבררה לנו כנות רצונו/ה להכנס תחת כנפי השכינה לקדושת ישראל, ומתוך כך קיבל/ה על עצמו/ה בפנינו עול תורה ומצות גם בזה יש עדות שקר למרות שנוכח בטבילה.

באותו מכתב הרב רוזן מדווח לראשלי"צ הגרי"מ אליהו שליט"א שבהנהלת בתי הדין הרבניים (הרב אליהו בן דהן) נתקבל דווח על שמועה שתיקי גיור שטופלו ע"י הרבנים דרוקמן, אביאור ואלטשולר ובמקביל נודע למנהל הגיור כי ר"ח דרוקמן לא היה כלל בחלק ניכר מן הדיונים.

במסמכים המצויים בתיק "תפקוד ביה"ד לגיור", נמצא רק מסמך אחד בחתימתו של הרב דרוקמן בו נמצאת התייחסותו ותשובתו לכל האשמות החמורות של זיוף ועדות שקר שהוטלו עליו ועל ביה"ד לגיור שהוא עמד בראשו.

המכתב מופנה לר' אשר טביב מנהל בתי הדין המיוחדים לגיור שבהנהלת בתי הדין הרבניים, בו כותב ר' חיים דרוקמן בזה"ל, "באשר למי שיש בידו עדויות והוכחות ברורות שהדיווחים כוזבים, הכתובת לענין זה היא המשטרה אני מציע לו איפוא לפנות על כך למשטרה".

מנהל בתי הדין הרב א. בן דהן, והיועה"מ לשפוט רבני לשעבר, עו"ד אשר רוט, הציגו בפני הר"ח דרוקמן שאלות הנוגעות לתלונותיו והוכחותיו לענין הזיופים שבמעשה בית דין שהעלה הרב רוזן ממכתבים הרבים ששלח, הרב דרוקמן הבטיח להשיב בכתב, ושוב לא נתנה כל תשובה.

יש לציין שמכתביו של הרב ישראל רוזן ופניותיו לרבנים הראשיים והנהלת בתי הדין הרבניים בענין זיוף עשרות רבות תעודות מעשה בית דין לגיור, נוגעים לתקופה שבין תשנ"ט-ותשס"א.

אמנם הרב י. רוזן מיקד את תלונותיו והאשמותיו בהרב דרוקמן כאב בית הדין לגיור ממרכז שפירא. כמובן, הדברים מייחסים לכל חברי ביה"ד "שכחדא יתיבנא" ובעיקר כלפי הרב י. אביאור.

בי"ח בשבט תשס"א פונה הרב ישראל רוזן לעו"ד אשר רוט, היועץ המשפטי לשיפוט רבני לשעבר, בתלונה על מעשה בית דין לגיור של הרב אביאור החשודים כמזוייפים.

"הנדון: תלונה על מעשי בית דין לגיור של הרב אביאור החשודים כמזוייפים.

לפנייתך, הריני מעלה על הכתב את השורות הבאות. אוכל להרחיב בע"פ, או בכתב, לבקשתך.

א. בשעתו חשפתי כי הרב אביאור מחתים את הרב דרוקמן על מעשי בית דין לגיור, גם בתיקים שבהם לא נכח כלל. החתימה שלו כי "במותב תלתא יתיבנא" היא שקרית. הסיבה לנוהג זה היא דרישתו של נשיא ביה"ד הגדול, הגרי"מ לאו שליט"א, כי בכל הרכב לגיור יכהן בעל כושר לדיינות, והוא נעתר לבקשת הרב אביאור להכיר ברב דרוקמן ככזה.

ב. רצ"ב טבלה מתאריך אד"ב תש"ס (3.00) ובה צוינו ימים שבהם קבלנו עדויות שהרב דרוקמן לא נכח בדיון ובכ"ז הוא חתם על תיקי גיור לתאריכים אלו.

ג. בשעתו התלוננתי לפני נשיא ביה"ד הגדול הגרי"מ לאו שליט"א ובידיעתו פניתי לרבנים אברהם שפירא ומרדכי אליהו שליט"א. שניהם "נבהלו מאד", קראו לרב דרוקמן והוא הבטיח להם בפה מלא שלא יעשה כך יותר (כך דיווח לי הרב אליהו וכן בנו של הרב שפירא). לבקשתך אוכל לצרף התכתבויות בנדון.

ד. לאחרונה נודע לי כי חתימתו של הרב דרוקמן ממשיכה להתנוסס גם בתיקי גיור שלא נכח בהם. הדברים אמורים בישיבות בי"ד המתקיימות בימי ב-ג-ד (ימי כנסת) גם אם הן נערכות בירושלים (כדי לאפשר לרב דרוקמן, כביכול, להשתתף בהן): אדגיש כי טענותיי מכוונת כלפי הרב אביאור, ולא כלפי הרב דרוקמן, משום שאני משוכנע שהוא איננו יכול לזכור באיזה תיק נכח. נודע לי ממקור מהימן כי ביום רביעי ב' בכסלו תשס"א (29.11.00) גוירו כ – 15 מתגיירים, ולמרות שהישיבה נערכה בהיכל שלמה בירושלים הרב דרוקמן לא נכח באף תיק. אבקשך לבדוק אצל ר' אשר רביב ור' דוד מאמו מי חתום על תיקים אלו. יש בידי עדויות נוספת שאין כאן המקום לפרטן.

ה. יתר על כן, אני חושד – וכמעט בטוח – כי הרב דרוקמן כלל איננו חותם, במקרים רבים, וכי מישהו אחר חותם בשמו, דהיינו מזייף את חתימתו, בשליחות הרב אביאור. הריני מצרף כאן את חתימתו האוטנטית של הרב דרוקמן, וכן שורת "מעשי בית דין" (מסוף שנת תש"ס שבה עדין התיקים ומעשי בי"ד תויקו אצלנו) שגם עין "הדיוטית" תבחין כי לכאורה אין זו חתימת ידו.

ו. ניתן בקלות לאמת את התלונות ולעמת את הרב דרוקמן עם שורת מתגיירים/ות, ולשאלם הדדית האם הם מכירים? סביר כי הרב לא יזכור את כל הבאים לפניו, אך ברור כי אם היה נוכח בגיור – דמותו המרשימה נחרתה בלב המתגייר/ת.

ז. לענ"ד, אם העובדות/החששות נכונות יש לפסול את הרב אביאור מלכהן כדיין גיורים, ואולי אפי' לבטל רטרואקטיבית את "מעשי בית דין" הללו, מבחינה הלכתית ומשפטית."

בסעיף ז' הרב רוזן מחוה דעתו שאם העובדות והחששות נכונות, יש לפסול את הרב אביאור מלכהן כדיין גיורים, ואולי אף לבטל רטרואקטיבית את מעשי בית הדין הללו מבחינה הלכתית ומשפטית.

מכתב נוסף נשלח ע"י הרב י. רוזן ליועץ המשפט עו"ד אשר רוט כעשרה ימים אחרי המכתב הקודם, ג"כ בנושא מעשה בית דין לגיור של הרב אביאור החשודים כמזוייפים. מתואר זיוף 18 "מעשה בי"ד לגיור", בהם נכחו הרב בראלי, הרב אביאור וחתום גם הרב דרוקמן למרות שלא נוכח באף אחד, וכפי שקבע הרב רוזן, היוזם, הפעיל והאשם בזיוף זה הוא הרב י. אביאור, והאשים שחתימתו של הרב דרוקמן זויפה ונחתמה ע"י אחר. בין השנים תשס"א-תשס"ה מצוים בתיק "תפקוד בית הדין לגיור במרכז שפירא" שבראשותו של הרב ח. דרוקמן, והרב י. אביאור מסמכים רבים המעידים על עשרות מעשי בית דין וגיורים שיצאו מתחת ידם וחתימתם של הרב דרוקמן והרב י. אביאור שנחשדים על מעשי רמיה ונתינת עדויות שקר בחתימתם. כמו"כ מסמכים רבים על הליכי גיור וגיור שנעשו ע"י רבנים אלו בדרכי רמיה ושקר. בעיקר מדובר בכ-ששים וארבע הליכי גיור וגיור שנעשו בחו"ל בהשתתפותם וביוזמתם של הרב י. אביאור והרב חיים אירס חבר בית דין לגיור ומנהל המרכז למתגייר שע"י ישיבת אור עציון. בהליכי גיורים אלו שותפו נושאי תואר רבנים ממקומות רבים ושונים בחו"ל שלא ידוע האם הם מוכרים כרבנים שמורשים וראויים להיות דיינים בבית דין לגיור.

בכל המסמכים והתעודות שהיו בפנינו, לא מצאנו כל תגובה ותשובה או הכחשה של הרבנים דרוקמן ואביאור, על האשמות החמורות שהאשימום הרב ישראל רוזן ראש מנהל הגיור לשעבר וחבר בי"ד מיוחד לגיור, והיועצים המשפטיים שע"י בתי הדין הרבניים עו"ד אשר רוט ועו"ד הרב ש. יעקבי, בנהול הליכי גיור, גיור ונתינת מעשה בית הדין לגיור בדרכי רמיה ושקר ועדות שקר, בחתימה על למעלה ממאתים גיורים שעברו דרך בית הדין לגיור שלהם בתקופות הנ"ל.

רק במעשה הגיור של הנכריה שנעשה בורשא בשנת שבט תשס"ד 3/2/2004 שהובא ע"י כבוד הגר"א עטיה, כפי שמפורט לעיל, הודה הרב דרוקמן שנתן חתימתו על מעשה בית הדין בורשא למרות שלא היה כלל בהליך הגיור ובמושב בית הדין שעשה את ההליך.

עו"ד הרב ש. יעקבי מציין במכתבו ליועץ המשפטי ומציין שהיה עוד מקרה דומה בו חתם הרב דרוקמן על תעודת גיור אף שלא היה במושב תלתא ולא השתתף בדיונים, ובשימוע בפני נשיא בית הדין הגדול הגרש"מ עמר שליט"א הצהיר שמדובר במקרה חד פעמי והוא מתחייב שלא יהיו עוד מקרים כאלו, כלומר שעל שני מקרים יש הודאה מוחלטת של הרב דרוקמן שזייף והעיד שקר בחתימתו.

יש לציין שהמקרים הנ"ל נעשו בזדון גמור ולאחר התראות רבות שהתרו בו על אותם עשרות תעודות גיור שהרב י. רוזן האשימו והזהירו על זיוף בחתימתו על תעודות גיור.

בכל החומר הרב שמצוי בתיק התנהלותו של בית הדין לגיור במרכז שפירא, והתנהלות אב בית הדין הרב דרוקמן וסגנו הרב י. אביאור, לא מצאתי כל תגובה, תשובה או חו"ד של גורם רבני תורני בר סמכא, לשאלותיו ההלכתיות הנוקבות של הרב ישראל רוזן, ראש מנהל הגיור לשעבר.

מתוך שהוא מוטרד ביותר מגלויי זיוף ורמיה הנ"ל הוא שואל, האם אותם רבנים דרוקמן ואביאור יכולים להמשיך ולשבת בדין גירות.

במכתבו ליועץ המשפטי של בתי הדין מיום י"ח בשבט תשס"א הרב ישראל רוזן מחווה דעתו ביחס לכשרותו של הרב אביאור מבחינה הלכתית וכותב בזה"ל: "לענ"ד אם העובדות והחששות נכונות יש לפסול את הרב אביאור מלכהן כדיין גיורים ואולי אפי' לבטל רטרואקטיבית את מעשי בית דין הללו מבחינה הלכתית ומשפטית".

שאלותיו ההלכתיות של הרב רוזן שהופנו לרה"ר הגר"א שפירא זצ"ל והגר"מ אליהו שליט"א לא הצטמצמו רק בענין פסלותם של הרבנים דרוקמן ואביאור להיות דיינים בבית דין לגיור.

הרב רוזן שאל על תוקפם ההלכתי של מעשי בי"ד שיצאו מתחת ידי הרבנים דרוקמן ואביאור ובית הדין לגיור במרכז שפירא.

שאלה 1 – מה לעשות עם כל מעשי בי"ד הידועים לנו כזיוף ואלו טרם נמסרו למתגיירים האם לדרוש החלפתם בחתימה השמות הנכונים.

שאלה 2 – מה לעשות עם כל מעשי ביי"ד הידועים לי כזיוף, ואשר כבר נמסרו למתגיירים האם לדרוש החלפתם וחתימת השמות הנכונים (היבט חמור של חילול ה').

שאלה 3 – מה לעשות בעוד 120-150 מעשי ביי"ד שאותו רב פלוגי חתום עליהם במהלך מחצית השנה האחרונה האם לברר נוכחותו עם המתגיירים במישרין או בעקיפין? חשוב לציין כי אותו רב פלוגי מוכר בציבור והמתגיירים יגלו בעתיד את הזיוף, וכדי בזיון וקצף!

ז. מעשה זיוף מעשה ביי"ד לגיור כעילה לפסלותם של הרב דרוקמן והרב אביאור מלהיות דיינים בבית דין מגייר

בהמשך דברינו נתייחס לשאלות חמורות אלו. תחילה נעסוק בשאלה האם חתימת זיוף ומעשה רמיה בחתימות מזויפות על מעשה ביי"ד שנעשו ע"י הרב דרוקמן והרב אביאור פוסלים אותם מלהיות דיינים ביי"ד לגיור וממילא כל מעשה הגיורים שעשו פסולים משום שנעשו ע"י כך דיינים פסולים ובהעדר ביי"ד אין תוקף למעשה הגיור.

הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה' ז') וכתב ומונה את אותם שבעה דברים שצריך שיהיו בכל אחד מדייני ביי"ד וביניהם כתב "אהבת אמת", ומסביר מהי אהבת האמת, "אנשי אמת שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן אוהבים את האמת ושונאים את החמס ובורחים מכל מיני עול".

ובלחם משנה שם מביא בשם הסמ"ג עשין צ"ז שכתב הדיינים שיהיו אנשי אמת מתרחקים מן השקר ורודפים אחר הצדק שנאמר אנשי אמת", ע"כ.

השו"ע חו"מ סי' ז' סעיף י"א מציין את אותם מידות ותכונות שהביא הרמב"ם שצריך שיהיו אצל הדיין, וביניהם מזכיר ג"כ אהבת האמת. ובפתחי תשובה שם הביא שבכנסת הגדולה (מהדו"ק בהגה"ט אות ל"ט) כתב בשם המבי"ט ח"א סי' ר"פ דכל התכונות הללו הו' לעיכובא.

לפיי"ז דיין שנהג ההפך מתכונת אהבת האמת ונהג בדרכי רמיה, שקר וזיוף ודאי שזה פוסל אותו מלהיות דיין.

גם הברכי יוסף שם אות ל"ג שכתב שמדות אלו לאו לעכובא ובאר את דברי המבי"ט שנאמרו דוקא כשיש במקום אנשי מדות שבעה אלו דאז אסור למנות אחרים שאין להם תכונות אלו. יודה שכאשר הדיין מתנהג ההפך מאותם אחד המדות, והתנהגות זו נוגעת לעצם מעשה הדיינות שלו כדוגמת נדון דגן שמעשה הרמיה והזיוף הוא בעצם הדיין. חתימת דיין על תעודת הגיור ומעשה בית דין מעידה, מאשרת וקובעת, בשלושה תחומים:

א. מעידה שדייני בית הדין פעלו על פי ההלכה שנקבעה בשו"ע יו"ד סי' רס"ח לגבי מרכיב קבלת המצות כנאמר בסעיף י"ב "כשיבא הגר להתגייר בודקים אותו שמא ... ובסעיף ב' "כשבא להתגייר אומר לו...".

ב. מאשרים שכל חלקי הגיור כטבילה ומילה נעשו בג' כשרים לדין.

ג. קובעים את מעמדו של המתגייר כישראל.

הרב דרוקמן **שעל פי הודאתו** לפחות בשני מקרים נתן חתימתו בשקר ועל תעודת הגיור ומעשה בית הדין למרות שלא היה שותף כלל למעשה הבי"ד ולא בדק ולא נתברר לו בכל הקשור לקבלת המצות ולא היה שותף להפניה לטבילה או מילה, וכן **בעשרות רבות של תעודות גיור** ואשור מעשה בית דין עליהם היתה חתימתו, וכפי שנתברר אצל הרב י. רוזן ראש מינהל הגיור, שהוא כלל לא ישב בהם ולא היה שותף לתהליך כל חלקי הגיור, בחתימתו זו למעשה יש כאן מסירת עדות שקר, שאותו נכרי מתגייר עבר את כל מרכיבי הגיור שמוציאות אותו מכלל נכרי וקובעות אותו כישראל לכל דבר שבקדושה, כאשר הוא לא השתתף כלל בהליך הגיור. די במעשה העבירה של עדות שקר כשלעצמו כדי לפסול אדם מעדות מלהיות דיין. ק"ו כשמדובר בדיין ואב בית דין לגיור שכל מהות תפקידו ואחריותו לקבוע ולידע שתהליך הגיור וקבלת המצות התנהל כפי שמחייבת ההלכה. מסירת עדות שקר בדברים אלו, מערערת לחלוטין את אמינותו ונאמנותו ופוסלת אותו מעיקרו מלהיות אב בית דין ודיין בבי"ד לגיור.

בשו"ת אגרות משה ח' חו"מ א' סי' ח' דן בשאלה בדבר הרשע בא כח של בית חרושת כשר אשר זייף חותמות ותלה אותם על נבלות וטרפות ומכר ליהודים בתור כשרות.

השיב בתשובה "שפשעו גדול מאד וכנראה אינו בעל תשובה כלל". והוסיף "שמתחילה ידונו אותו בועד הרבנים בכל מה שבידם והעיקר לפוסלו מלמכור דברים כשרים".

בשו"ת אגרות משה ח' יו"ד ח"ג סי' ג' שדן בדבר השוחט אשר העידו עליו בהרבה דברים שלא נהג כשורה ולא טובה שמועתו בהרבה עניני קלות וגם שהוא המשגיח שצריך לעשות סימני הכשרות ע"י שימת בלאמבעס והוא מאמין לפועלים הנכרים וכן למחללי שבת להניח אצלם בלאמבעס וגם מניח שיעשו נכרים המליגה שאפשר עושין שלא כדין:

"אחרי ששמענו כל העדויות ומהם רבנים מובהקים וגם התנצלותו על כל הדברים שאמרו עליו, יצא מאתנו שאין בהתנצלותו ממש, וראוי להעבירו ולאוסרו מלהיות שוחט ומלהיות משגיח".

ושם מחמת הנסיבות המיוחדות של אותו שוחט קבע הגר"מ פיינשטיין זצ"ל את הליך התקון והתשובה שצריך לעבור ורק לאחריו יתיר לו להיות שוחט ומשגיח.

ודברים ק"ו, אם בשוחט ומשגיח שזייף במתן אשור וחותמת על נבלות וטרפות והכשיל צבור בנבלות וטרפות, ק"ו באב בית דין וחבר בית דין לגיור שזייפו במתן עדות במעשה בית הדין לגיור על נכרים שהם ישראל והכילו בהכנסת נכרים בתוך קהל ישראל.

אמנם יש מקום לחלק דבנדון דנן שבפועל יש להניח שאותו נכרי עבר הליך גיור בפני ג'. אלא שבתוך אותם ג', ע"פ האמור במעשה הגיור, היה הרב י. אביאור יוזם הזיופים דבר שפוסלו מלהיות דיין בבי"ד, ולכן יש לראות את כל מעשה הגיור הנ"ל פגום ופסול וחסר תוקף מחמת העדר בית דין כשר לגיור, מה גם שבמסירת עדות שקר אבדו דיינים אלו את כל אמינותם, דבר הפוסל אותם מלהיות דיינים בבית דין, ולהעיד על נכרי שעבר הליך גיור כהלכה. כך שבפועל יש לראות את עדותם על אותו

נכרי כעדות שקר ולא ניתן לאשר שאותו נכרי שהביא את תעודות הגיור ומעשה בית הדין הוציאו אותו מחזקת נכרי.

פסול זה שהוא מיוחד לדייני בי"ד, אינו שייך לפסול הכללי של עבירה בעד או בדיין. מעשה של עדות שקר שנוגע לעיקרי הליכי הגיור שדורשת ההלכה, מלמד על זלזול והתעלמות מעיקרי הלכות גיור שצותה תורה. ובעיקר ביחס להלכה שקבלת מצות מהוה תנאי בסיסי בהליך הגיור, וכפי שנפסק על ידי כל הפוסקים שכאשר אין בקבלת מצות אצל המתגייר הגיור אינו חל.

מעשה זיוף תעודות הגיור ע"י הרב דרוקמן ובית דינו מחזקים את טענת הגר"א עטיה שנשענה גם על דברי הגר"מ שטרנבוך וכפי שנתבאר לעיל בהרחבה, שבי"ד זה פסול בעצמותו כבי"ד, כך שהגיורים שנעשו ע"י, חסרים בי"ד ולכן אינם תקפים ופסולים.

ח. מעשה זיוף תעודות הגיור כאסורי דאורייתא של גנבת דעת ליחיד ולצבור ולמדינה גניבת ממון לפני עור וחלול ה'

בהוצאות תעודות ומעשה בית דין שנחתמו בזיוף ע"י הרב דרוקמן ובית דינו חטאו ועברו על אסורים חמורים נוספים מדאורייתא והם:

- א. גנבת דעת של רבים מאוד מכלל ישראל.
- ב. גנבת דעת של המתגיירים בעלי תעודות ומעשה בית הדין שגיירם, וזאת בין אם הפכו לישראל ובין אם נשאר נכרים.
- ג. גניבת דעת של רשויות השלטון במדינה, שיש לה נפקות והשלכה על עניני סטטוס החל במרשם התושבים, וכן במתן זכויות ממוניות ואזרחות שהמדינה מזכה בעלי תעודות אלו, וכלה בקביעת מעמד אישי, ובזה יש אסור דאורייתא מטעם דינא דמלכותא דינא.
- ד. אסור לפני עור לא תתן מכשול.
- ה. חילול ה' חמור.

בשו"ע חו"מ סי' רכ"ח סעיף ו' כתב "אסור לרמות בני אדם במקח וממכר או לגנוב דעתם... ואף לגנוב דעת הבריות בדברים". הלכה זו נקבעה על סמך דברי שמואל במס' חולין דף צד ע"א שאמר אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של אי"י.

וכתב שם הריטב"א בשם בעלי התוס' ז"ל:

"...שהוא אסור תורה דנפקא לן מדכתיב לא תגנבו ולא תכחשו ובדיון שם דברי התוספתא דבי"ק פ"ז הג' שלושה גנבים הם גדול שבכולם גונב דעת הבריות, וכן קבעו הספר יראים השלם סי' קכ"ד ובקריית ספר ה"ל מכירה פי"ח וכן משמע בסמ"ג לאוין קנ"ה אמנם בסמ"ק סי' רמ"א משמע שגנבת דעת בדברים אינה אסורה אלא מדרבנן וכ"כ הב"ח בחו"מ סי' רכ"ח ד"ה ואף אם עיין בעבודת המלך על הרמב"ם (להגר"מ קרקובסקי זצ"ל רב ומו"צ בוילנא) פי"ב מהל' דעות ה"ו שבאר שגם דעת הרמב"ם משמע דהווי רק מדרבנן ולכן לא הביאו בסה"מ וכן כתב בספר הקובץ על הרמב"ם דעות פי"ב ה"ו וכן כתב בשו"ע הרב ח' חו"מ ה"ל אונאה וגניבת דעת הלכה, י"ב ואפי' לגנוב דעתו בדבר שלא יגיע לו הפסד להנכרי אסור מד"ס..."

להלן יתבאר שגם לשיטות שגנבת דעת בדברים רק מדרבנן בנדון שבפנינו לכו"ע בהוצאת מעשה ביי"ד ותעודת גיור במרמה וזיוף השלכותיה, נתינת מכשול לצבור וקהל ישראל באסורים רבים של תורה, ובה יש אסור דאורייתא מדין לפני עור לא תתן מכשול.

כאשר לגניבת הדעת בנתינת תעודה מזוייפת, יש גם השלכה של ממון וכתוצאה ממנה נגרם נזק והפסד ממון אם ליחיד אם לצבור ומדינה יש בזה גם אסור דאורייתא של גנבת ממון. בשו"ת אגרות משה להגר"מ פיינשטיין צ"ל חו"ב ח"ב סי' ל' דן בשאלה על תלמידים בישיבה שגונבים תשובות לשאלות במבחני סיום שעושה המדינה וזאת כדי להונות ולקבל התעודות שגמרו בטוב והשיב בזה"ל:

"הנה זה אסור לא רק מדינא דמלכותא אלא מדין תורה, ואין זה רק גניבת דעת שג"כ אסור כדאמר שמואל בחולין צד ע"א שאסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עכו"ם, וכ"ש הכא שהוא גניבת דעת לכולי עלמא אף לישראל, אלא שהוא גם גניבת דבר ממש דהא כשירצה לפרנסתו במשך הזמן להשכיר עצמו אצל אחד לעבוד בעסקיו ורוצים ברוב הפעמים, דמי שגמר היטב למודיו בחול והוא יראה שיש לו תעודה איך שגמר בטוב, ועל סמך זה קבלוהו שזהו גניבת ממון ממש... ועוד דכאן שמקפידים אינשי ודאי שייך להקפיד דיש ודאי דברים דמי שהוא בקי בלמודי חול הוא יותר יודע בעניני עסקי פרנסה ממשא ומתן וממילא ודאי אסור אף שמחשבתו שירויה עי"ז בלמוד התורה, שגם בשביל למוד התורה אסור לגנוב..."

בשו"ת משנה הלכות ח"ז סי' רע"ה דן ג"כ בשאלה זו בקבלת תעודה מזוייפת לדיפלומא השיב שיש בזה אסור גניבת דעת, ואם תעודה זו מאפשרת להתקבל בעבודה ולהתפרנס, יש בזה גניבת ממון ממש והוסיף שגם כאשר התלמיד עושה זאת ע"מ לחסוך מבטול תורה בישיבה קיים האסור.

בנדון דנן, שתעודת הגיור המזוייפת שנתנה ע"י הרב דרוקמן, הרב אביאור ובית דינם, משנה את הסטאטוס של המתגייר להיות ישראל ואזרח, לדבר יש השלכות ממוניות כגון קבלת סל קליטה וזכויות ממון אחרות מהמדינה, יש בזה גניבת ממון.

אתן דוגמא נוספת של גרימת הפסד ממון גם ליחידים: סיפר לי רב אחראי כשרות על אחד מבתי הארחה כשר למהדרין שהתברר לו שאחד מעובדי המטבח הוא גר שהתגייר באחד מבתי הדין המיוחדים לגיור, ואותו גר לא שומר מצות וכפי שברר קיים ספק גדול על קבלת המצות בשעת הגיור. הרב פנה להנהלת בית הארחה בדרישה להוציא את הגר הזה מצוות עובדי המטבח והמלצרים משום שע"פ תקנות הכשרות במקום אין להעסיק נכרים בצוות המטבח ובין המלצרים מחשש אסור בישולי עכו"ם ואסור סתם יין נכרי. לטענת ההנהלה, ביד אותו אדם יש תעודת גיור מטעם ביי"ד מוכר שקובעת שהוא יהודי והוצאתו מצוות המטבח גורמת להם נזק כספי.

השיב הרב שע"פ פסק דין שקבל מאחד מגדולי הפוסקים שבנסיבות שיש ספק רציני על קבלת מצות יש לראותו כספק נכרי. נשאר גם הספק בכל הנוגע לענין בשולי עכו"ם וסתם יינם על כן לא יוכל לאפשר לאותו אדם להמשיך בעבודתו מטעמי כשרות.

נתאר לעצמנו שאותו עובד או מלצר נתקבל לעבודה על סמך תעודת הגיור המזוייפת שיצאה מבי"ד של הרב דרוקמן והרב אביאור, אחת מיני עשרות או מאות תעודות

מזוייפות, פרט לתוצאות האסוריות החמורות והמכשולים הרבים שנגרמים לצבור ולכלל יש לזה גם השלכות של נזקי ממון שעלולים להגרם הן לבעלי בתי הארחה והן למתגיירים כאשר זיוף זה יתגלה ויתעורר ספק על תוקף הגיור של אלו שבידם תעודות מזוייפות אלו.

למסקנה, בזיוף תעודת אשור גיור ומעשה ביי"ד יש לא רק אסור גניבת דעת מדאורייתא אלא גם יש לה השלכה לנזקי וגניבת ממון ליחיד, לצבור ולמדינה שאסורים מן התורה. עבירות אלו ודאי שיש בהם עילה לפסילת אותם דיינים שעברו על כך במזיד. אין לקבל את הטענה שנתנית החתימה בזיוף ועדות שקר, אין בה לשנות את העובדה שבפועל היו ג' דיינים וביי"ד שגייר ובפניו היתה קבלת מצות, ולכן יש מקום לומר שהמתגייר בפועל עבר את הליכי הגיור שהפכו אותו מנכרי לישראל. א. אין לנו כל עדות וראיה שהיו ג' דיינים שאשרו והעידו שהליך הגיור התנהל אצל המתגייר כהלכה כולל המרכיב העיקרי של הגיור והוא קבלת מצות. ב. כפי שעולה מהמסמכים הרבים שהיו בפנינו שהרב אביאור שחתום על התעודה המזוייפת הוא היוזם והמפעיל להוצאת תעודות מזוייפות אלו שעליהם חתם הרב דרוקמן. על כן, יש לראותו כשותף מלא וכאחראי לגניבת הדעת על כל השלכותיה האיסוריות וגרימת גניבת ונזקי ממון א"כ מטעם זה בלבד יש לפוסלו מלהיות דיין. בנוסף לכל הנמוקים שנתבארו לעיל שבגינם יש לפסול את הרב אביאור על כן בפועל בהליך הגיור פעל ביי"ד שאחד מהם ודאי פסול וכשאינו ביי"ד אין גיור.

הרב ישראל רוזן, שחשף לראשונה בשנת תש"ס את תופעת הוצאת עשרות רבות של תעודות גיור מזוייפות ע"י הרב דרוקמן והרב אביאור בביה"ד לגיור במרכז שפירא, העלה בפני הרבנים הראשיים לשעבר הגר"א שפירא זצ"ל ויבלח"ט הגר"מ אליהו שליט"א את ההבט החמור של חילול ה' שעלול להגרם כתוצאה מהזיוף והמרמה שיצא מתחת ידי אב ביי"ד לגיור וסגנו חבר ביי"ד לגיור הרב אביאור. ואמנם בהמשך השנים נחשפים מעשי זיוף ומרמה בתעודות גיור ובאשורי יהדות נוספים של הרבנים הנ"ל על ידי היועצים המשפטיים לבתי הדין הרבניים והדברים מגיעים לפתחם של היועץ המשפטי לממשלה ונציב שרות המדינה, כאשר על תעודת גיור שיצאה בורשא בשנת תשס"ד שוב מתנוססת חתימת הרב דרוקמן שנתבררה כעדות ואשור שקר. ומקרה זיוף זה של הרב דרוקמן מגיע לאתר חדשות באינטרנט תחת הכותרת "הזיוף של הרב דרוקמן". בו מציין העתונאי החוקר שהרב דרוקמן ובית דינו מפעילים "תעשית גיורים בניגוד לכללים". ומעשי הזיוף הוא עבירה על פי [חוק העונשין](#) כאשר כל הכתבה מתבססת על המסמכים של היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים ומכתבי היועץ המשפטי לממשלה כפי שמפורט לעיל.

הזיופים והמרמה שיצאו מתחת ידי אב ביה"ד לגיור הרב דרוקמן וסגנו הרב אביאור בתעודת הגיור ואשורי יהדות לנכרים מתגיירים תוצאותם חילול ה' חמור ביותר.

לאור כל האמור, בכל הנוגע לנדונינו יש בדברים אלו לחזק באופן משמעותי את טענותינו של כבוד הגר"א עטיה שהרב דרוקמן ובית דינו נהגו ב"קלות דעת" רבה, חוסר אחריות, והתעלמות מההלכות הברורות שנפסקו על ידי כל הפוסקים בכל הנוגע למקומו המרכזי של חלק קבלת המצות של המתגיירים והידיעה הודאית של בית הדין המגייר שהיתה קיימת קבלת מצות אמיתית אצל המתגיירים.

התנהלות בית דינם במעשה הגיור נעשה תוך התעלמות מוחלטת מהמכשולים והאסורים החמורים שנגרמים לצבור בהכנסת נכרים בקהל ישראל – כך שבפועל חברי ביה"ד שעברו על אסור דאורייתא דלפני עור לא תתן מכשול.

ט. פסילת הדיין כתוצאה ממעשה הזיוף והמרמה חלה משעת מעשה העבירה

יש לציין, כפי שנתבאר לעיל, עצם מעשה הזיוף והמרמה של תעודות הגיור ומעשה ביי"ד לכשיתברר הדבר בדרישת וחקירת ביי"ד מהוים עילה לפסול את הרבנים דרוקמן ואביאור להיות דיינים בביי"ד וממלא מעשה הגיור בטל משום שחסר ביי"ד כשר שלוח את הליך הגיור וקבלת המצות. פסול זה הוא משעת מעשה העבירה והאסור והפסול הוא מכאן ולהבא. על כן, ודאי שמשעה שנתקבל הזיוף ומעשה המרמה ע"י הרב רוזן ואילך, כל מעשה הגיורים שעשו הרבנים דרוקמן ואביאור כולל גיור הקטנים שנעשו ע"ד ביי"ד שישב בו הרב אביאור פסולים ובטלים, משום שבהעדר ביי"ד כשר, הגיור לא תקף.

בנדון דידן שמעשה הגיור של המערערת נעשה בשנת תשנ"ב, שנים לפני שנתגלה, ודאי שהעבירות אלו לא מהוות עילה לפסול. ידועה ההלכה בהל' דיינים סי' ז' סעיף ט' "כל הפסולים מחמת קורבה או מחמת עבירה פסולים לדון" וכתב שם הרמ"א, ועיין לקמן סי' ל"ג ול"ד לענין עדות, וה"ה לענין דיינות, כלומר שאותם הלכות שנאמרות ביחס לפסילת עד מחמת עבירה נאמרות גם ביחס לפסילת דיין ובהלכות עדות חו"מ סי' ל"ד סעיף כ"ג נאמר, הפסול מן התורה, אין לפוסלו אלא בודאי אבל לא בספק כגון שהעיד בביי"ד ואח"כ באו עדים עליו שעבר עבירה שנפסל בה מן התורה, אבל אין יודעין אם עבר קודם שהעיד או אחר כך מוקמינן גברא אחזקתו, וכל שהעיד כשר עד דידיעין דעבר קודם לכן.

הרמ"א קבע את העקרונות שע"פ פוסלים עד מחמת עבירה. א. שאין לפוסלו אלא בודאי הודאות קיימת רק כאשר באים עדים עליו שעבר העבירה. ב. העד נפסל רק אם יודעים בודאות שעבר את העבירה לפני שהעיד. ג. כאשר אין יודעים אם עבר קודם שהעיד או אחר כך, אין העד נפסל משום דמוקמינן גברא בחזקתו וכל העדות שהעיד מתקבלת (שו"ת הריב"ש רס"א).

יעויין בקצות החושן שם ס"ק ה' ובשב שמעתתא ג' פ"ד שהאריך בבאור דברי הרמ"א במוקמינן גברא אחזקתו ולכן עדותו כשרה ומתקבלת.

וכאמור, כללים ועקרונות אלו נאמרים גם כאשר באים לפסול דיין ומעשה הביי"ד שהיה חבר בו. אם כן בנדונינו שהעדויות של הרב י. רוזן והיועצים המשפטיים של הנהלת בתי הדין לגבי הזיוף והמרמה מתייחסים על מעשה בית דין ותעודת גיור שנעשו ונתנו החל משנת תשנ"ט, אין בהם כדי לפסול את הרבנים דרוקמן ואביאור אלא משנה זו ואילך, ולא ביחס למעשה הגיור שנעשה בשנת תשנ"ב.

אולם כפי שכתבתנו לעיל, מעשה הזיוף והמרמה של מאות תעודות גיור שנעשו ע"י הרבנים דרוקמן ואביאור ובית דינם, מהוה גילוי חמור ונורא, וחיזוק לכל התנהלותם כדיינים בביי"ד מגייר שמתעלמים מכל העקרונות ההלכתיים שדורשת התורה מדיינים בביי"ד שמגייר נכרים וקובע אותם כישראלים שיכולים לבוא בקהל ה'. הגיור של המערערת שהוא אחד מעשרות ומאות הגיורים של רבנים אלו שנעשו ע"י בעשרים שנה האחרונות הגיעו לבית דינו ולבתי דין רבניים אחרים, ונתגלו בהם הליקויים החמורים שבהליך הגיור, הפוסלים את תוקף הגיור, שבעיקרם התעלמות מהמרכיב המרכזי של הגיור והוא קבלת מצות ה' אמיתית, וכן התעלמות מהתוצאות הנוראות והחמורות של מכשולים רבים לכלל הקהילות בהכניסם נכרים לקהל ישראל.

וכפי שבארנו בהרחבה, שהתנהלות זו של רבנים אלו ובית דינם עומדת בסתירה מוחלטת למהות מטרות מעשה ומצות הגיור, שהוא קירוב בריתיו לקב"ה לקיום מצות תורת ה'.

י. דחיית שיטת הרב דיכובסקי וקביעתו העקרונית שלא ניתן לפסול גירות בדיעבד לאחר שנעשה

כבוד הגר"א עטיה בפסק דינו ונמוקיו טוען שהליך הגיור מעיקרו פגום, בחלק קבלת המצות, ובעיקר שגיור זה נעשה ע"י בי"ד פסול, ובהעדר בי"ד כשר כל הליך הגיור פגום אין תוקף למעשה גיור כזה.

ב"כ המערערים בנמוקיה לערעור על החלטת הגר"א עטיה, שטעה בהחלטתו לרשום את האשה וילדיה ברשימת מעוכבי נשואין, השתיתה את טענתה זו על דברי הרב דיכובסקי שכתב בנמוקיו לפס"ד לערעור בתיק מס' 309919363-12-1 שפורסם גם בקובץ תורה שבע"פ מ"ד בו כתב בזה"ל:

"מבחן קבלת המצות נמדד באשר הוא שם, באותו רגע שהמתגייר טובל לשם גירות. אם באותו רגע היתה קבלתו שלימה אין לבטל את הגירות גם אם לאחר מכן אינו עומד בכך. כיצד יכול ביה"ד האזורי לשפוט את מה שהיה באותו רגע, כאשר לא הוא היה שם "אלא ביה"ד לגיור".

ומסקנתו של הרב דיכובסקי שם:

"אנו עוסקים כאן במה שהתרחש לפני שנים בפרק זמן של דקות בודדות וליתר דיוק בפרק זמן של פחות מדקה. באותו פסק זמן קצרצר צריך לקבוע מה היה בראשה ובלבה של המתגיירת, כיצד ניתן לקבוע בודאות מה חשבה המתגיירת באותו רגע קריטי? לכל היותר ניתן להעלות ספק אבל אין בספק שלנו להוציא מידי ודאי של ביה"ד לגיור ... אין מנוס ממסקנה כי דיעבד אינו לכתחילה ולא ניתן לפסול גירות בדיעבד לאחר שנעשה".

דברי הרב דיכובסקי הנ"ל מתייחסים לשאלה האם ניתן לבטל מעשה גיור כשמתעורר ספק במרכיב המרכזי שבהליך הגיור – קבלת המצות. ראשית י"ל, שאין לדברים אלו כל נגיעה ושייכות לנמוק המרכזי שבפסה"ד של הגר"א עטיה, שמעשה הגיור לא תקף משום שנעשה ע"י בי"ד פסול ובהעדר בי"ד כשר כל הליך הגיור פגום ופסול וזאת גם אם הליך קבלת המצות אצל המתגייר היה תקין.

שנית, וזה העיקר, היות ובנמוקי פסה"ד נמצאת טענתו של הרב עטיה שיש לפסול ולבטל את הגיור של ביה"ד בראשות הרב דרוקמן גם משום הפגמים בהליך קבלת מצות שבגיור, על כן עלינו לבחון את דבריו "ושיטתו" של הרב דיכובסקי שחזר עליהם בפסקי דין נוספים הקשורים בערעור על תוקף גיור של בי"ד שנבע ממציות פגמים מהותיים במרכיב קבלת המצות.

העולה מדבריו אלו, שהמבחן אם היתה קבלת מצות נמדד "באשר הוא שם" – באותו רגע שהמתגייר טובל לשם גירות ואומר בפיו שמקבל על עצמו את יסודות האמונה בה' ובתורתו ומקבל שמירת כל מצות שצוה ה' בתורה, ולא ניתן ע"י בי"ד אחר לקבוע ולשפוט מה היה באותו רגע, והדבר מסור רק לאותו בי"ד המגייר, ואף אם בי"ד מעלה ספקות, אין בספקות אלו להוציא מידי ודאי של ביה"ד המגייר, וסיכם סברתו וטענתו זו בקביעה קטגורית, שלא ניתן לפסול גירות בדיעבד.

ונראה לי שיש לדחות מכל וכל קביעה זו הנשענת על סברה, כאשר כבוד הרב דיכובסקי לא ביסס אותה על שום מקור הלכתי או חזוק מדברי פוסקים אחרים. אדרבא, יש בקביעה זו התעלמות מוחלטת מכל דברי הפוסקים וחכמים שעסקו בשאלת תוקף מרכיב קבלת המצוות בהליך הגיור.

בשני תיקים שעסקו בענין בטול גיור מחמת פגמים שבקבלת המצוות, הפניתי את כבוד הרב ש. דיכובסקי לקריאה והוראת הלכה שיצאה בט"ו בסיון תשמ"ד מרבותינו מרנן ורבנן פוסקי גדולי התורה והדור וראשי הישיבות, מרן הגר"י קניבסקי זצ"ל, בעל "הקהילות יעקב", מרן הגרש"ז אורבך זצ"ל, מרן הגרמ"א שך זצ"ל ויבלח"ט מרן פוסק הדור הגר"י אלשיב שליט"א, בה נאמר:

"היות ולצערינו הגדול נתרבו לאחרונה מקרים של קבלת גרים, מתברר שאחוז גדול מהם לא חשב לקבל על עצמו שמירת תורה ומצוות בעת מעשה הגירות, הננו מזהירים בזה שהוא אסור חמור מאוד לקבל גרים מבלי להיות משוכנעים שאכן דעתם באמת לקבל עליהם עול תורה ומצוות, הדבר פשוט וברור שגיור ללא קבלת תורה ומצוות אינו גיור אפילו בדיעבד.

גם הננו מזהירים את כל רושמי הנישואין שההלכה מחייבת אותם לבדוק את המציג תעודת גיור הן בארץ והן בחוץ לארץ האם באמת היתה הגירות כהלכה כאמור לעיל, רק לאחר מכן אפשר לרושמים".

דברים אלו עומדים בסתירה מוחלטת ומבטלים את קביעתו הקטגורית של הרב דיכובסקי, שלא ניתן לפסול גירות בדיעבד.

פסיקתם וקביעתם החד משמעית של פוסקי וגדולי הדור שאם מתברר שכל אותם גרים שהצהירו בפיהם שהם מקבלים מצוות ומתברר שהם לא חשבו בלבם לקבל על עצמם שמירת תורה ומצוות בעת מעשה הגיור, היינו בהכרזתם בפני ביה"ד ובשעת טבילה, גיור זה בטל ואינו גיור אפילו בדיעבד.

ראש מועצת חכמי התורה הראשלי"צ הגר"ע יוסף שליט"א בדבריו בכנס תורה שבע"פ י"ג תשל"א כותב בזה"ל:

"שאם באמת היה הדבר תלוי וידוע מראש שאינם מקבלים עליהם עול תורה ומצוות רק ע"ד האמור "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני" ישעיהו כ"ט י", ואנן סהדי שלא נתכוונו מעולם לקיים מצוות בפועל, אז גם בדיעבד י"ל שאינם גרים".

המבחן לקבלת מצוות, אינו נמדד "באשר הוא שם", באותו הרגע שמצהיר בפיו שמקבל מצוות כפי שקבע הרב דיכובסקי, המבחן האמיתי הוא הנסיבות העובדתיות, אורח חייה של המערערת לפני "הרגע האחד". אורח חייה המשותפים עם אדם המנותק מהתורה והמצוות, בחברה שאיננה בתורה ומצוות הם משקפים את מה שהיה ברגע קבלת המצוות. אין כל הגיון ואין להעלות כלל על הדעת להוציא את הרגע המסוים הזה מרצף חיים חילוניים, המנותקים מחיים דתיים של תורה ומצוות, ולומר שבאותו הרגע היה מפנה מהפכני של כניסה לדת היהודית, עיקריה, אמונתה ומצותיה, כאשר מיד בחלוף "הרגע האחד" אין כל ביטוי ומימוש למפנה הדתי שמתחולל כביכול בלבה ושגם על פי דבריה ודברי בן זוגה מיד לאחר אותו רגע

"שהצהירה על קבלת מצות" לא שמרו שבת ולא שמרו טהרת המשפחה כלל. המשיכו לחיות בלא חופה וקדושין חדשים לאחר אותו רגע.

המערערת ובן זוגה לאחר "אותו רגע" של הצהרת דתית ובן הזוג לא נקשר לקהילה דתית ובית כנסת לתפילות לתורה ולמצות, הודה שלא הניח תפילין כלל לאחר "אותו הרגע".

גם עדותה של ב"כ המערערת ששמרה מצות כפי יכולתה, מבטא לכל היותר התנהגות מסורתית חיצונית ולא התנהגות דתית כפי שהיתה צריכה להשתקף מהצהרת קבלת המצות בשעת טבילה ובפני ב"ד.

הברור והבחינה במישור העובדתי הקשור בנסיבות שלפני אותו רגע, ובשעת אותו רגע ובהמשך החיים לאחר אותו רגע הם שקובעים אם ההצהרה היתה מהפה ולחוץ ובלב לא היתה קבלת מצות אמיתית.

עקרונות אלו מתבררים ביתר הרחבה בתיק ט' ובתיק יונלה אהרון, שעוסקים בענין בטול גיור עקב ליקויים ופגמים חמורים בחלק קבלת המצוות.

יא. דחית עמדת הרב ש. דיכובסקי והרב ע. בר שלום שבית דין רבני אינו מוסמך לבטל גיור שנערך ע"י ב"ד מיוחד

ב"כ המערערים בערעורה טענה שביה"ד האזורי טעה טעות פרוצדוראלית בהחלטתו לרשום את האשה וילדיה ברשימת מעוכבי נישואין, וזאת משום שאין סמכות לב"ד אחר לבטל גיור של ב"ד אחר, וביססה טענתה זו על דברי הרב דיכובסקי בפסה"ד בתיק א' ל'.

כבוד הגר"ש דיכובסקי בתיק א' ל' הנ"ל בו כתב:

"מבחינה פרוצדורלית קשה לי מאד להבין את עמדתו של ביה"ד ברחובות. ביה"ד לגיור שביצע את הגיור הנ"ל הוא בית דין מוסמך ע"י הרבנות הראשית לישראל. יושבים בו תלמידי חכמים מובהקים המוכרים לי אישית כיראי שמים ויודעי דת ודין. בית דין זה מוסמך בעניני גיור לא פחות מבתי הדין הסדירים, על כן אין כל מקום לב"ד סדיר לבטל את דבריהם.

הומצא לי פרוטוקול של מועצת הרבנות הראשית לישראל החתום על ידי נשיא המועצה כבי הראשלי"צ הגר"א בקשי שליט"א. נאמר בו כדלהלן: "החלטה: תעודות גיור של בתי הדין הרבניים או של בתי הדין המיוחדים לגיור יתקבלו על ידי רושמי הנישואין. כל גיור שנערך בין בארץ ובין בחו"ל שלא מבתי הדין הרבניים ובבתי הדין המיוחדים לגיור שעל ידי הרבנות הראשית לישראל טעון אישור ביה"ד הרבני, או של הנהלת בתי הדין או של המחלקה המטפלת בכך בהרבנות הראשית לישראל".

אמור מעתה, גיור שנערך על ידי בית דין מיוחד לגיור אינו טעון אישורו של ביה"ד הרבני. כשם שאינו טעון אישורו של בית הדין הרבני, כך לא יוכל בית דין רבני לבטלו. על כן קשה לי להבין מנין לקח ביה"ד ברחובות את הסמכות לבטל או להטיל ספק בגיור שנעשה ע"י ביה"ד הנ"ל כשם שגיור שנעשה ע"י ב"ד רבני סדיר אינו יכול להתבטל ע"י ביה"ד רבני אחר כך לא יוכל בית דין רבני סדיר לבטל גיור שנערך ע"י ב"ד מיוחד". עכ"ל.

בטעונים לדיון שהוסיפה ב"כ המערערים, בטענות ההלכתיות, היא מציינת את הכלל שנאמר "בי"ד אחר בי"ד לא דייקי" ע"פ היא מבקשת לקבוע שבית הדין האזורי לא יכול לבטל את שעשה ביה"ד המיוחד של הרב דרוקמן ולפעול בנגוד לכלל הלכתי זה.

יש לציין שהטעון ההלכתי והטעונים הפרוצדוראליים של העדר סמכות שמתבססים על דברי הרב דיכובסקי וקביעת דעת הרוב (הרב דיכובסקי והרב בר שלום) בתיק אי' ל' אינם מתייחסים רק לפסק דינו של הרב עטיה נשוא הערעור שבפנינו, ולכאורה היה מקום להעמיד טעונים אלו כלפי כל דייני בתי הדין הרבניים ובתי דין אחרים שהגיעו אליהם מזה שנים רבות עשרות רבות ואולי אף מאות מתגיירים שגורו הן ע"י בית הדין של הרב דרוקמן או בתי דין אחרים המיוחדים לגיור שבתי הדין מצאו פגמים מהותיים בהליך הגיור, שבעיקרם קשורים למרכיב המרכזי שהוא קבלת המצות, ובדקו ודייקו במעשה בית דין ובטלו את תוקפו. פעמים שאף בטלו את הגיור ופעמים שהטילו ספק בתוקפו של הגיור וביהדותו של אותו מתגייר. ולא נמנעו מלקבוע את עמדתם ההלכתית על מעשה בי"ד שגייר למרות הכלל שנפסק שבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, וק"ו שלא מצאו בכל הטעונים הפורמליים הנ"ל שהעלו הרב ש. דיכובסקי והרב ע. בר שלום, שימנעו מהם מלומר את פסיקתם והאמת ההלכתית בכל הנוגע למעמד האישי של מתגיירים אלו לאחר שנתבררו בפניהם העובדות הקשורות לענין קבלת המצות של אותם מתגיירים בשעת הליך הגיור.

יב. במעשה בי"ד ואישור גיור לא נאמר הכלל של "בית דין בתר דין לא דייקי"

להלן תשובתי לטעונים אלו ואתחיל בטעון ההלכתי כפי שהשבתי בתיק ט' בו קבעתי שעקרונית בעניני גיור בימינו מעשה בי"ד ואשור גיור שנעשה ע"י בי"ד לא נאמר הכלל של "בי"ד בתר בי"ד לא דייקי".

להלן ציטוט דברי ונמוקי ההלכתיים לקביעה זו.

נפנה לפן ההלכתי שהעלה ב"כ המערערים בערעורו על פסק דינו של ביה"ד האזורי. חלק חשוב מהטעונים ההלכתיים של ב"כ המערערים מתייחס לכלל שנקבע במס' ב"ב קל"ב כי "בית דין בתר בי"ד לא דייקא". וטענתו כלפי ביה"ד האזורי שפעל בנגוד לו ולפסיקתו של הש"ך בחו"מ סי' י"ט סעיף ב' "שאינן בי"ד רשאיין לשמוע דבריו כלל, אחר שיצא מבי"ד זכאי דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי".

כתשובה לטעון הלכתי זה נפתח בקביעה עקרונית. בעניני גיור בימינו, מעשה בי"ד, ואשור גיור שנעשה ע"י בי"ד, לא נאמר הכלל של "בי"ד בתר בי"ד לא דייקי".

בקריאה והוראת הלכה, שיצאו בט"ו בסיון תשמ"ד, מרבנותינו מרנן ורבנן פוסקי גדולי התורה והדור, וראשי הישיבות, מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א מרן הגרשי"ז אויירבך זצ"ל מרן הגרי"י קנייבסקי זצ"ל ומרן הגרמ"א שך זצ"ל לרבני ודייני ישראל, וכן לרושמי נשואין נאמר:

"היות ולצערינו הגדול נתרבו לאחרונה מקרים של קבלת גרים, מתברר שאחוז גדול מהם לא חשב לקבל על עצמו שמירת תורה ומצוות, בעת מעשה הגירות, הננו מזהירים בזה שהוא אסור חמור מאוד לקבל גרים מבלי להיות משוכנעים שאכן דעתם באמת לקבל עליהם עול תורה ומצות. הדבר פשוט ברור שגיור ללא קבלת תורה ומצות אינו גיור אפילו בדיעבד.

גם הננו מזהירים את כל רושמי הנישואין, שההלכה מחייבת אותם לבדוק את כל המציג תעודת גיור הן מהארץ והן מחוץ לארץ האם באמת היתה הגירות כהלכה, כאמור לעיל רק לאחר מכן אפשר לרושמים".

בקריאה והוראה זו נקבעו ע"י מרנן ורבנן פוסקי הדור כמה עקרונות הלכתיים הנוגעים לעניני גיור והם מקובלים על כל פוסקי הדורות – ואין חולק עליהם. להלן נתיחס לכל אחד מהם.

הקביעה העקרונית שכתבנו, שעניני גיור בימינו ובכל הדורות האחרונים, לא נאמר בהם הכלל דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, משתקפת באופן ברור מהאזהרה שהוזכרה כל רושמי נשואין לבדוק כל תעודת גיור הן מהארץ והן מחוץ לארץ. ההוראה אינה מבחינה בין תעודת גיור ומעשה בי"ד שהוצאו ע"י בתי דין גדולי תורה או בתי דין אחרים, אין היא מחלקת בין בית הדין של העדות החרדיות או של גדולי תורה ויראת שמים מוכרים בארץ או בחו"ל, או בתי דין אחרים שפחות מוכרים בגדולת התורה ויראת השמים שלהם. כאשר בפני רושמי הנישואין מציגים את תעודת הגיור ומעשה בי"ד, אנשים שחזותם רחוקה מלהתאים לחזות של יהודי שומר תורה ומצות, או שמגיעים ממקומות וחברה המנותקים משמירת תורה ומצות, הם מחוייבים לבדוק ולדייק אחר מעשה בי"ד ותעודת הגיור. אם רושמי נשואין נצטוו לבדוק אחר גיורו של בי"ד ולהפנות האנשים לבדיקת בי"ד, ק"ו בן ק"ו שבי"ד עצמם מצווים לבדוק ולדייק אחר אותם בתי דין.

בתיק ערעור א' ל' בררתי ע"פ מקורות חז"ל והפוסקים שעוסקים בכלל "דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי", והמסקנה החד משמעית שנובעת ממקורות אלו שבעניני גיור שנעשה ע"י בי"ד לא נאמר הכלל דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, כפי שפסקו וקבעו מרנן ורבנן פוסקי הדור.

להלן ברור הדברים מצוטט מתוך פסה"ד :

באשר לטעונים ההלכתיים של המערערת ובי"כ (וראש מנהל הגיור כבוד הרב ישראל רוזן שליט"א) שביה"ד בפסק דינו התעלם מהעקרון של "בית דין בתר בית דין לא דייקי", והאם בי"ד יכול לבטל דברי בי"ד חברו. השיב אבה"ד הגר"ח איזירר שליט"א (במכתב ששלח להרה"ר הראשלי"צ הגר"א בקשי דורון שליט"א) שביה"ד נתן פס"ד חלוט ברור ומנומק על יסוד עובדות שלא היו לפני בי"ד שסידר את הגיור, ועל כן אין כאן מקום כלל לרעיון שבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, והוסיף שם שהזדקקות ביה"ד הרבני לבקשת היתר הנשואין אינה שייכת לכלל של "בי"ד בתר בי"ד לא דייקי" כיון שמדובר בדרך כלל בנתונים שנתעלמו או הוסתרו מעיני ביה"ד שסידר הגיור ונתגלו אח"כ לפני רושמי הנישואין וביה"ד, ופסק הדין התבסס באופן ברור על נתונים חדשים שלא היו לפני ביה"ד לגיור בירושלים הן בהודאת האשה על עצמה והן בהודאת בעלה (מנשואין אזרחיים).

ונלע"ד שצודק אבה"ד בקביעתו, דהכלל שבי"ד בתר בית דין לא דייקי נאמר כאשר אין לפני ביה"ד השני כל נתונים עובדתיים או מקורות הלכה ברורים, שלא היו כנגד עיני ביה"ד הראשון, דאז אסור לו לחזור ולדון מחדש בפסיקתו של ביה"ד הראשון. הדברים מוכרחים, מעיון בטעם שקבעו הפוסקים לכלל דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי.

הרמב"ם בהלי' עדות פ"ו ה"ה כותב :

"ולעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אחר אלא מחזיקין אותו שהן בקיאים ולא יטעו"...

הרמב"ם נותן את הטעם שאין ביי"ד רשאים לבדוק אחר ביי"ד אחר משום שביי"ד קבע קביעה, או הוציא פסי"ד מחזיקין אותו שהוא בקי ולא טעה בדין, כלומר שהקביעה או הפסק שנקבעו חזקה שביי"ד ע"פ מה שהיה לעיניו, פסק כדין, משום שהם בקיאים ולא יטעו. משמע ברור שאם נתגלו עובדות לשנות את פסיקתם ודאי שלא נוכל לומר שמחזיקים אותם שבקיאים ולא טעו. שכן עובדות אלו נתגלו רק לאחר פסיקתם ובהם ודאי היו בקיאים. בדין "ביי"ד בתר ביי"ד לא דייקי" דן בספר סמיכה לחיים, לר' חיים פאלאגיי ח' אה"ע סי' ט' נ"ו ע"ב ד"ה ועוד נראה, כתב, וז"ל:

"ועוד בה, דלא חשיב בזה טעה ח"ו, שהרי לא היו בזמנו כמה וכמה תשוי הגאונים והראשונים שנדפסו מחדש, ושפיר מצי הביי"ד אחרון לדין ולפסוק להיפך, והמפורסמות אינן צריכות ראייה שהרי כל ס' הפוסקים הראשונים והאחרונים מלאים מזה, שהפוסק הראשון פוסק הדין... ואחריו קם ביי"ד אחר ומדקדק בדבר ופוסק להיפך, עפ"י ראיותיו המספיקות וסותר פסי"ד מביי"ד הראשון, וכל לש"ש, אע"פ שהראשונים כמלאכים אגן סהדי דאינהו גופייהו ניחא להו בהכי ומידת קונם, יש בהם, להודות ולשבח נצחוני בני ע"ד אמת".

בנדון שבפנינו כאשר המערערת מופיעה בפני ביה"ד לגיור בירושלים ומצהירה בפניהם שלא מדליקה חשמל בשבת, ואין עושים קידוש, וכן הבדלה. עדין לא עושים, ובאותה ישיבה מצהירה בפני ביה"ד הנ"ל שמקבלת מצות, וכן ביה"ד מצוה עליהם להתחתן מיד לאחר הגיור. ועל סמך זה ביה"ד מעביר את המבקשת הליך הגיור וכותב במעשה בית דין שנתבררה לו כנות רצונה להדבק בכנסת ישראל, ולקבל עול תורה ומצות. ארבעה חודשים לאחר הגיור מצהירה המערערת בפני ביה"ד האזורי, שהיא מדליקה אור בשבת, ולשאלת ביה"ד, האם ידעת בגיור שצריך לשמור השבת, תשובתה היתה "כן אבל זה קשה בשבת אחת". באותה ישיבה מצהיר בן זוגה היהודי ש"אנו מדליקים חשמל בשבת" והוסיף "אשתי התגיירה לפני שלושה חדשים ואין שנוי משמעותי מאז הגיור מלבד טהרת המשפחה". כלומר למרות שקבלה בפני ביה"ד לגיור וכן יש להניח בשעת טבילה, בפועל לא שינתה התנהגותה בשמירת שבת כהלכתה אפי' בצווי ברור וחמור של אסור חלול שבת כהדלקת אור. דברים אלו שנתגלו רק בפני ביה"ד האזורי, מערערים באופן חמור את המרכיב המרכזי שבהליך הגיור, ענין קבלת עול תורה ומצות. דברים אלו, אילו היו ידועים לביה"ד המגייר בשעה שהכריזה שמקבלת מצות, הוא לא היה כותב וחותם במעשה בית הדין שנשתכנעו מכנותה של המבקשת לקבל עול שמירת תורה ומצות, שכולל בודאי את עקרונות המצות שנוגעות לשמירת השבת. על כן צדק ביה"ד האזורי שבנסיבות אלו לא נאמרת ההלכה ש"בית דין בתר בית דין לא דייקי" וכדי לדון בבקשת המערערת ובן זוגה היהודי להנשא בחו"ק כדמו"י, חובתו היתה לבדוק את פסק הדין של ביה"ד המגייר, בעיקר במרכיב של קבלת המצות שנמצא לקוי.

עקרונית ניתן לומר, שכאשר ביי"ד עוסק בגיור ומתעוררים ספקות ביחס לענין קבלת המצות, שמעצם טבעו, מתברר רק בעתיד לאחר מעשה גיור, ועובדות העתיד ודאי שלא היו כנגד ביה"ד המגייר, דאז לא נאמר הכלל של ביי"ד בתר ביי"ד לא דייקי, וביה"ד מצווים לבדוק את פסק הדין לגיור, ולקבוע בהתאם, את מעמדו האישי של המתגייר האם יצא מגיותו ונכנס לכלל ישראל. וזאת ע"מ שלא יצאו מכשולות מרובים ליחידים ולצבור בעם ישראל.

בית הדין האזורי בפסק דינו מציין שלא רק בגלל העובדות שהיו בפניו ולא היו בפני ביה"ד המגיייר הוא אינו יכול לקבוע שהמתגיירת יצאה מגיורתה ונכנסה לכלל ישראל, ולכן אינו יכול להתיר לה ולהתיר לבן זוגה היהודי להנשא זל"ז כדמויי בחו"ק. כותב ביה"ד שם בפסק דינו :

"אמנם לאחר העיון נראה כי בנוסף לנ"ל יש גם ספק בעצם הגיור וכשרותו. ביה"ד ססידר את הגיור ידע שהבעל הנשוי לה באופן אזרחי, אינו שומר תורה ומצוות ובמקרים כאלה יש ספק גדול בכנות של קבלת המצוות של המתגיירת, ועל כן הכרעת ביה"ד לגיור בירושלים בשאלה אם קבלת המצוות היא אמיתית, מיוסדת על הכרעה של שקול בדברים גבוליים ביותר, ולאור דבריה כיום הן על אמונתה והן בדבר קבלת מצוות על ידה בזמן הגיור מתעורר ספק בהכרעת ביה"ד לגיור".

ונראה שגם בחלק זה פעל ביה"ד האזורי כדין בזה שבדק את פסק הדין עצמו של ביה"ד לגיור, וכתוצאה מכך הטיל ספק בתוקפו, ואין זה מנוגד הלכתית לכלל שקבע רבא דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי.

יג. ברור בגדרי כלל בית דין בתר בית דין לא דייקי

איתא במס' בי"ב ק"ל ע"ב :

"דאמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כי אתי פסקא דדינא לקמייכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי, אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי. ופרי רש"י שם ד"ה, פסקא דדינא, שפסקתיו ומסרתיו לאדם להיות לראיה בידו, אל תקרעוהו לבטל דברי, ומובא בשיטה מקובצת על מס' בי"ב בשם הרא"ה והר"ן שפרשו דברי רבא, "ואי לא, הדרנא בי, "פירוש דוקא הך פירכא בטועה בדבר משנה, הא בשקול הדעת הא קיימא לן קם דינא ואינו חוזר". הרי דרבא הורה לתלמידיו שכאשר הם מצאו פירכא על פסק דין שנתן, שעליהם להראות פירכא זו בפניו ובמדה ויתברר לו שיש יסוד לפירכא ובפסק דינו היתה טעות בדבר משנה, שפסק הדין בטל. ודייק הגאון ר' חיים פלאגיי בספרו סמיכה לחיים ח' אה"ע סי' ט' בד"ה הרי מוכח, מדברי רבא, "ואפי' היה הבי"ד הראשון רבו מובהק, כאשר בא הדבר מפוי שם בבי"ב קל" ע"ב דאיתא התם אמ"ל רבא ... לר"פ ולר"ה בריה דר"י כי אתי פסקא דדינא דידי לקמייכו...".

רבא בהוראתו זו לא ראה כל סתירה לכלל שהוא עצמו אמר ונהג על פיו, דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, ולכאורה לאחר שרבא הוציא פס"ד איך אפשר לתלמידיו לדייק ולמצא פירכא בפסה"ד ולגרום אף לבטולו, מדוע לא אמר להם שלאחר שפסה"ד יצא "בי"ד בתר בי"ד לא דייקי" וכפי שבאר הרמב"ם בהל' עדות פ"ו ה"ה בטעמו של כלל זה, "לעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אחר אלא מחזיקין אותו שהן בקיאים ולא ייטעו". כלומר שהיה עליהם להחזיק אותו שהוא בקי ולא יטעה, ולא לדייק בפסה"ד ולהעלות עליו פירכות ובזה לערער את החזקה, שמוחזק שפעל והוציא את פס"ד כדן, על מנת להסביר שהוראותו של רבא לתלמידיו שדייקו בפסה"ד שהוציא, אינה נסתרת מהכלל שהוא עצמו אמר והשתמש בו דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, י"ל שהכלל דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי. נאמר כאשר יוצא פס"ד מלפני בי"ד אחד אסור לבי"ד אחר, בלי שמצא כל רעותא או פירכא לפסה"ד לחזור ולדייק ולעיין בפסה"ד מחדש. וחובה על ביה"ד השני להחזיק את ביה"ד הראשון "שהן בקיאים ולא יטעו" ולא לחדש את הדין והעיון בפסה"ד, אבל כאשר בי"ד

השני מצא כבר רעותא או פירכא לפס"ד הראשון, ונתערעה החזקה שלא טעו, בזה הורה רבא ואמר לתלמידיו, שהיה להם כבר פירכא על פסה"ד, שיעלו פירכא זו בפניו ובמדה שיצדקו שנמצא שטעה בדבר משנה דאז מתבטל פסה"ד שלו. בלשון אחר, הכלל דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי. נאמר לכתחילה, שאל לו לבי"ד אחד לדייק בפסק דינו של בי"ד אחר ולערער את תוקפו, כאשר אין לו כל ידיעה על פירכא או רעותא בפסה"ד, אבל כאשר יש לו ידיעה על פירכא או רעותא בפסה"ד, ונתערעה החזקה שביה"ד לא טעה, דאז יש לביה"ד לעיין לדייק ולפסוק בהתאם. וכך קבע בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' רע"ט וז"ל:

"תשובה, איברא שאם היה הפסק דין בסתם הייתי אומר בדרך פשרה פסקו כן ואין לדיין אלא מה שענינו רואות ולא הייתי משיב על זה דבר, דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי, אבל לפי שראיתי שכתבו מה שנראה לנו בדין וכו', משמע דמן הדין פסקו ולפיכך הוכרחתי לכתוב על השאלה ולברר כי מה שפסקו אינו מן הדין לא כולו ולא מקצתו".

וכן מצינו שקבע בשו"ת חתם סופר ח"ו סי' נ' שאם בא לפני בי"ד פסק של בי"ד אחר ואינם יודעים מאיזה טעם פסקו ולהם נראה שהדין הוא להפך אין להם להחזיר את הדין, אבל אם יודעים טעמו והם רואים שיש לפרוך אותו אין לדיין אלא מה שענינו רואות ומחזירים את הדין. החת"ס קבע קביעה זאת לישוב את האמור במשנה דבסוף פ"ד דמס' ר"ה כ"ה ע"א במעשה דרבן גמליאל שקבל עדים ועל פיהם קדש החודש וכאשר לר' יהושע היה קשה איך קבלם ר"ג, שנמצאו עדי שקר, ואיך קבע על פיהם וקדש החודש שלח לו ר"ג, גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביוה"כ שחל להיות בחשבונך ומזה משמע שאין להרהר אחר הוראת דיין ואילו בגמ' ב"ב פ' שמיני דף ק"ל אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כי אתי פסקא דדינא דידי לקמיכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו, ובסוף אמר שם אין לדיין אלא מה שענינו רואות ומשמע שיכול דיין לבטל פסק דין כאשר בעיניו נראה לדחות הפס"ד ויישב החת"ס סתירה זו בזה"ל:

"... אבל האמת יורה דרכנו אי אתא פסקא וידענו מאיזה טעם דנוהו ויש לנו עליו פירכא בזה מיירי בבבא בתרא אז אין לדיין אלא מה שענינו רואות שהרי קמן שטעה בטעמו ושגיאות מי יבין מ"מ לא תקרעניהו אולי עוד תמצא פירוקא לקושיא כמ"ש הרשב"ם אבל מ"מ לא תעביד עובדא עפ"י אותו פסק. אך בר"ה לא ידעו טעמו של ר"ג ולא מקום טעותו שהרי אי"א לאשה שילדה וכרסה בין שיניה ואילו היה שואל אותו ואומר לו טעם שאינו הגון הדרך לכללא אין לדיין אלא מה שענינו רואות ואך לא עמדו לפניו והוא קבל העדים וקדש החודש בזה אין להם להרהר דודאי עשה וכאשר היה באמת שהיה לו קבלה פעמים בא בארוכה פעמים בא בקצרה. היוצא מזה בנדון שלפנינו אלו היה לפנינו הפסק והגביית עדות שעליהם פסק הרב והיה נראה לנו פירכא על דבריו "אז אין משוא פנים ואין לדיין אלא מה שענינו רואות ...". וכקביעתם של הרדב"ז והחתם סופר הנ"ל קבע גם הגר' חיים פלאגי בספרו סמיכה לחיים שם ד"ה ועוד נראה וז"ל "ועוד נראה להוכיח מהאי לישנא דב"ד בתר בי"ד ל"ד דר"ל שמסתמא סמכינן על בי"ד הראשון שלא טעו ולא צריכי בי"ד השני לדקדק והכי משמע לשון הרמב"ם ולעולם אי"ב אלא מחז"י כו' ולא יטעו דשמי', הא אם עברו ודקדקו וידעו שטעו אזדא, להו האי חזקה דלא יטעו וחזר הדין לכ"ע וכ"ש בנדון שלפנינו כשבא דיין לפסוק הדין הזה שבא לידו מחדש ומדקדק ופוסק להפך... והמפורסמות אינן צריכות ראיה שהרי כל ספרי הפוסקים הראשונים והאחרונים מלאים מזה שהפוסק הראשון פוסק הדין ועושה מעשה ואחריו קם בי"ד אחר

ומדקדק בדבר ופוסק להיפך עפ"י ראיותיו המספיקות וסותר פס"ד מבי"ד ראשון והכל לשי"ש, אע"פ שהראשונים כמלאכים אנן סהדי דאינהו גופייהו ניחא להו בהני, ומידם קונם יש בהם להודות ולשבח נצחוני בני על דבר אמת".

הגרח"פ הביא שם בתשובה בהמשך את דברי הרדב"ז הנ"ל מתשובה רע"ט, שמתאימים לדבריו והוסיף והעיר על דברי הרדב"ז, "דלכאורה נראה דזה סותר מ"ש הרדב"ז בעצמו בתשו' הנז"ל (כוונתו לתשובת הרדב"ז שהובאה בשו"ת אבקת רוכל סי' כ"א וכן בשו"ת המבי"ט ח"ב סימן קע"צ) דבזמה"ז ב"ד בב"ד דייקנן והכי הכא היה על ב"ד שבזמנו ובכ"ז כתב דב"ד בב"ב ל"ד...". ויישב סתירה זו בזה"ל:

"אך הנראה לע"ד ברור בכוונת הרב ז"ל הוא דאה"נ דעודינו הוא מחזיק בשיטתו דבזה"ז ב"ב בב"ד, ברם בהך תשובה לא הוצרך הרב לטעם זה אלא אפי' אמרינן דב"ד בתר ב"ד ל"ד יש להשיב על פסק דינם והוא בזה דאמרינן ב"ד בב"ד ל"ד היינו בפסקו ב"ד הראשון, שלא נתגלה לב"ד הב' גופא דעובדא היכי הוי ויש לחוש שמא לא דקדקו בגוף המעשה כראוי אז ... אבל כל שנתגלה לב"ד הב' ונתברר לו גוף הדבר היכי הוה בברור גמור עכ"ז מצינו במה שפסקו ב"ד הרא' באותו המעשה הוא שלא כדן. אך כשראינו ונתברר לב"ד הב' בגוף הדבר בדקדוק וראו שפסה"ד של ב"ד הא' היה לפי הדין וההלכה ומצינו שלפי הדין אינו כן אז יש כח להשיב על אותו מעשה ב"ד וב"ד בב"ד דייקי ואפי' לכתחילה זהו הנלע"ד ברור ופשוט מדברי הרדב"ז בתשובה הלזו".

ע"פ דברים אלו נראה ברור דלכל השיטות, גם לאותם שנתקבלו להלכה שאינם מקבלות את דברי הרדב"ז בשו"ת אבקת רוכל, שבזמנינו אמרינן ב"ד בתי ב"ד דייקי, הלוא הם הבי"י שכתב שם בהגהה לדברי הרדב"ז הנ"ל וז"ל "אמר יוסף קארו דלא דיק, דלא אמר כן הרשב"א אלא בדין ההוא שהוא זר אבל בשאר דינים גם בזמן הזה לא דייקי בתר בית דינא וזה פשוט" ... הבי"י קבע בדברי הרשב"א (שממנו דייק הרדב"ז) שאמר דבריו כלפי הדיינין שאינם בקיאים רק באותו הדין המסוים וכן נראה ברור מלשון הרשב"א שכתב דאנן סהדי דרוב הדיינים ... אינן בקיאים בכך, כלומר הבי"י פסק שבאותו דין שיש ידיעה ברורה שאין הדיינים בקיאים אמרינן שבי"ד בתי ב"ד דייקי אבל מזה אין לעשות הכללה ולערער את חזקת הדיינים כלפי כלל ההלכות והדיינים שהם פוסקים על פיהם. ונשאר הכלל דב"ד בתר ב"ד לא דייקי וכן פסק הרא"ש בתשובתו בספר חזה התנופה שבסוף ספר חיים שאל סי' מ' (הובא בב"י חו"מ סי' י"ב מחודש אות ז'). ובדרכי משה שם סי' כ' ובסמ"ע סי' י"ט ס"ק ב'.

בשו"ת מהר"י בן לב סי' ק"ו (שאלה ק"ז) כתב ג"כ דאפילו בזמן הזה לא אמרינן דבכל מילי חיישינן לבית דין טועין, הביא דבריו הש"ך בחו"מ סי' ל"ט ס"ק לו ומסקנתו ג"כ "קיי"ל דלבית דין טועין לא חיישינן והכי אמרינן סי' מ"ו סעיף ט' (כ"ט) ובריש סימן ר"נה ע"ש" וכן פסק האורים ותומים סי' י"ט באורים ס"ק ג' כהש"ך הנ"ל ולא הרדב"ז הנ"ל דב"ד בתר ב"ד דייקי וחיישינן לב"ד טועין.

ועיין בפתחי תשובה חו"מ סי' י"ט ס"ק ג' שהביא את הבי"י וכן דברי האו"ת הנ"ל ופסק כמותם וכן הכריע בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תילתאה ח"ב סי' קכ"ג לאחר שהביא את שו"ת הרא"ש מספר חזה התנופה שהובא בסמ"ע שגם בזמנינו אמרינן הכלל דב"ד בתר ב"ד לא דייקי (עיין בפס"ד של ביה"ד הרבני בת"א שכתבתי בתיק

בוררות קרלנשטיין-וילנסקי 1 - 35 - 347 נז' ועיין במאמרי בספר שורת הדין "מקור הסמכות של ביה"ד הגדול ומסגרת סמכותו, עמודים ר"א-ר"כ ועיין בספר זכרון להגר"ש רפאל זצ"ל במאמרו של הרה"ר ונשיא ביה"ד הגדול הגרי"מ לאו שליט"א תוקפו של ביה"ד הגדול לערעורים וסמכויותיו בגדר "בי דינא בתר בי דינא לא דייקי" עמודים תצ"ח-תקי"ב, שכתב במסקנת המאמר שם עמוד תקי"י שלענין הלכה יש לפסוק כהרדב"ז דהכלל דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי ה"מ בזמניהם אבל האידנא דייקין ודייקין דהאידנא לא בקיאי כל כך בדינים הלכך דייקין בתר ב"ד, והוסיף שם, ואנו נוסיף על דבריהם דאם בזמנו של הרשב"א והמבי"ט שיך חשש זה הרי שבזמנינו שאין אתנו יודע, עד מה קוטנם של הראשונים עבה ממתנינו הרי ודאי שדייקין בתר ב"ד והוסיף שהורו כן להלכה בשו"ת סמיכה לחיים וכן הורה בשו"ת משפטי עוזיאל (חו"מ סי' א' סעיף ט"ו ובשו"ת ישכיל עבדי (חי"ג אהע"ז סימן ב'). ולענ"ד לאור דברי כל הפוסקים הנ"ל שאין לפסוק כהרדב"ז ולחלק בין ב"ד שבזמניהם, אין לקבל מסקנה זו ועל בסיסה להסביר את סמכותו וטעם פעולתו של ביה"ד הגדול לערעורים לדייק בתר בתי הדין האזוריים, בהמשך דברינו נקבע מהו הכח ומאיזה הלכה פועל ביה"ד הגדול לבטול פסקי דין של ביה"ד האזורי).

יד. על בתי הדין לגיור שבימינו לא נאמר הכלל בית דין בתר בית דין לא דייקי

וכאמור לעיל, גם לשיטת רוב הפוסקים דגם בזמנינו נשארה ההלכה שבי"ד בתר בי"ד לא דייקי כאשר מוצא ביה"ד השני בנמוקי ביה"ד הראשון פירכות וריעותות ואף טעות בדין ובהלכה, לא קיים הדין של בי"ד בתר בי"ד ל"ד, ובי"ד יכול לבטל הפסק דאין לדיין אלא מה שענינו רואות, וכך יש להסביר את דרך פעולתו ותוקפן שלביה"ד הגדול שמדייק ומעיין בפסק הדין של ביה"ד האזורי ואף מבטלו שכן כאשר בא פסק דין וטעמו והמערער מציין את אותם פגמים וליקויים שלדעתו הביא לטעות הפסק וביה"ד הגדול דן בערעור ע"פ הפירכאות והטעויות שנתגלו לפניו דאז נתערעה חזקת ביה"ד קמא שלא טעה ובנסיבות אלו רשאי ואף מצוה ביה"ד הגדול לערעורים לדון לשנות ואף לבטל פסה"ד זה.

לאור כל האמור בנדון שבפנינו שביה"ד האזורי מצא פירכות ורעותות קשות הקשורות להליך קבלת עול תורה ומצות של המערער, ולקויים בשקול הדעת, ודרך קבלת החלטתו של ביה"ד המגייר להעבירה הליך גיור, נתערעה חזקת ביה"ד המגייר שהם בקיאים ולא יטעו ובזה לא אמר רבא את הכלל דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, וביה"ד רשאי אף לבטל את פסק דינו של ביה"ד הראשון, כפי שמוכח מהגמ' בב"ב ק"ל ע"ב ממה שאמר שם רבא לר' פפא ורב הונא בר' דרב יהושע כמבואר לעיל.

לענ"ד בתקופתנו רובם של בתי הדין שעוסקים בגיור ומגיירים, הן בארץ והן בחוץ לארץ (שכפופים לשו"ע וההלכה), אין להם את החזקה שהם לא טעו בהחלטותיהם ובפסיקתם, אין דברי נוגע דוקא לתחום ידיעת ההלכה וגדולתם בתורה של אותם בתי דין. עיקר התקלות והמכשולים נובעים מחוסר ראיה בהירה במשור העובדתי, ומההתאמה שבין אותה מציאות לאותם עקרונות והלכות שמהוות את הבסיס להעביר נכרי מגיותו ולהכניסו לכלל ישראל כמאמין בה', ביסודי האמונה היהודית ומקבל על עצמו להיות נתון לצווי האלוקי לשמירת מצוות התורה וקבלת עול מלכות שמים על עצמו. לענין הגיור, ובתי הדין המגיירים, מתאימים במיוחד דברי החזון איש בקובץ אגרות א' אגרת ל"א:

"ברור משפט הלכה למעשה נחלק לעיונים שונים. העיון הראשון, להניף הסלת הנקיה סעיפי משפט התוריים, ואחריו העיון השני, החדירה בעובדה הנוכחת לפנינו במעלותיה ומגרעותיה, ובדיוק משקל של כל פרק מפרקיה, כדי להתאים את הנדון אל סעיף ההלכה המכון עליו, ומרובים המכשולים של התאמה הכוזבת מהמכשולים ביסוד ההלכה, זאת אומרת אף שאין הדין אומר על המותר אסור ועל האסור מותר, בכל זאת הוא נכשל במעשה שבא לידו להחליט בכח מדמה שזה שבא לידו הוא של הסעיף הידוע, בעת שהעלים עין מקו דק רב ערך בפלילת (שפיטת) המשפט הנבנה תמיד על קוים שכליים דקים, ובהעלמה זו מוציא משפט מעוקל מעות לא יוכל לתקון".

דברי החזו"א, שנאמרים במישור העקרוני ביחס לכל העוסקים בעשית המשפט הלכה למעשה, מתגלים במלוא אמיתותם הכואבת בבתי הדין שעוסקים בגיור ובגרים, בגלל אותם מכשולים שמציין החזו"א, ובמיוחד הדגשתו שמרובים המכשולים של התאמה הכוזבת מהמכשולים ביסוד ההלכה יוצא משפט מעוקל ומעות לא יוכל לתקון. דבר זה ראינו בענינו בעשרות שנים של ישיבה בבתי הדין, ברוב רובם של אותם שעברו הליכי גיור וגיירו ע"י בתי דין למיניהם, כולל בתי הדין המיוחדים לגיור, שהיסוד המרכזי של הגיור היא קבלת מצות ועול מלכות שמים היה אצלם לקוי ביותר ואע"פ שהצהירו מן השפה ולחוץ שהם מקבלים על עצמם עול תורה אגן סהדי שבנסיבות האישיות והחברתיות שהם היו בשעה שהצהירו על כך, שהצהרה הזו היתה אמירת דברים בעלמא בלא כל קבלה אמיתי של תורה ומצות, וכל התנהגותם ואורחות חייהם מיד לאחר הגיור הוכיח סופם על תחילתם. לאור מציאות זו שנוגעת להליכי גיור, וגיור, שנעשים ע"י ביה"ד, ניתן לומר את שקבע הרשב"א (בשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קמ"ט, מובאת בב"י חו"מ סי' ל"ט מחודש ג'). ביחס לדינים מסוימים, אין לומר את העקרון שאין חוששין לבית דין טועין וכתב שם הרשב"א "דאגן סהדי ברוב הדיינים שיושבים עכשיו בדין אינן בקיאים בכך ולפיכך יש לחוש לכך". והרחיב קביעה זו הרדב"ז והובאו דבריו בשו"ת אבקת רוכל סי' כ"א ובשו"ת המביט חב' סי' קע"ד, בזה"ל:

"ואע"ג דאמרינן בתלמודא לא חיישינן לבי"ד טועין וכי דיינו בתר דייני לא דייקי, הני מילי בזמניהם אבל האידינא דייקינן ודייקינן, שכן כתב רבינו ירוחם בשם הרשב"א בתשובה דהאידינא דלא בקיאי כ"כ בדינין הילכך דייקינן בתר בית דינא, ואם בזמנו של הרשב"א ככה, כ"ש בזמנינו וכ"ש בזמנו שהדיינים היו הם יחידים".

אמנם הב"י שם (בשו"ת אבקת רוכל הנ"ל) חולק על דיוקו של הרדב"ז מהרשב"א וחולק על קביעתו הכוללנית והגורפת, שחזקת הדיינים נתערערה בזמנם. וכתב שם הב"י בהגהה על הרדב"ז ז"ל:

"אמר יוסף קארו לא דק, דלא אמר כך הרשב"א אלא בדין ההוא שהוא זר אבל בשאר דינים גם בזמן הזה לא דייקי בתר בית דינא, וזה פשוט בתשובת הרשב"א שכתבנו בבית יוסף...".

וכן נראה ברור מלשון הרשב"א שכתב "דאגן סהדי דרוב הדיינים אינן בקיאים בכך", כלומר שבאותו דין יש ידיעה ברורה ... שאין הדיינים בקיאים, ואין לערער את חזקת הדיינים ביחס לשאר הלכות ודינים, וכאמור גם הב"י יודה שאם יש דינים שאגן סהדי שאין בקיאים בכך נקבל את דברי הרשב"א והרדב"ז. על כן כאמור לעיל י"ל ביחס להליכי גיור וגיורם של גרים בתקופתנו שרבים מאוד מאותם שגורו בשעת הגיור הצהירו שמקבלים תורה ומצות, אינם שומרי מצות וגם הנסיבות

האישיות והחברתיות שהם היו מצויים בהם בשעת גיורם והכרזתם שהם מקבלים תורה ומצות, ומיד לאחר שעברו את הליך הגיור, די ש לומר את דברי הרשב"א והרדב"ז, דאנן סהדי שרוב הדיינים שיושבין בתקופתינו אינם בקיאים בכך. וכן נראה ברור מהוראת ופסיקת גדולי פוסקי הדור, וגדולי הדור, הגרי"י קניבסקי זצ"ל, הגרש"ז אויירבך זצ"ל הגרא"מ שך שליט"א והגרי"ש אלישיב שליט"א, לרושמי הנשואין שההלכה מחייבת אותם לבדוק את כל המציג תעודת גיור, הן בארץ והן בחוץ לארץ, בלי להבחין איזה בית דין מדובר - , האם באמת היתה הגירות כהלכה, וברור שדעתם, שבעניני גיור וגיורים, אין לומר שחזקה על ב"ד שלא טעו ובזה לא נאמר הכלל דב"ד בטר ב"ד לא דייקי.

למרות כל האמור גם אם נשמע את טענת המערערת וב"כ (וטענות ראש מנהל הגיור הרב ישראל רוזן) שביה"ד האזורי לא היה רשאי לכתחילה לבדוק ולדייק בפסק דינו, ובמעשה הגיור של ביה"ד לגיור בירושלים, מהכלל שקבעה ההלכה שב"ד בטר ב"ד לא דייקי. אם בכ"ז ביה"ד בדק את מעשה הגיור של המערערת ומצא רעותות חמורות כפי שנמק בפס"ד בבהירות, וכתוצאה מזה קבע שלא ניתן לסדר חופ"ק למערערת ובן זוגה היהודי על יסוד הגיור שנעשה ע"י ביה"ד לגיור בירושלים, ודאי שדינו דין, ולא אמרינן דב"ד שעבר ובדק וערער את חזקת ביה"ד הראשון שהם בקיאים ולא יטעו, ופסק בנגוד לפסק הדין של ביה"ד הראשון, שפסק דינו בטל. מאחר שבפועל הוכיח את הרעותות שבפסק דין של ביה"ד הראשון וכן כתב מפורש בספר סמיכה לחיים לגר' חיים פלאגי הנ"ל ד"ה ועוד נראה להוכיח וז"ל:

"ועוד נראה להוכיח מהאי לי שנא דב"ד בטר ב"ד ל"ד דר"ל דמסתמא סמכינן על ב"ד ראשון ... שלא טעו ולא צריכי ב"ד שני לדקדק והכי משמע לשון הרמב"ם ולעולם א"ב אלא מחז"י וכו' ולא יטעו, דש"מ הא אם עברו ודקדקו וידעו שטעו אזדא להו האי חזקה דלא יטעו, וחוזר הדין לכ"ע".

באשר לטיעונים במישור הפרוצדוראלי כפי שצוטטו מדברי עמיתי הרב ש. דיכובסקי והרב ע. בר שלום תשובתי והשגותי להם נמצאים ג"כ בתיק ט' הנ"ל כדלהלן:

העולה מתוך הברור ההלכתי הנ"ל, שלהוראת וקביעת הלכה של מרן ורבנן פוסקי וגדולי הדור יש השלכה והתייחסות גם למישור הפרוצדוראלי של הליכי קבלת גרים לצורך נשואין, שקיימים במסגרת הרבנות ומחלקות הנשואין. האזהרה שמזהירים את כל רושמי הנשואין שההלכה מחייבת אותם לבדוק את המציג תעודת גיור האם באמת היתה הגירות כהלכה כאמור לעיל ושרק לאחר מכן אפשר לרושם לנשואין, מלמדת שתעודת גיור בפני עצמה שנתנה מכל ב"ד בעולם, יהיו הגדולים המוכרים והמוסמכים אשר יהיו, אינה מאפשרת לרושם הנישואין להכניסו לקהל ישראל לנשואין, כאשר מתעורר חשש שלא היתה אצל בעל תעודת הגיור, קבלת מצות אמיתית כדין, דבר שנתן להבחין בו, אם מחזותו של המבקש שרחוקה מלהיות חזות של אדם שומר מצות, אם מתוך דברים שהוא מסיח לפי תומו בפני רושם הנישואין, אם המסגרת החברתית והמשפחתית שהוא בא ממנה וחי בתוכה מנותקים ורחוקים משמירת מצות תורת ה', ואם אותו ב"ד שהנפיק את תעודת הגיור נתערערה חזקתו שעושה את הליך הגיור כהלכה וכדין. הוראה זו סותרת לחלוטין את התוקף הפרוצדורלי שיש לתעודת גיור כשלעצמה כאשר נמצאו רעותות ופגמים במהות הליך הגיור או בחזקת כשרותו של ביה"ד שבצע ואשר את הגיור.

טו. טעונים פורמלים פרוצדוראליים אינם גוברים על דברים מהותיים שסותרים להם

כבוד הגר"ש דיכובסקי בתיק א' ל' הנ"ל כתב: "מבחינה פרוצדורלית קשה לי מאד להבין את עמדתו של ביה"ד ברחובות. ביה"ד לגיור שביצע את הגיור הנ"ל הוא בית דין מוסמך ע"י הרבנות הראשית לישראל. יושבים בו תלמידי חכמים מובהקים המוכרים לי אישית כיראי שמים ויודעי דת ודין. בית דין זה מוסמך בעניני גיור לא פחות מבתי הדין הסדירים, על כן אין כל מקום לבי"ד סדיר לבטל את דבריהם.

הומצא לי פרוטוקול של מועצת הרבנות הראשית לישראל החתום על ידי נשיא המועצה כב' הראשל"צ הגר"א בקשי שליט"א. נאמר בו כדלהלן: "החלטה: תעודות גיור של בתי הדין הרבניים או של בתי הדין המיוחדים לגיור יתקבלו על ידי רושמי הנישואין. כל גיור שנערך בין בארץ ובין בחו"ל שלא מבתי הדין הרבניים ובבתי הדין המיוחדים לגיור שעל ידי הרבנות הראשית לישראל טעון אישור ביה"ד הרבני, או של הנהלת בתי הדין או של המחלקה המטפלת בכך בהרבנות הראשית לישראל".

אמור מעתה, גיור שנערך על ידי בית דין מיוחד לגיור אינו טעון אישורו של ביה"ד הרבני. כשם שאינו טעון אישורו של בית הדין הרבני, כך לא יוכל בית דין רבני לבטלו. על כן קשה לי להבין מנין לקח ביה"ד ברחובות את הסמכות לבטל או להטיל ספק בגיור שנעשה ע"י ביה"ד הנ"ל כשם שגיור שנעשה ע"י בי"ד רבני סדיר אינו יכול להתבטל ע"י ביה"ד רבני אחר כך לא יוכל בית דין רבני סדיר לבטל גיור שנערך ע"י בי"ד מיוחד". עכ"ל.

על בסיס טעונים פורמלים אלו והפרשנות שנתנו דעת הרוב בתיק זה להחלטת מועצת הרבנות הראשית, הם פסקו ליתן היתר למתגיירת להינשא ליהודי מבלי להתחשב כלל בפגמים והרעותות המהותיים, בחלק קבלת המצות, שנמצאו ע"י ביה"ד האזורי.

פסיקה זו נסתרת מהוראת פוסקי וגדולי הדור, המחייבת את רושמי הנישואין לבדוק מהותית את חלק קבלת המצות, כשמתעורר חשש רציני שיש פגם בתוקף חלות הגיור, ק"ו בן ק"ו שהוראה זו קיימת על בתי הדין שהם המוסמכים הלכתית ומצוותית לבדוק חששות אלו, כפי שנהג בפועל ביה"ד האזורי. לא שמענו בהלכה שטענות פורמליות פרוצדורליות גוברות על דברים מהותיים שסותרים להם. אולי זוהי גישת המשפט האזרחי, אך אינה קיימת במשפטי התורה. וכן כתב הגאון ר' חיים פלאג'י בספר סמיכת חיים ח' אה"ע סי' ט', ביחס לכלל בי"ד בתר בי"ד לא דייקי וז"ל "ועוד נראה להוכיח מהאי לי שנא דבי"ד בתר בי"ד ל"ד, דר"ל דמסתמא סמכינן על בי"ד ראשון ... שלא טעו ולא הצריכו בי"ד שני לדקדק, והכי משמע לשון הרמב"ם א"ב אלא מחזי וכו' ולא יטעו, דש"מ הא אם עברו ודקדקו וידוע שטעו, אזדא להו האי חזקה דלא יטעו וחוזר הדין לכ"ע".

באותו תיק, דעת הרוב התירו למערערת לפנות לרב רושם נישואין בצרוף תעודת גיור שברשותה, ובזה תוכל להנשא, תוך התעלמות מוחלטת ובטול פסק הדין של ביה"ד האזורי שמצא פגמים מהותיים בהליך גיורה, בכל הנוגע לחלק קבלת המצות. בין השאר הם התבססו על החלטת מועצת הרבנות הראשית שקבעה: "תעודות גיור של בתי הדין הרבניים או בתי הדין המיוחדים לגיור יתקבלו ע"י רושמי הנישואין". לענ"ד אין בהחלטה זו כל קביעה הלכתית והוראה שרב רושם הנישואין מחויב לאשר ולהתיר את נשואים רק ע"פ תעודת גיור מוכרת ע"י הרבנות הראשית, גם כאשר נמצאו פגמים מהותיים בהלכה בהליך הגיור. קביעה זו נסתרת לחלוטין ע"י ההוראה שהורו הפוסקים גדולי הדור כפי שנתברר לעיל.

החלטה זו של הרבנות הראשית נמצאת במישור הפרוצדוראלי הקובע שגיור נעשה ע"י בי"ד רבני או בי"ד מיוחד לגיור אינו טעון אשור נוסף של בי"ד או גוף הלכתי אחר. אבל כאשר מתעוררות חששות הקשורות למהות הליך הגיור לא נאמר לרושמי הנישואין שעליהם להתעלם מזה, וכ"ש כלפי בי"ד שמופקד מבחינה הלכתית בקביעת מעמדם האישי של המבקשים לבא בקהל ישראל, כאשר מתעורר להם החשש שיש פגם מהותי בהליך הגיור ובעיקר בהליך הקשור לחלק קבלת המצות שהוא יסוד כל הגיור.

פרשנותו של כבוד הגר"ש דיכובסקי את החלטת מועצת הרבנות הראשית, שכשם שגיור ע"י בית דין המיוחד לגיור אינו טעון אישורו של בית הדין הרבני כן לא יוכל בית דין רבני לבטלו, אין לה כל אחיזה בהחלטת מועצת הרה"ר, לא פורמלית וודאי שלא הלכתית כפי שנתבאר לעיל בהרחבה.

גם קביעתו שגיור שנעשה ע"י בי"ד רבני סדיר אינו יכול להתבטל על ידי בית דין רבני אחר, אין לה כל בסיס לא פורמלי ובודאי שלא הלכתי, ואפילו אם היה לקביעה זו בסיס פרמלי אין בכוחו להיות בסיס לפסיקה ע"פ דין תורה, כאשר נמצאו פגמים מהותיים בהליך הגיור. שום בי"ד בעולם יהיה רבני, או בי"ד של העדות החרדיות, או בי"ד מיוחד לגיורת, שיהיו מחוסנים מפני בטול גיורם ע"פ ההלכה. עקרון זה מונח בהוראתם ופסיקתם של גדולי התורה פוסקי הדור כפי שנתברר לעיל במקורות ההלכתיים, שאין חולק עליו בין פוסקי הדורות, ושנתברר לעיל במקורות. הארכתו בלבון וברור המשקל, שיש לטענות פרוצדורליות פורמליות בהליכי ועניני גיור, כאשר ממולם עומדות טענות מהותיות הקשורות בהליכי ועניני גיור הסותרות את הטעונים הפורמליים, כפי שנתברר הן מהוראת ופסיקת גדולי התורה והפוסקים שבדור והן משאר מקורות ההלכה והפוסקים שהבאנו, למען ידעו כל העוסקים והממונים בענין קביעת מעמדם האישי של מי שמבקש לבוא בקהל ישראל, כולל רבנים, רושמי נשואין ובתי דין הממונים לקביעת מעמדם האישי ליהדות שרק ברור מהותי של הליכי הגיור הוא ורק הוא שקובע את ההלכה והפסיקה לתוקפם ויהדותם של בעלי תעודות הגיור בעיקר בחלק היסודי והבסיסי ביותר של הגיור והוא ענין קבלת מצות ה' וכניסה תחת כנפי השכינה.

כבוד ידידי הגר"ע בר שלום שליט"א הציג עמדתו ביחס לנדון שבפנינו וכתב את גישתו העקרונית גם בתיקים אחרים, שמתבססת על המישור הפורמלי, שאין לפסול או להטיל ספק בגיורם של המוסמכים לגייר מהרה"ר, ואין זה מתפקיד ביה"ד הגדול. והוסיף שמאחר והמבקשת יש לה תעודת גיור ע"כ על מועצת הרבנות להתמודד עם מחלקת הנישואין או כל מוסד רבני הכפוף לרבנות הראשית ולמועצת הרבנות שאינה מוכנה לקבל תעודה זו.

הרב שליט"א על בסיס גישה פורמלית זו שהליך גיור שנעשה ע"י בי"ד מוכר ע"י מועצת הרבנות הראשית, ומועצת הרבנות הראשית נתנה החלטה כי תעודות גיור כאלה יתקבלו ע"י רושמי הנישואין, אין לבעל תעודת הגיור הנ"ל צורך לפנות, לא לביה"ד האזורי וכ"ש שאין ענין לערעור.

אבקש מכבוד ידידי הגר"ע בר שלום שליט"א, ילמדנו רבנו, מהו הבסיס ההלכתי לגישתו העקרונית הפורמלית שמכוחה קבע את התנגדותו לפסק הדין המנומק של ביה"ד האזורי, שהטיל ספק בתוקף הליך הגיור של אם המערער לאחר שמצא בו גם פגמים מהותיים וגם פגמים פורמליים, וזאת לאור הוראתם ופסיקתם של גדולי הפוסקים שתעודת גיור שניתנת ע"י כל בי"ד באשר הוא חייבת לעבור בדיקה האם חלק קבלת המצות שבגיור היה כדין וכהלכה. וכפי שבארתי לעיל פסיקה זו מעוגנת

בדברי חז"ל וכל הפוסקים כאמור. לא ברורה קביעתו שאין זה מתפקיד ביה"ד הגדול לדון בערעור על פסק דין הלכתי מנומק שמצא פגמים מהותיים בהליך הגיור שקבע את יהדותה של אם המערער.

טז. אין להשען על דעת הרוב שעברה שינויים ותהפוכות

אבקש לציין שעמדת עמיתי שליט"א דעת הרוב בתיק זה (תיק ט'), להשען על הטענות הפורמליים כנ"ל עברה שינויים ותהפוכות כאשר הם חזרו בהם מהטענות הפורמליים כנמוקים לדעתם ונשענו על סברתו ונמוקו "המחודש" של כבוד הגר"ש דיכובסקי שאין לבטל מעשה בי"ד לגיור משום שמבחן קבלת המצוות נמדד "באשר הוא שם".

להלן ציטוט מהחלטה נוספת שניתנה בתיק ונשלחה לכבוד נשיא ביה"ד הגדול הגרש"מ עמאר שליט"א, בו מתוארים בפרוט כל השינויים והתהפוכות שהיו אצל דעת הרוב כדלהלן:

"אבקש להוסיף ולהבהיר נקודה במישור העובדתי שאולי נעלמה מעיני כבוד נשיא ביה"ד הגדול הרה"ר והראשל"צ שליט"א והיא שאמירת "איני יודע" נאמרה בעקבות וכתוצאה מהתהפוכות והשינויים שהתחוללו בדעת הרוב. כפי שכתבתי בתחילת החלטתי לומר "איני יודע", שלאחר העיון בתהפוכות נמוקי החלטות עמיתי ובנמוקים לגופן שנוגעים לכל הליכי הגיור הנעשים בישראל אני מוצא שדבריהם טעונים ברור ולבון נוסף לפני שיצאו כפסק דין.

אבקש להרחיב ולתאר בפני כבוד הנשיא הרה"ר שליט"א את דרך התנהלות גבוש דעת הרוב של עמיתי שליט"א. בהחלטה הראשונה של דעת הרוב צויין במפורש שהדעות בין שלושת דייני ההרכב חלוקות ביניהם מהקצה לקצה. לדעה ראשונה, לדחות הערעור ולקיים את פסק דינו של בית הדין האזורי. לא לאפשר למערערים להנשא זל"ז. פסק דין, שנומק היטב הן מהמישור העובדתי ובעיקר מהמישור ההלכתי.

לדעה השניה שקבלה את הערעור וזאת על בסיס הקביעה כמעט עקרונית שכל גיור שנעשה בישראל לא ניתן לבטלו, ולכן התיר למערער שנולד לאם שעברה הליך גיור אקספרס מלא ספקות, והאם היתה בהריון עם המערער, להנשא ליהודיה כדין.

לדעה השלישית שקבעה, שביה"ד הרבני פעל בענין תוקף גיור האם והמערער והוציא פסק דין, בלא סמכות. לדעה זו הסמכות לבטל או לקיים את הגיור, מסורה ביד מועצת הרבנות הראשית. לסכום, פסק הדין השלישי שיש להעביר את התיק למועצת הרבנות הראשית. ע"מ להגיע להכרעת הדין בדעת רוב. החליט הדיין בעל הדעה השניה לצרף דעתו לדעת הדיין בעל הדעה השלישית וקבעו יחדיו שכל עוד לא החליטה מועצת הרה"ר לבטל את הגיור הרי הגיור עומד במקומו ואין להפקיעו.

לא יכולתי לצרף דעתי לקביעה החריגה וקיצונית של דעת רוב כל עוד שלא ישיבו לי על השגותי ותמיהותי ההלכתיות העובדתיות והחוקיות לקביעה משונה זו.

פניתי לעמיתי הרה"ג שליט"א שילמדוני מהו הבסיס ההלכתי להוצאת נושא הגיור מסמכותם הבלעדית של בתי הדין הרבניים שהם הגוף ההלכתי היחיד שמוסמך לעסוק בגיור, שבמהותו נקבע ע"י בי"ד ומקבל תוקפו רק ע"י בי"ד. במישור העובדתי בתי הדין הרבניים הם ורק הם עסקו כל השנים בגיור ובעניני גיור מכח

סמכות שהוענקה להם הן בדין והן בחוק וכך נהג גם ביה"ד האזורי ברחובות מכח אותה סמכות. בקשתי מעמיתי שיודיעו לי על אחד מכל אבות בתי הדין ודייני ישראל או גדולי התורה וההוראה שצדק דעתו לקביעה מהפכנית מוזרה שאינה מתבססת על כלום. איזה דין, תקנה או חוק קבעו ונתנו סמכות למועצת הרבנות הראשית להכריע בנושא הלכתי שפוטי שמסור רק ביד בי"ד.

לא זכיתי לקבל תשובה מדייני דעת הרוב, על אף אחד מתמיהותי והשגותי הנ"ל. עמיתנו בביה"ד הגדול הגר"ח איזירר שליט"א שפסק דינו שהוציא כאב"ד בביה"ד ברחובות, הוא נשוא הערעור, במסגרת סדרי [ותקנות בתי הדין הרבניים](#) פנה לעמיתי הרה"ג שליט"א והציג את השגותיו לקביעה זו של דעת הרוב. בה כתב בזה"ל: "אני תמה ולא ירדתי לסוף דעתו האם מועצת הרבנות הראשית היא גוף שיפוט מוסמך לפסוק בעניינים פרטניים של מבקש היתר נשואין. כלום הוא גוף שמוסמך לגבות עדויות או לחקור חקירות. כלום הגר"ע בר שלום יאמר את דעתו גם בכל מקום שבו לאחר הגיור הוכח שהמתגייר היתל בביה"ד ופרק מיד כל עול גם זה בתחום פסיקתה של מועצת הרבנות משום שהיא אחראית על מינויו של בית הדין המגייר. מדבריו נובע שכל ערעור על פסיקה של דין יש להפנות למועצת הרבנות שנתנה לו כושר דיינות – אתמהה. ואם נקבל את דעתו של הרב בר שלום ומועצת הרבנות תחליט שאיננה יכולה לפסוק או שאינה מוסמכת לאיזה מצב נקלע אז. יתרה מזו יש אפשרות שמועצת הרבנות תחליט שאין לה לאשר את הגיור ותאמץ את פסה"ד של בי"ד קמא א"כ גם לתוצאה כזו מתכוונים דבריו של הגר"ע בר שלום, וא"כ כיצד יכולות דעתו ודעת הגר"ש דיכובסקי להצטרף לדעה אחת והרי אלו שתי דעות מנוגדות. סוף דבר, אנו סבור שיש כאן שלוש דעות נפרדות שאין ביניהם מכנה משותף כלל ובמצב כזה חייבים להוסיף שני דיינים".

גם השגותיו ותמיהותיו של הגר"ח איזירר שליט"א לא זכו לכל התייחסות מצד דעת הרוב.

לסכום קביעת דעת הרוב בהחלטה הראשונה לא נתבררה כלל, ולא נתקיים בה כלל משא ומתן בין דייני ביה"ד כפי שמתחייב מהאמור בשו"ע חו"מ סי' י"ח סעיף א' "וישאו ויתנו בדבר". וידועים דברי הרשב"א שו"ת הרשב"א ח"ב סי' ק"ד, הובאו בבית יוסף סי' י"ג אין הולכין אחר הרוב אלא כשרבו המזכים על החיובים או המחייבים על המזכים מתוך משא ומתן של כולם".

ועיין בבאר היטב חו"מ סוף סימן רל"א שהביא את דברי המהרש"ך ח"ב ק"ט דהא דמהני רוב נגד המיעוט היינו דוקא כשהיו כולם במעמד אחד ונשאו ונתנו בדבר אבל כל אינן נקבצים במעמד אחד כולם.

ועיין בפד"ר ז' עמוד 238 דברי הגר"א גולדשמיד זצ"ל "כלל הלכה זה שאין כוחו של הרוב להכריע אלא אך ורק אחרי שכל אחד ואחד מביע דעתו ואחרי בירור הדעות המנוגדות בדרך ויכוח, וזה בהקבצם יחדיו לישיבה פנים אל פנים, כלל זה הוא כה מסתבר ופשוט ... התנאי הזה דין הוא בתורת אחרי רבים להטות.

גם מסקנת החלטת דעת הרוב, הקובעת שכל עוד שלא החליטה מועצת הרה"ר לבטל את הגיור הרי הגיור עומד במקומו ואין להפקיעו, תמוהה ביותר. לאחר שביה"ד הרבני ברחובות הוציא פסק דין מנומק היטב, בו נתעוררו ספקות רבים על יכולתו של המערער להנשא לבת ישראל, ולכן לא קבלו המבקשים היתר נשואין. איך אנו נוכל לאפשר להם להנשא כל עוד שמועצת הרה"ר לא בדקה ועיינה בפסה"ד. וכפי שכתב עמיתי הגר"ח איזירר שליט"א שאילו יצוייר שמועצת הרה"ר תקבל את פסק

דינו של ביה"ד האזורי האם ניתן להחזיר הגלגל אחורה ולבטל את נשואיהם האסורים עליהם.

לאור כל הדברים האמורים, פניתי לכבוד הרה"ר ונשיא ביה"ד הגדול בבקשה לקביעת הרכב מורחב בראשות הרה"ר נשיא ביה"ד הגדול כאשר בנמוקי לבקשה ציינתי את החשיבות העקרונית שיש להחלטה זו הנוגעת לכלל תוקפם של מעשי הגיור ותעודות הגיור שנעשים בבתי הדין הרבניים וכל בתי הדין בארץ ובכל קהילות ישראל ובעיקר למסקנת החלטה זו שמוציאה את כל מערכת בתי הדין האזוריים ובית הדין הגדול מסמכותם ומחובתם לדון בגיורים, ומעבירה למועצת הרבנות הראשית את הסמכות לדון ולקבוע בכל ענין הגיור מעשה בית הדין ופסיקתו ותעודת הגיור ותוקפם.

בנמוקי לפנייתי זו הוספתי את השוני והחריגה הקיצוניים שיש בהחלטת רוב הזו כאשר היא מתנכרת לכל שהיה נהוג מאז ומעולם בעניני הגיור המסורים לבתי הדין בלבד.

כבוד נשיא ביה"ד הגדול הרה"ר שליט"א דחה את פנייתי בטענה פורמלית, שהאמור בתקנות הדיון אינו מאפשר להורות על קיום הדיון בתיק בהרכב מורחב. לנמוקים המהותיים לא היתה תשובה בהתייחסותו ועמדתו של כבוד הרה"ר שליט"א. בסיום תשובתו של כבוד נשיא ביה"ד הגדול הרה"ר שליט"א קובע הרב שאין דרך אחרת אלא להוציא פסק דין ברוב דעות כפי דין תורה.

לאחר קבלת תשובתו של נשיא ביה"ד הגדול שליט"א חזרו דעת הרוב על החלטתם הראשונה וכתבו כפס"ד בו נאמר: "לאור הנמוקים המצורפים החלטנו כי אין מקום לדיון בדבר ביטול גירותו של המערער כל עוד לא בוטלה תעודת הגיור ע"י הגוף המוסמך. תעודה זו עומדת בתוקפה, פסק דין זה ניתן ברו"ד.

גם פסק דין זה ניתן ע"י דעת הרוב למרות היותו משולל כל בסיס הלכתי משפטי וחוקי. ומנוגד להתנהגות בתי הדין הרבניים האזוריים או בית הדין הגדול לדורותיהם. בפסק דין זה לא התנהל כל מו"מ בין חברי ביה"ד ולא זכיתי לכל התייחסות או תגובה להשגותי הקשות על פסק דין זה.

לאור דברים אלו ומנימוקים הלכתיים נוספים שאציין אותן להלן לא מצאתי שעל פי דין תורה, חלה עלי ההלכה של אחרי רבים להטות.

לאחר תקופה ממושכת שלא היתה כל פעילות להביא לסיום ברור דעת הרוב למתן פס"ד וכלשון דעת הרוב, שתיק זה "נתקע" במתן פסק דין. מתקבלת החלטה חדשה של כבוד עמיתי הרה"ג שליט"א, בה שינו טעמים והחליפו את הבסיס ההלכתי להכרעתם לקבל את הערעור על פסק דינו של ביה"ד הרבני ברחובות ולהתיר למערערים להנשא זה לזה. בעוד שבהחלטות הראשונות נשען הרוב על דעתו של כבוד הגר"ע בר שלום שליט"א כאשר הגר"ש דיכובסקי מצטרף לדעה זו, שביה"ד פעל בחוסר סמכות והגוף המוסמך לקבוע את תוקף גיורים של אם המערער והמערער היא מועצת הרבנות הראשית, בהחלטתם האחרונה חזרו בהם עמיתי הרה"ג שליט"א והפכו את דעתו של כבוד הגר"ש דיכובסקי כהבסיס לדעתם, לקבלת הערעור ומתן היתר נשואין. כאשר הגר"ע בר שלום מצטרף לדעה זו שנתנה תוקף להליך גיור אקספרס לקוי ביותר ע"י שלושה שאינם ביי"ד מוסמך לגיור. ותעודת גיור שלא היתה חתומה ע"י שום גורם מוסמך לאישור הגיור. אבקש להדגיש שגם החלטה זו ניתנה ללא כל משא ומתן בין חברי הרכב ביה"ד. עמיתי

שליט"א לא שתפו אותו בשיקוליהם ההלכתיים להפוך דעתם ולחזור בהם מהבסיס ההלכתי מהחלטה הראשונה. ובודאי שלא שמעתי מכבוד הגר"ע בר שלום מה הוא משיב על השגותי והערותי ההלכתיות החמורות לפסק דינו של הגר"ש דיכובסקי המנוגד לדעת כל גדולי הפוסקים ואינו נסמך על שוב שיטת פוסקים מפוסקי דורינו או פוסקי הדורות. הגר"ע בר שלום לא הציג בפנינו על איזה בסיס נמוקים הלכתיים הוא מקבל את הערעור לסתירת פסק הדין שמנומק היטב גם במישור ההלכתי וגם במישור העובדתי.

לאור האמור ועל רקע קבלת ההחלטות וגבוש דעת הרוב של כבוד עמיתי שליט"א ולאור השנויים והתהפוכות בנמוקי החלטותיהם, החלטתי להודיע לעמיתי שאיני מצטרף לדעתם דעת הרוב משום שאיני יודע. וכך כתבתי מפורש בראשית נמוקי החלטתי לומר איני יודע: "לאחר העיון בתהפוכות נמוקי החלטות עמיתי ובנמוקים לגופן שנוגעים לכל הליכי הגיור שנעשים בישראל אני מוצא שדבריהם טעונים ברור וליבון נוסף לפני שיצאו כפסק דין מבית הדין הגדול וזאת ע"י צרוף של עוד שני דינים ע"י אמירת איני יודע.

אמנם נכון שדעתי הייתה ידועה לעמיתי הרה"ג אבל לאחר התהפוכות שהתחוללו בדעתם, ולאחר שלא שתפו אותי ולא נתקיים כל משא ומתן במהות הדברים נתנו את דעתם דעת הרוב איני יודע. כאשר עמיתי הרה"ג שליט"א אינם משתפים אותי ואינם נושאים ונותנים עמדי איך ניתן לומר שאני יודע ומבין את דעתם. לאחר שדעתי ונמוקי ההלכתיים היתה ידועה להם הם שינוי טעמים והחליפו את הבסיס לגבוש דעת הרוב שלהם. האם בנסיבות אלו יכול כבוד הנשיא הרה"ר שליט"א להגיד שהדין הוכרע, כאשר דעתם של הרוב לא הוכרעה ונשתנתה לאחר מכן. ואמנם אמת ונכון שאת דעת והבנת גבוש דעת הרוב ונמוקיו "איני יודע". לאור זאת לא ניתן לומר את שכתב כבוד הנשיא והרה"ר שליט"א דמשעה שגילה דעתו בענין הנדון כבר הצטרף עמם בפסק הדין והו"ל יחיד נגד רבים.

יש להוסיף ולומר שביחס לנדוננו הכלל של בית דין בתר בי"ד לא דייקי אינו נוגע כלל, וזאת משום שכלל זה מדבר שבי"ד לאחר שהוציא את פסק דינו אין לבי"ד אחד לדון ולהוציא פסק דין אחר וזאת כפי שכתב הרמב"ם של "דלעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אחר אלא מחזיקין אותו שהן בקיאים ולא יטעו" כלומר שלאחר שיצא פס"ד מחזיקין את ביה"ד שהוציא את פסק הדין שהוא בקיא ולא יטעה בפסק דינו. ואילו בנדוננו שכבוד הרב עטיא עיקר טענתו לבטל את מעשה הגיור שנעשה ע"י הרב דרוקמן ובית דינו, משום שהרב דרוקמן ובי"ד הם בי"ד פסול מלהיות בי"ד מחמת כל הטענות שהעלה ומעשה הבי"ד לגיור בטל, ממילא משום העדר בי"ד כשר. ובנסיבות אלו לא נאמר כלל דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי. אין ספק שבי"ד או עדים רשאים לבטל פסק דין כאשר נתברר ומצאו או העידו שבשעה שביה"ד שדן ופסק הוא עבר עברה שפוסלתו להיות בי"ד, שודאי פסק הדין בטל מעיקרו ומתערערת החזקה שלא יטעו.

גם ביחס לטעון הפורמאלי של העדר סמכות אין הדבר נוגע כלל לנדוננו וזאת משום שהטענה המרכזית עליה נשען ביה"ד האזורי שמעשה הגיור נעשה ע"י בי"ד פסול מחמת אותם עבירות שפוסלות אותו מלהיות בי"ד וביטול הגיור, הוא תוצאה מהעדר בי"ד שכשר ומוסמך לבצע הליך גיור ומאחר ונמצאו אותם עבירות אצל ביה"ד ממילא נעקר מעיקרו המנוי שנתמנו "מראש העדה" וממועצת הרבנות הראשית, ובודאי שמתבטל וסמכות ביה"ד מכח שליחותאי וקמאי ולכן פוקע תוקף מעשה הגיור שעשו.

ערעורה של ב"כ המערערים על פסק הדין נשוא הערעור התייחס להוראה לרשום את המערערת ואת ילדיה ברשימת מעוכבי הנשואין.

יודגש בזאת, דאין בפסק הדין קביעה לביטול גיורה של המערערת וקביעת מעמדה כיהודיה, וכן אין בפסה"ד המבטל את מעמד שלושת ילדיה כיהודים. אדרבא בסעיף י"ב של פסה"ד כותב כבוד הרב עטיה, "וזכות האשה לבקש דיון בהרכב מלא שידון במעמדה ובמעמד ילדיה. ואני כתבתי את דעתי, מאחר ואני צריך להוציא מעב"ד ות"ג כתבתי שאין לזה מקום ונימוקי כאמור".

הרי שלא בבטול גיור עסקינן אלא בהפניה לרשום במעוכבי נשואין עד שיתברר מעמדם ותוקף גיורם מחדש ע"י ביי"ד מוסמך, וזאת לאור הפגמים החמורים שנתגלו בהליך הגיור שעברה המערערת ופורטו בהרחבה בפסק הדין ובשאר הנמוקים הנוספים ששלח הגר"א עטיה להשלמת טעונו, שמערערים באופן חמור את תוקף הגיור שנעשה ע"י ביה"ד המיוחד לגיור בראשות הרב חיים דרוקמן.

על כן, כל ההלכות והמקורות ההלכתיים שציננה ב"כ המערערים בהלכה המפורשת שגר שחזר לסורו הוא יהודי כשר לכל דבר, אינו שייכות כלל לנדונינו באשר הלכה זו נאמרה כאשר שהליך הגיור נתקיים על כל חלקיו, קבלת מצות, מילה וטבילה שנעשת ע"י ביי"ד כשר.

גם בדברי השו"ע יו"ד רס"ח סעיף י"ב שצוטטו ע"י ב"כ המערערים "ואם לא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו שכר מצות וענשן ומל וטבל בפני ג' הדיוטות הרי זה גר אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא מכלל עובדי כוכבים, וחוששים לו עד שתתברר צדקתו, ואפילו חזר ועבד אלילים – הרי זה כישראל מומר שקדושו קדושין", אינם סותרים לפסק הדין נשוא הערעור, שכן הלכה זו נאמרת שביה"ד המגייר לא בדק את מטרת רצונו של המתגייר, ולאחר שהתגייר נודע שמטרת בקשתו להתגייר היתה בשביל דבר, אבל בפועל הגיור נעשה בפני ג' הדיוטות שלא נמצא בהם דבר שפוסל אותם וכן לא נתברר שהיה פגם בקבלת המצות שלו הרי שהוא יצא מנכריותו, משום שלא נודע על פגם מרכיבי הליך הגיור. ואמנם אם נתברר אח"כ שלא היתה קבלת מצות או שנמצא פסול בג' ההדיוטות מאותם דברים שפוסלים אותם מלהיות ביי"ד, כגון שנמצא שעברו עבירות שפוסלות אותם הגיור בטל.

לאור כל האמור וכפי שנתבררו הדברים בפנינו שיש להטיל ספק ביהדותם וכשירותם להנשא של המערערת פלונית ושלושת ילדיה, ולכן יש לרשום את המערערים 2-5 ברשימת מעוכבי נישואין, וזאת עד לבדיקת יהדותם וכשירותם לנשואין ע"י ביה"ד האזורי.

יש לבטל את החלטת ביה"ד האזורי כלפי רישומו של המערער פלוני ברשימת מעוכבי הנישואין. לא מצאנו כל נמוק הלכתי שיצדיק רישומו במעוכבי נישואין.

(-) אברהם שרמן

מצטרף.

נמוקים נוספים יצורפו על ידי בקרוב.

(-) חגי איזירר

מצטרף למסקנת הדברים.

(-) **אברהם שינפלד**

לאור האמור לעיל מוחלט כנ"ל.

ניתן ביום ד' באדר א' תשס"ח (10.2.2008)

(-) **אברהם שרמן** (-) **חגי איזירר** (-) **אברהם שינפלד**

העתק מתאים למקור.

אברהם שרמן 54678313-/-

הרב עזריאל אבן חן

המזכיר הראשי

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה